

RASSN

Revista Academiei de Științe ale Securității Naționale

NR. 2 / 2017

ȘTIINȚE MILITARE

INFORMAȚII ȘI SECURITATE NAȚIONALĂ

ORDINE PUBLICĂ

*Revista
Academiei de Științe
ale Securității
Naționale*

Editată de Academia de Științe ale Securității Naționale

*Nr. 2 (03)
Anul II, 2017*

ISSN 2537-1363
ISSN-L 2537-1363

CUPRINS

EDITORIAL: SECURITATEA NAȚIONALĂ ȘI EUROPEANĂ.....	5
<i>Colectiv</i>	
PROPAGANDA ȘI DIPLOMAȚIA PUBLICĂ ROMÂNEASCĂ ÎN PERIOADA FĂURIRII MARII UNIRI	15
<i>Gl. bg. (r) prof. univ. Viorel BUȚA</i>	
PERSPECTIVA INTERACȚIUNILOR POLITICE ȘI MILITARE ÎN SECOLUL XXI CA URMARE A UNEI POSIBILE RECONFIGURĂRI A RELAȚIILOR DE PUTERE DE TIP BIPOLAR SUA - CHINA.....	32
<i>Prof. univ. dr. Costel DUMITRESCU</i>	
EUROPA – ȚINTA UNOR PERMANENTE AMENINȚĂRI TERORISTE	45
<i>Prof. univ. dr. Adrian IACOB</i>	
NOUA DINAMICĂ A FENOMENULUI TERORIST PE SPAȚIUL EUROPEAN, „IMPORTUL” TEHNICILOR, TACTICILOR ȘI PROCEDURILOR UTILIZATE ÎN TEATRELE DE OPERAȚII DIN SIRIA, IRAK ȘI AFGANISTAN	53
<i>Conf. univ. dr. Ilie BOTOȘ</i>	
SECURITATEA CIBERNETICĂ ÎN UNIUNEA EUROPEANĂ	65
<i>Col. (r) prof. univ. dr. Gheorghe BOARU</i>	

ORDINEA PUBLICĂ – UN CONCEPT JURIDIC TERITORIAL.....	80
<i>Prof. univ. dr. Țuțu PIȘLEAG</i>	
REDUCEREA RISCULUI LA DEZASTRE – O CERINȚĂ PRIMORDIALĂ ÎN VEDEREA ASIGURĂRII DEZVOLTĂRII DURABILE	90
<i>Col. conf. univ. dr. ing. Florin NEACȘA</i>	
DECIZIA STRATEGICĂ - INSTRUMENT COGNITIV DE RĂSPUNS EFICIENT LA CRIZE	106
<i>Col. (r) prof. univ. dr. Ion MITULEȚU</i>	

SECURITATEA NAȚIONALĂ ȘI EUROPEANĂ

1. Nevoia de securitate

Ființele umane, pentru a trăi, au nevoie de anumite trebuințe. Acestea au fost ierarhizate de psihologul umanist de origine americană Abraham Maslow care a elaborat cunoscuta Piramidă a trebuințelor (Ierarhia Maslow)¹. Acesta susținea că aceste nevoi umane trebuie satisfăcute într-o anumită ordine, și anume, în primul rând cele de pe treapta inferioară apoi, progresiv până la treapta superioară.

La baza piramidei trebuințelor au fost așezate nevoile primare care sunt comune, atât tuturor oamenilor, cât și animalelor, ele fiind nevoile fiziologice de bază care constă din hrană, apă, aerul de respirat, locuință, odihnă, igienă, sănătate, fără de care ființa umană nu poate să subziste.

După îndeplinirea acestei trepte de trebuințe omul trece la cea de-a doua treaptă care include nevoile de siguranță și securitate personală, integritatea fizică, securitatea casei și a familiei.

La nivelul trei urmează nevoile personale și de apartenență (relații de prietenie și iubire, de familie, socializarea cu un grup,...).

La nivelul patru, sunt situate nevoile de recunoaștere socială și de stimă (sentimente de prestigiu, de acceptare de către societate, de putere, de competență,...).

Penultimul nivel este cel privind nevoile de auto-actualizare cunoscută și ca autorealizare și dezvoltare personal (acestea rezidă din

¹ A. H. Maslow and J.M. Sakoda (1 aprilie 1952), „*Volunteer-error in the Kinsey study*”. *Journal of Abnormal & Social Psychology* 47 (2): 259-262, Apud, <http://content.apa.org/journals/abn/47/2/259>.

plăcerea instinctivă a omului de a fructifica, la maximum, capacitățile proprii, pentru a se perfecționa și deveni din ce în ce mai bun).

Ultimul nivel este ocupat de nevoile cognitive (cunoaștere, înțelegere și de a explora) și de cele estetice (frumusețe, ordine, simetrie...).

Din analiza ierarhizării acestor trebuințe se evidențiază faptul că primele niveluri sunt comune iar celelalte particularizează indivizii.

Primele patru niveluri ale piramidei cuprind nevoile așa-zis „deficiente”, în sensul în care dacă aceste trebuințe sunt îndeplinite, persoana respectivă nu simte nimic deosebit însă dacă o parte dintre acestea nu sunt îndeplinite are o stare de disconfort.

Ceea ce dorim să evidențiem este faptul că primele două niveluri sunt vitale – cele privind nevoile fiziologice și de siguranță (securitate) a indivizilor sau populațiilor – și de aceea necesită toată atenția, atât a teoreticienilor cât și a guvernanților (la nivel mondial, european, național).

Articolele din acest număr al revistei noastre abordează câteva aspect esențiale ale securității naționale și europene, bazate pe analiza evenimentelor și preocupărilor românești din istoria neamului dar și în contextul actual al apartenenței României la NATO dar și ca stat membru al Uniunii Europene.

2. Ce s-a întâmplat acum 100 de ani

Acum 100 de ani România era angajată în operația de apărare a Moldovei (vara anului 1917), cunoscută în istoria României, aproape exclusiv, prin bătăliile de la Mărăști, Mărășești și Oituz care au fost un succes pentru România. Obiectivul acestor bătălii și ale altora care au urmat a fost îndeplinit în 1918 când s-a realizat Marea Unire. Pierderile suferite de Armata Română au fost estimate la 300.000-400.000 militari (morți, răniți, dispăruți sau prizonieri).

Activitatea politico-diplomatică românească, în perioada premergătoare războiului, în timpul războiului și după încetarea acestuia, a fost deosebit de intensă și eficace. Diplomazia excepțională a primului ministru de atunci – Ionel C. Brătianu – a fost deosebit de eficace și benefică pentru România care a reușit, în negocierea cu Antanta, o alianță care să asigure că România își va atinge obiectivele în cazul participării la război.

Activitatea acestui mare om politic român, care a fost denumită de către unii dintre contemporanii săi „*balet diplomatic*”, a durat până la intrarea României în război și a constituit o conduită principală a guvernului pe care-l conducea. Scopul a fost câștigarea de timp necesar pregătirilor de război și obținerii de promisiuni în favoarea României. Această apreciere este făcută și de Ion.G.Duca (om politic liberal român, care a deținut funcția de ministru al educației în perioada 1914-1918 iar ulterior ministru al agriculturii, ministru al afacerilor externe, ministru al afacerilor interne și prim-ministru al României), care spunea că „*dacă tratativele nu mergeau mai repede aceasta se datora și faptului că aveam interesul să le trăgănăm. Brătianu insista deci asupra condițiilor sale, Aliații refuzau să i le încuviințeze, iar lucrurile stăteau în loc*”².

Activitățile diplomatice și de propagandă, care s-au desfășurat în perioada făuririi marii uniri de la 1918 au contribuit foarte mult la realizarea dezideratului național de întregire a neamului. Câteva aspecte punctuale și de o deosebită importanță în acest domeniu sunt evidențiate într-un articol din acest număr al revistei noastre.

3. Securitatea națională și europeană astăzi

În accepțiunea comună, termenul de „securitate” (care provine din limba latină „*Securitas – atis*” și semnifică „lipsă de grijă”, iar din punct de vedere semantic înseamnă „faptul de a fi la adăpost de orice amenințare și pericol”), este înțeleasă drept capacitatea unui „actor” (vector de putere), de a-și proteja valorile fundamentale și de a le sprijini în proiecția lor în arena internațională. Securitatea este asociată cu diverse componente ale socialului – astfel, se vorbește despre securitate „economică”, „securitate socială”, „securitate militară”, „securitate a comunității”, „securitate publică”, „securitate informațională” – sau ale relațiilor dintre entități diferite: internațională/mondială/globală, continentală/regională/ subregională, colectivă, națională.

În mod tradițional, conceptul de „securitate”, lansat la începutul Războiului Rece, a fost asociat cu apărarea, structuri militare, raporturi de forțe, strategii și tactici. Având în vedere o serie de definiții clasice, acest

² Ion G. Duca, *Amintiri politice*, volumul I, Jon Dumitru Verlag, München, 1981, p.160.

termen poate indica situația unei țări protejate împotriva atacurilor și agresiunilor interne sau externe.

În această viziune, se poate înțelege că apărarea militară este doar o parte a ceea ce se poate numi securitate, concept care tinde să devină cu atât mai evaziv cu cât chestiunile militare sunt luate mai puțin în considerare. Astfel, s-au oferit elemente de fundamentare a unor paradigme precum: „*Securitatea colectivă*”, „*Securitate multidimensională*”, „*Securitate globală*” etc.

Dintre aceste concepte ***Securitatea alimentară***, mai puțin abordată în comparație cu aspectele mai contemporane și mai „spectaculoase” cum ar fi cele privind migrația și terorismul, reprezintă una din principalele componente ale securității naționale care se referă la instrumentele și politicile organizaționale utilizate pentru preîntâmpinarea riscurilor, amenințărilor sau vulnerabilităților și contracararea eventualelor crize survenite în domeniul alimentar și în mod special al garantării accesului la hrană al populației unui stat.

Sursa de legitimitate a unui stat este capacitatea de a oferi securitate, respectiv de a proteja și menține drepturile cetățenilor săi și de a le asigura mediul prielnic satisfacerii tuturor nevoilor. Așa după cum am arătat la primul subcapitol al acestui editorial, în piramida trebuințelor formulate de Abraham Maslow, nevoia de securitate este plasată pe al doilea nivel de importanță, imediat după nevoile fiziologice.

Uniunea Europeană, care a fost în ultima perioadă ținta unor atacuri teroriste deosebit de violente, dar și nevoită să suporte efectele fenomenului migraționist, nu a reușit să se poziționeze foarte clar și unitar față de amenințarea varietății agresiunilor hibride, politicile ei de securitate și apărare necesitând îmbunătățiri substanțiale.

Președintele Consiliului European, Donald Tusk, avertiza, la 06.10.2015, în fața europarlamentarilor: „*Treptat, devenim martorii nașterii unei noi forme de presiune politică, iar unii vorbesc chiar despre un nou tip de război hibrid, în care valurile migratorii devin un instrument, o armă împotriva vecinilor. Acest lucru necesită din partea noastră o deosebită sensibilitate și responsabilitate*”³.

³ Donald Tusk: *Valul de refugiați este un război hibrid împotriva Europei*, citat de agenția Agerpres, Bruxelles, 07.10.2015.

Dat fiind poziția geografică a României, ca țară de frontieră a NATO, sunt necesare o serie de preocupări specifice legate de securitatea în regiunea Mării Negre, de relațiile privind securitatea și cooperarea cu Ucraina și, în mod deosebit, cu republica Moldova, având în vedere persistența conflictelor înghețate în regiune generate de Rusia și de tendințe imprevizibile ale acestui stat.

La nivel strategic România, este conștientă și recunoaște riscurile asimetrice, de natură militară și non-militară, inclusiv a celor care se manifestă sub forma agresiunilor teroriste, psihologice, informaționale (îndeosebi informatice), are preocupări concrete în privința dezvoltării mecanismelor instituționale (mai ales la nivel militar) care să pună în practică politici și strategii de contracarare a acestor tipuri de agresiuni.

Astfel, *Strategia națională de apărare a României*, are o abordare mai aplicată asupra fenomenului agresiunilor non-convenționale decât documentele anterioare susținând că „...ea reflectă un echilibru între riscurile, amenințările și vulnerabilitățile clasice și cele neconvenționale”⁴, având un caracter multidimensional, care vizează simultan dimensiunea politică, economică, militară, socială și ecologică, propunând în acest sens gestionarea integrată a securității prin promovarea ideii de „comunitate de securitate”⁵.

Strategia națională de apărare a țării pentru perioada 2015-2019 reflectă necesitatea promovării unui concept de *securitate națională extinsă* – fundamentat pe democrația constituțională și respectul mutual dintre cetățeni și stat, care vizează interesele ce converg spre asigurarea securității naționale, direcționate către următoarele domenii: apărare (apărare națională și apărare colectivă), ordine publică, activitate de informații, contrainformații și de securitate, educație, sănătate, economic, energetic, financiar, mediu, infrastructuri critice.

Această Strategie are o abordare integratoare și multidimensională, în care componenta de apărare se îmbină și se echilibrează reciproc cu o serie de alte dimensiuni; ordinea publică; activitatea de informații,

⁴ *Strategia națională de apărare a României. Pentru o Românie care garantează securitatea și prosperitatea generațiilor viitoare*, proiect, București, 2010, p. 4.

⁵ *Ibidem*, p. 5.

contrainformații și de securitate; diplomația; managementul situațiilor de criză; educația, sănătatea și demografia⁶.

Principiile europene de securitate, concretizate în *Strategia de securitate europeană* și *Strategia de securitate internă a Uniunii Europene* impun, cu atât mai mult, necesitatea dezvoltării și consolidării conceptului de *securitate națională* în ideea de a se realiza convergența cu aceste norme europene.

În *Strategia națională de apărare a țării pentru perioada 2015 – 2019* se precizează că obiectivele naționale de securitate vizează „dezvoltarea capabilităților de combatere a amenințărilor asimetrice”⁷ și se admite „dificultatea de a delimita riscurile și amenințările de tip clasic de cele asimetrice și hibride”⁸.

Modificarea strategiilor naționale, în sensul adaptării la fenomenele generate de diferitele tipuri de amenințări la adresa securității naționale, reprezintă, după opinia noastră, o necesitate care trebuie pusă neapărat în practică, alături de legislația națională și internațională cu obiectiv de eficientizare permanentă.

Combaterea terorismului modern implică cunoaștere, legislație, instituții specializate, finanțare și colaborare europeană și mondială.

În revista noastră sunt câteva articole care abordează **dinamica fenomenului terorist** cu implicații deosebit de grave asupra securității europene dar și mondiale (Al-Qaida, ISIS...).

Fenomenul mondializării terorismului este strâns legat de fenomenul globalizării care ne-a adus multe elemente benefice cum ar fi de exemplu Internetul, dar care este folosit și în activități de propagandă și racolare de noi adepți ai mișcării islamiste radicale ISIS.

Mulți analiști, specializați în acest domeniu, se întreabă care este cauza fascinației exercitată de mișcarea islamistă radicală ISIS care reușește să atragă persoane (îndeosebi tineri) ce provin din state din Asia Centrală, Canada, Franța, Germania, Marea Britanie etc., să-i instruiască și să-i

⁶ *Strategia națională de apărare a țării pentru perioada 2015 – 2019. O Românie puternică în Europa și în lume*, Administrația Prezidențială, București, România, 2015, p. 5.

⁷ *Strategia națională de apărare a țării pentru perioada 2015 – 2019*, Ediție 2015, op.cit., p. 9.

⁸ *Ibidem*, art. 29, p. 11.

determine să lupte în diferite zone ale lumii care nu au nicio legătură cu țările lor de origine.

Considerăm că soluția de rezolvare este solidarizare statelor membre UE, și nu numai, pentru o abordare multidisciplinară a acestui fenomen malefic pentru omenire, identificarea formelor, metodelor și potențialului operațional pe care le utilizează, individual sau în cadrul unor organizații, concomitent cu acțiunile militare desfășurate de forțele coaliției internaționale care luptă împotriva acestor organizații teroriste.

O altă mare amenințare a planetei o reprezintă războiul cibernetic fapt ce a generat acordarea unei atenții speciale problemei de **securitate cibernetică** la nivel mondial, european și național.

Războiul cibernetic este considerat la fel de periculos ca un atac militar clasic. Dacă bombardarea unui obiectiv strategic (de exemplu o centrală electrică) este considerată război, distrugerea programelor software ale centralei, care produce scoaterea acestuia din funcțiune, trebuie să fie percepută tot ca un act de război. Spațiul cibernetic este considerat astfel ca un nou „front de luptă”.

În contextual actual, a apărut cea de-a cincea dimensiune a spațiului acțiunii („câmpului de luptă”, pe lângă cea terestră, aeriană, maritimă, cosmică) – dimensiunea informațională (care are și componenta cibernetică). Dacă cele patru dimensiuni sunt de obicei independente, doar uneori sunt interdependente având suprapuneri pe anumite zone, elementele spațiului cibernetic se regăsesc la fiecare din cele patru domenii enumerate.

La fel ca și la o anumită structură militară dintr-o categorie de forțe, „cunoașterea situației cibernetice însumează informații despre forțele proprii, cele aliate, inamic și alte date relevante despre activitățile desfășurate în spațiul cibernetic”⁹

Spre deosebire de spațiul fizic, în spațiul cibernetic se pot duce acțiuni în condiții de anonimat, cu adversar neidentificat, sau ascunzând identitatea atacatorilor prin implicarea unor intermediari.

O categorie de atacatori este reprezentată de *Hackeri*, *Crackerii* și de *grupuri de activiști* motivați politic.

⁹ *Cyberspace Operation Concept Capabiltiy Plan 2016-2028*, Tradoc Pamphlet 525-7-8, Departament of the Army, Training and Doctrine Command, Fort Monroe, Virginia, 2010, p. 18.

Atenționând asupra pericolelor unor astfel de atacuri cibernetice s-a făcut următoarea remarcă: „*Dependența majorității statelor de infrastructurile informatice pentru asigurarea nevoilor de bază permite anticiparea riscului producerii unor efecte devastatoare ca urmare a întreruperii, chiar și pentru scurt timp, a serviciilor publice esențiale precum cele bancare și comerciale, de comunicații, producție sau transport. Din această perspectivă, acțiunile ostile în spațiul cibernetic constituie amenințări ample, complexe și directe la adresa securității*”¹⁰.

Asemenea amenințări au avut loc și la nivelul UE demonstrând de fapt vulnerabilitatea infrastructurilor cibernetice organizaționale sau private. De aceea UE a inițiat și dezvoltat o serie de politici de protecție împotriva amenințărilor cibernetice prin elaborarea de strategii specifice securității cibernetice și înființarea de organisme specializate.

În deplină concordanță cu acțiunile europene și ale NATO, România, la rândul ei a elaborat o serie de documente similare și a creat structuri naționale specifice de securitate cibernetică.

La nivel național un alt domeniu al securității naționale îl reprezintă **realizarea ordinii și siguranței publice**, pentru creșterea siguranței cetățeanului și prevenirea criminalității stradale. În raport cu acest domeniu al securității naționale, indiferent de tipul sistemului politic, menținerea ordinii publice reprezintă o funcție principală a statului.

Un alt domeniu prioritar al securității naționale îl poate constitui **reducerea riscului la dezastre**. Măsurile care se pot lua la nivel național dar și pe plan mondial sunt deosebit de complexe și cuprind acțiuni preventive, de salvare și de lichidare a urmărilor. Considerăm că în acest domeniu se pot utiliza tehnologii moderne pentru obținerea de informații, centralizarea, prelucrarea și transmiterea datelor pentru decidenți dar și pentru prevenirea populației.

Pe plan mondial ONU se implică activ în reducerea riscului la dezastre. Au fost stabilite șapte obiective globale pentru a se evalua progresul la nivel mondial în ceea ce privește obținerea rezultatelor scontate.

¹⁰ George Cristian Maior, *Un Război al Minții. Intelligence, servicii de informații și cunoaștere strategică în secolul XXI*, Editura RAO, București, 2010, p.231.

Se consideră că acest lucru se poate realiza, inclusiv prin cooperarea internațională, regională, subregională, transfrontalieră și bilaterală. Totodată, statele în curs de dezvoltare, prin cooperarea internațională durabilă, pot fi sprijinite în implementarea politicilor naționale de reducere a riscului la dezastre.

Pentru realizarea acestor obiective sunt implicate cu responsabilități Guvernele centrale și autoritățile naționale în domeniu.

Prin gestionarea riscului la dezastre se are în vedere în primul rând protejarea oamenilor și a bunurilor, dar și a sănătății acestora. Totodată se are în vedere protejarea tuturor drepturilor omului, inclusiv dreptul la dezvoltare.

În România sunt stabilite o serie de care au ca scop realizarea unui cadru practic pentru desfășurarea acțiunilor de prevenire și de răspuns eficient în cazul situațiilor de urgență.

Chiar dacă măsurile legislative adoptate în acest sens la nivel național nu au reușit să se armonizeze în totalitate cu prevederile legislației mondiale și europene, țara noastră, prin măsurile adoptate a arătat că acordă o importanță sporită reducerii riscului la dezastre.

Complexitatea și dinamica fenomenelor politico-militare contemporane pot genera crize, zonale sau pe spații extinse, care pot avea evoluții aleatorii și imprevizibile și care pot fi greu de prevenit și soluționat.

Soluția prevenirii și gestionării unor astfel de fenomene (crize) complexe o reprezintă planificarea integrată și interinstituțională a utilizării instrumentelor de putere în scopul luării unor decizii strategice eficiente așa cum se sugerează într-unul din articolele din acest număr al revistei noastre.

Decizia strategică, este considerată ca fiind elementul final al planificării, care are la bază elemente foarte precise ale unui algoritm desfășurat la nivelul militar - strategic, trebuie validată de către structura politico-militară astfel încât opțiunea aleasă să ofere soluții rationale de gestionare a crizei, avantajoase pentru România..

4. Concluzii

Putem concluziona că, dat fiind faptul că zonele de manifestare a componentelor securității sunt diferite și tot mai extinse, formele sunt tot mai diversificate și mai complexe dar și dependente de securitatea

(stabilitatea) regională, securitatea României se poate realiza prin câteva elemente esențiale dintre care enumerăm: o bună guvernare și o economie sănătoasă; întărirea și modernizarea permanentă a elementelor sistemului național de apărare; consolidarea relațiilor cu NATO și UE; dezvoltarea parteneriatelor cu țările vecine; întărirea continuă a Parteneriatului Strategic cu SUA.

Considerăm că România trebuie să realizeze permanent o adaptare la fenomenele de insecuritate care se pot manifesta, la nivel național dar și regional, regândirea întregului pachet legislativ, doctrinar, dar și tehnologic/operațional, pentru mijloacele convenționale și non-convenționale destinate apărării și securității naționale.

Colectivul de redacție

PROPAGANDA ȘI DIPLOMAȚIA PUBLICĂ ROMÂNEASCĂ ÎN PERIOADA FĂURIRII MARII UNIRI

THE PROPAGANDA AND ROMANIAN DIPLOMACY AT THE TIME OF THE GREAT UNION

Gl. bg. (r) prof.univ.dr. Viorel BUȚA

Membru titular al Academiei de Științe ale Securității Naționale

Membru titular al Academiei Oamenilor de Știință din România

Rezumat: *Valul schimbărilor istorice, declanșate la începutul secolului XX de evoluția spectaculoasă a societății europene, în urma încheierii primei conflagrații mondiale, a adus o transformare majoră în ceea ce privește rolul jucat în societate și la nivelul comunității de fiecare individ în parte, iar omul de rând a putut astfel să se manifeste liber, cunoscând o expansiune a diplomației publice, înspre zone altădată înțeleștate de autorități străine sau de opresiunile războiului. În acest context, articolul prezintă rezultatele unui studiu desfășurat la nivelul de acțiune al propagandei unioniste din România, cu privire la rolul pe care l-a avut în realizarea idealurilor de unitate a românilor. Putem conchide că generația acelor ani, de mare agitație și transformare în toată Europa, a fost pregătită pentru a-și revendica drepturile și libertățile, cu conștiința clară că li se cuvine o soartă mai bună și că formează suportul adevărat al statelor și instrumentul puterii lor.*

Cuvinte cheie: *unire, România, propaganda unionistă, diplomația publică.*

Abstract: *The wave of historical changes at the beginning of the twentieth century by the spectacular evolution of European society following the conclusion of the first world conflagration, brought about a major transformation in the role played in society and in the community by each individual, he was able to manifest himself freely, knowing an expansion of public diplomacy, to areas formerly limited by foreign authorities, or to the oppression of the war. In this context, the article presents the results of a study conducted at the level of action of the Romanian Unionist propaganda about the role it has played in the accomplishment of Romanians' ideals of unity. We can conclude that the generation of those years of great agitation and transformation throughout Europe has been prepared to claim its rights and freedoms, with clear consciousness that it is a better fate and that it forms the true support of states and the instrument of their power.*

Key words: *union, Romania, unionist propaganda, public diplomacy.*

Motto:

„Istoria, care se putea crede că este o materie pe lângă celelalte, se învederează din ce în ce mai mult că este o necesitate. Da, cunoștința ei este o necesitate pentru conștiința umană și pentru chibzuirea împrejurărilor și pentru tragerea concluziilor și pentru îndemnuri și pentru mângâieri”¹.

Nicolae Iorga

Pornind de la cuvintele de mai sus ale celebrului istoric român, se constată valabilitatea acestora, mai cu seamă în zilele noastre. Se pare că mesajul mesianic al mottoului ales este pe zi ce trece mai puternic, deoarece istoria poporului nostru, așa cum s-a știut timp de câteva zeci de ani, ajunge să ofere în prezent informații inedite, ținute în paginile dosarelor de arhivă, la fondul secret, de regimul comunist.

Ne-am propus în cercetarea de față să punem într-o lumină nouă un subiect de mare încărcătură și semnificație, alături de modestia urmașilor, smeriți în fața iluștrilor predecesori, care au contribuit, la 1 decembrie 1918, la stabilirea granițelor națiunii române unite.

Cu o istorie plină de evenimente pentru existența omenirii, secolul al XX-lea a parcurs un traseu marcat de două războaie mondiale, de dispariția câtorva imperii, de apariția unor state naționale noi, știința și tehnica au cunoscut dezvoltări revoluționare care au schimbat viața oamenilor în toate domeniile existenței sociale. Și România a cunoscut o evoluție semnificativă în plan politic, social și cultural, cu schimbări de mentalitate și de raportare radical diferite față secolul anterior, între categorii, clase sociale și naționalități.

Anul 1918 a adus împlinirea deplină a dezideratului secular al românilor de pretutindeni: statul național unitar România Mare. În anul 1940, prin grija prietenilor și neprietenilor, s-a produs o „ciuntire” teritorială, anulată parțial, în 1945. Votul pe colegii a fost schimbat cu cel universal, regimul democratic a fost modificat cu cel de autoritate monarhică, apoi cu cel totalitar. În România s-a realizat, în 1921, prima

¹ Nicolae Iorga *apud* Ioan Scurtu, *Alba Iulia 1 Decembrie 1918*, București, Editura Sport-Turism, 1988, p. 5.

reformă agrară importantă și „cea mai cuprinzătoare din Europa, iar în 1945, o alta, cu puternice conotații politice”².

Cenzura comunistă, instaurată în anul 1948, imediat după desființarea monarhiei în România (30 decembrie 1947) a minimalizat spre ignorarea totală și trecerea sub uitare, atât a rolului avut de personalitățile politice cu putere de decizie din epocă, dar și a membrilor Casei Regale a României, în înfăptuirea Marii Uniri, din motivele binecunoscute (influența puternică a Rusiei și Ungariei asupra României).

Este știut deja, la modul general, că adunările ad-hoc, din timpul lui Alexandru Ioan Cuza, au hotărât soarta națiunii române, iar personajul central, promovat intens în literatura de specialitate și cunoscut încă din primele clase de școală, este Moș Ion Roată, ca reprezentant al poporului, glasul și năzuința de veacuri a românilor de pretutindeni.

Ceea ce se știe mai puțin și ne propunem să ilustrăm în prezentul studiu este rolul avut, de fapt, în tot angrenajul strategiilor politice interne și internaționale, a propagandei unioniste și diplomației publice românești, susținute pentru înfăptuirea acestui memorabil act istoric.

Rolul decisiv revenea, potrivit comuniștilor, „maselor largi” ale poporului român, care, din proprie inițiativă, s-ar fi hotărât, cu steaguri, pancarde și mare agitație pe străzi (după modelul comunist agreat de conducătorul Ceaușescu), să vină la Alba Iulia, într-o adunare națională, în costume populare, și să proclame Marea Unire. Evident că lucrurile nu au stat deloc așa, demersurile acestui eveniment istoric a implicat strategii la nivel politic, cu ramificații de abile calități diplomatice și cu o propagandă puternic susținută de spiritul naționalismului românesc.

Specific anului 1918, din perspectiva comunicării politice și activității de lobby, asimilate în mod natural cu propaganda, a fost fenomenul de îmbinare fericită a celor două segmente de mai sus, fără conotațiile negative care au luat naștere mai târziu (minciună, subversiune, interes personal etc.). Acțiunile politice erau însoțite și de aprige dezbateri publice, nelipsite în atmosfera epocii.

Un for de prim rang al acestui gen de comunicare liberă, de tip conferință publică, a fost găzduit de Fundația Regală Universitară „Carol I”

² Ioan Scurtu; Gheorghe Buzatu, *Istoria românilor în secolul XX*, București, Paideia, 1999, p. 7.

(actuala Bibliotecă Centrală Universitară „Carol I” din București), înființată de regele Carol I, în anul 1895. Tribună a înaltei culturi din România, instituția de cultură a vibrat timp de câteva decenii la vocile personalităților românești de marcă: Nicolae Iorga, Take Ionescu, Nae Ionescu, I.C. Brătianu, Alexandru Vaida Voievod, ș.a.

Trebuie arătat însă că, pe lângă spiritul înălțător al discursurilor din celebra Aulă universitară, erau prezenți întotdeauna și manifestanți, care, puternic pătrunși de ideile naționaliste, se manifestau deseori în mod violent, încăierarea de final fiind la ordinea zilei, unul din locurile preferate din București de continuare a dezbaterilor a fost restaurantul Capșa. Tonurile discursurilor luau repede accente dramatice, sentimentele de dragoste de țară fiind exprimate deseori într-o retorică emoțională, exagerată sau minimalizată, prezentă în vocea oricărui orator. Coordonarea și mobilizarea românilor, conștientizarea sentimentului de unitate din interiorul granițelor, dar mai ales, a celor din teritoriile ocupate, au fost întreținute de acest gen de discursuri, cu puternic caracter naționalist.

Scurt istoric

Regele Carol I³, continuator al lui Alexandru Ioan Cuza în strategia de modernizare a României prin susținerea culturii și învățământului, a pus bazele unei țări independente, după victoria în Războiul din 1877–1878. Relațiile cu Rusia și Marile Puteri au rămas tensionate în urma impunerii intereselor naționale românești și au fost căutate noi alianțe. La 9 mai 1877 a fost proclamată Independența de stat a României, iar la 14 noiembrie 1878 a avut loc unirea cu Dobrogea. La toate acestea a contribuit și un alt factor important: legătura românilor cu Europa Occidentală, în special cu Franța și Germania pentru studiile universitare. Odată întorși, tinerii doreau să aducă cu ei și elementele de modernitate, cunoscută fiind denumirea Bucureștiului în epocă, de „micul Paris”. Regele Carol I a elaborat Constituția de la 1866 având drept model pe cea belgiană din 1831, iar Școala Superioară de Război din București, înființată în anul 1889, a urmat structural pe cea franceză, iar exemplele pot continua.

³ Carol I al României (20 aprilie 1839-10 octombrie 1914), având numele întreg de Karl Eitel Friedrich Zephyrinus Ludwig von Hohenzollern-Sigmaringen.

În opinia publică românească, mobilizată de politicieni prin discursuri și manifestații, să participe și să susțină marea dorință de unitate națională, s-au făcut remarcate două curențe de opinie, centrate în jurul celor două partide istorice: țărănist și liberal. Exprimate printr-o propagandă vie până la instaurarea regimului comunist, care a reorientat cu totul România dinspre Europa Occidentală (cu un caracter preponderent capitalist) spre Europa Răsăriteană (care a impus colectivizarea), cele două idei susțineau, pe de o parte industrializarea și modernizarea României după modelul occidental, iar pe de altă parte, păstrarea caracterului tradiționalist, cu puternic accent agrar, datorat majorității rurale a populației. Continuitatea acestor idei din perioada interbelică a fost suprimată prin devierea României de la cursul europenizării de către comuniști, aflați la putere până în anul 1989.

A fost așteptată conjunctura favorabilă îndeplinirii dorinței de unitate a românilor exprimată de veacuri, posibilă în urma Primului Război Mondial, într-un context geopolitic de prăbușire a marilor imperii europene: țarist și austro-ungar, și de creare a unor state noi, independente.

Încă de la intrarea în război, scopul a fost declarat poporului român printr-o proclamație care sintetiza faptele istorice ale înaintașilor pentru unitatea națională: „*Astăzi ne este dat nouă să întregim opera lor închegând pentru totdeauna ceea ce Mihai Viteazul a înfăptuit numai pentru o clipă: Unirea românilor de pe cele două părți ale Carpaților*”⁴. În octombrie 1918 Imperiul austro-ungar s-a dizolvat și s-au organizat noi state: Austria, Cehoslovacia, Iugoslavia, Polonia și Ungaria.

Diplomația politică românească era condusă atunci la cel mai înalt nivel de regele Ferdinand, succesorul lui Carol I la tronul României, și de regina Maria, care avea pasiunea jocurilor politice și care dorea efectiv să participe la luarea deciziilor. Având relații cu aproape toți liderii politici, precum și cu diplomații acreditați în capitala României, regina Maria era perfect informată și putea fi deosebit de utilă prin sfaturile sale⁵.

Cu perseverență și multă abilitate diplomatică, regina Maria a reușit să-i schimbe convingerile filogermane ale regelui Ferdinand, scopul fiind

⁴ Ioan Scurtu, *Alba Iulia 1 Decembrie 1918*, București, Editura Sport-Turism, 1988, p. 69.

⁵ Ioan Scurtu, *Istoria românilor în timpul celor patru regi (1866–1947)*, Vol. II: *Ferdinand*, București, Editura Enciclopedică, 2004, p. 11.

găsirea soluțiilor potrivite de acțiune pentru întemeierea statului național unitar român. Având o pregătire militară germană, regele Ferdinand credea cu tărie în victoria Puterilor Centrale⁶ în Primul Război Mondial, față de regina Maria care susținea alianța cu Antanta. Cu toate acestea, sentimentul de datorie față de țară a fost mai puternic decât convingerile sale, și România s-a alăturat Antantei⁷. *„Eu sunt un rege constituțional, prin urmare, dacă țara crede că interesele ei dictează să meargă împotriva Puterilor Centrale, nu în mine va găsi o piedică în realizarea idealului ei național”*⁸.

Conduita pe care a adoptat-o regele Ferdinand, prin renunțarea la orientarea sa politică și respectarea intereselor țării pe care o conducea, i-a adus în România denumirea de „Ferdinand cel Loial”, dar și retragerea gradelor militare, decorațiilor primite și tuturor onorurile de care beneficia din partea Casei de Hohenzollern-Singmarigen, iar fratele său, Wilhelm, i-a șters din lista membrilor acestei case regale atât pe regele Ferdinand, cât și pe copiii săi.

O figură importantă legată de această perioadă istorică rămâne politicianul Ion I. C. Brătianu⁹, prim-ministru al regelui Carol I, care a alăturat România, în anul 1883, Triplei Alianțe (Germania, Austro-Ungaria și Italia), considerând-o „*blocul cel mai puternic de pe continent*”¹⁰.

*Spre deosebire de predecesorul său, care ținuse în mână frâiele politicii externe a României, regele Ferdinand a lăsat mână liberă experimentatului Ion I. C. Brătianu, care a întreprins multiple acțiuni politico-diplomatice vizând obținerea unor garanții sigure privind satisfacerea dezideratelor naționale ale poporului român*¹¹.

⁶Alianță a națiunilor din Germania, Austro-Ungaria, Imperiul Otoman și Bulgaria, în Primul Război Mondial.

⁷ Bloc politico-militar de ajutor reciproc, format înainte de Primul Război Mondial, din Franța, Anglia și Rusia, la care România a aderat în anul 1916.

⁸ I. G. Duca, *Memorii*, București, Editura Expres, 1992, vol. I, p. 129.

⁹ Ion C. Brătianu (1864–1927) a fost un important politician român, cunoscut și sub numele de Ionel Brătianu, președinte al Partidului Național Liberal, cu rol activ în realizarea Unirii de la 1 decembrie 1918.

¹⁰ Keith Hitchins, *România: 1866-1947*, trad. Delia Răzdolescu, George G. Potra, ediția a III-a, București, Humanitas, 2004, p. 7.

¹¹ Ioan Scurtu, *Istoria românilor în timpul celor patru regi (1866–1947), Vol. II: Ferdinand*, București, Editura Enciclopedică, 2004, p. 13.

După acest moment, s-a urmărit cu mai mare îndârjire realizarea obiectivului unirii românilor risipiți sub stăpâniri străine în teritoriile din Transilvania, Banat, Crișana, Maramureș (aproximativ 2.800.000 de români), în Bucovina (230.000) și în Basarabia (2.750.000 de locuitori, dintre care 1.810.000 (67%) erau români, 33.000 ruși și ucrainieni, iar restul erau evrei, bulgari, găgăuzi și germani)¹².

Delegația română la Conferința de pace de la Paris, din 1919, a fost condusă tot de Ion I. C. Brătianu, „care a desfășurat o uriașă activitate diplomatică în scopul de a se satisface, rând pe rând, toate problemele vitale pentru poporul român”¹³, atunci când toate popoarele Europei așteptau să intre în posesia statutului teritorial ce li se cuvenea.

Negocierile politice și militare pentru intrarea României în război de partea Antantei, au fost conduse de I. C. Brătianu, care a reușit să ratifice în convenția politică, la articolul III, că erau recunoscute teritoriile din Imperiul Austro-Ungar (Bucovina, Transilvania și Banatul) ca fiind locuite de români și cu drept de alăturare patriei-mamă. În articolul V s-a prevăzut că în Tratatul de Pace urma să se confirme apartenența acestora la România, constituirea în plan juridic internațional a Unirii.

Participanți activi în Primul Război Mondial, regele Ferdinand pe front, iar regina Maria în spatele liniilor de luptă, ajutând și îngrijind răniții, cei doi monarhi au demonstrat responsabilitate și vocație de lideri care pot conduce destinele țării în istorie.

Diplomații români, conduși de Ion I. C. Brătianu, la Tratatul de la Versailles, unde s-a recunoscut oficial contribuția României în înfrângerea Germaniei, în Primul Război Mondial, au fost însoțiți de însăși regina Maria, care a susținut interesele națiunii române de unitate și independență teritorială. Impresionând prin frumusețe, inteligență și farmec, calitatea de negociator a reginei a contribuit la semnarea Tratatului în favoarea României.

¹² Constantin Kirițescu, *Istoria războiului pentru întregirea României: 1916–1919*, vol. II, București, Tip. România Nouă, 1932, p. 61.

¹³ Sever Neagoe, *Teritoriul și frontierele în istoria românilor*, București, Editura Ministerului de Interne, 1995, p. 109.

O altă personalitate politică marcantă a pregătirii la nivel diplomatic a Marii Uniri este Iuliu Maniu¹⁴. Considerat de Nicolae Iorga „*exponentul românilor din Transilvania*”¹⁵ în realizarea actului istoric de la Alba Iulia, Iuliu Maniu a fost delegatul din partea Cercului Electoral Vințul de Jos, în Consiliul Național de separare deplină de Ungaria. Ales președinte al Consiliului Dirigent¹⁶, organism înființat în temeiul declarației de la Alba Iulia, pentru a administra Transilvania până la convocarea unei Constituante a României, Iuliu Maniu a transmis actul unirii către autoritățile de la București. Cu acest prilej, au fost emise două decrete de integrare a Transilvaniei în România Mare și de investire a Consiliului Dirigent cu atribuții legislative și executive provizorii pentru preluarea controlului administrației Transilvaniei, Banatului, Crișanei și Maramureșului, începând cu introducerea limbii române în instituțiile de stat, deziderat al revoluției de la 1848.

Odată cu schimbarea regimului în România, în decembrie 1947, Iuliu Maniu a fost acuzat că „*ar fi fost în trecut reazăm al monarhiei habsburgice, un adversar al unității naționale și un asupritor al poporului român*”, condamnat de comuniști la „temniță grea pe viață”, degradare civică pe 10 ani și cheltuieli de judecată de 50.000 lei¹⁷, a fost închis la Sighet, unde a și murit. A fost momentul eliminării totale a elitei intelectuale românești, a desființării partidelor istorice, a instaurării regimului totalitar comunist și a trecerii României în sfera de influență a URSS, pentru mai bine de patru decenii.

¹⁴ Iuliu Maniu (1873–1953), om politic român, președinte al Partidului Național Român din Transilvania, prim-ministru al României în mai multe guverne. Persecutat politic în regimul comunist, a murit în închisoarea de la Sighet.

¹⁵ Apostol Stan, *Iuliu Maniu: Naționalism și democrație. Biografia unui mare român*, București, Editura Saeculum I.O., 1997, p. 75.

¹⁶ Apostol Stan, *op. cit.*, p. 79. Consiliul Dirigent a avut sediul la Sibiu, apoi la Cluj (1919) și a funcționat ca un guvern provizoriu. A fost alcătuit din: Iuliu Maniu (președinte și ministru de interne), Al. Vaida-Voievod (Ministerul de Externe și Presă), Vasile Goldiș (Instrucțiune Publică și naționalități), Victor Bontescu (Ministerul Agriculturii și al Comerțului), Romulus Boilă (Comunicații), Aurel Vlad (Finanțe), Șt. Ciceo-Pop (Armata și siguranță publică), Aurel Lazăr (Justiție), Emil Hațieganu (Codificarea Justiției), Ioan Suciu (Codificarea administrativă), Ioan Fluieraș (Ocrotiri Sociale și sănătate publică), Iosif Jumanca (Industrie).

¹⁷ Apostol Stan, *op. cit.*, p. 502.

Cu rol important în desfășurarea evenimentelor s-a aflat și Armata Română. După retragerea Rusiei din război, în noiembrie 1917 și obținerea autonomiei de către Basarabia, la 2/15 decembrie 1917, au urmat atacurile soldaților ruși la adresa populației, fapt căruia proaspătul guvern nu i-a putut face față. A fost cerut ajutorul oficialităților române și sprijinul a venit din partea Armatei Române.

În condițiile în care Basarabia nu dispunea de o forță proprie suficientă (majoritatea basarabenilor apti de luptă fiind răspândiți în toată Rusia) pentru stabilizarea situației din țară și înlăturarea pericolului creat de prezența trupelor ruse, Sfatul țării a cerut insistent ajutor guvernului român (...) Deși acțiunile armatei române din Basarabia și Bucovina au constatat, în mare parte, numai în executarea manevrelor de forțe și mijloace pe direcțiile est, nord-est, nord și nord-vest, confruntările directe între trupele române și cele ruse, respectiv ucrainene, fiind reduse ca număr, rezultatul acestora l-a reprezentat restabilirea ordinii de drept în cele două teritorii românești, armata română demonstrând încă o dată că este brațul înarmat al națiunii, căreia i-a oferit încredere și i-a netezit procesul de unire¹⁸.

Basarabia s-a unit cu România la 27 martie 1918, a urmat Bucovina, la 28 noiembrie 1918, iar Transilvania, Banatul, Crișana și Maramureșul, la 1 decembrie 1918¹⁹.

Asociații și comitete de propagandă

Alături de partidele politice care aveau în campaniile de propagandă ca obiectiv principal unirea tuturor românilor, în aceeași idee au activat și asociații culturale, dar cu o manifestare spontană și neunitară, puternic emoțională. Prima a fost ASTRA²⁰ (Asociația Transilvană pentru Literatura Română și Cultura Poporului Român), înființată la Sibiu (4 noiembrie

¹⁸ Ion Mîndrican, „Manevra marilor unități române din anul 1918 pentru eliberarea Basarabiei și Bucovinei”, în Buletinul Academiei de Înalte Studii Militare, București, Editura Academiei de Înalte Studii Militare, 2002, nr. 1, pp. 567–579.

¹⁹ Nicolae Ceachir, *Marile puteri și România (1856–1947)*, București, Editura Albatros, 1996, p. 200.

²⁰ Primul președinte a fost Mitropolitul Andrei Șaguna, vicepreședinte Timotei Cipariu, secretar George Bariț.

1861), cu rol important în dezvoltarea culturală și emanciparea politică a românilor din Transilvania, având ca principal ideal încă de la înființare unitatea românilor. Extinsă în perioada interbelică și în Basarabia, sub denumirea de „ASTRA Basarabeană”, rămâne una dintre cele mai puternice asociații de cultură românească care activează și în prezent în țară și în străinătate, cu peste 70 de filiale.

Publicațiile editate au fost „Transilvania” (Brașov și Sibiu), „Analele Societății Academice Române” (București), „Tribuna” (Sibiu). Alături de reviste, activitatea ASTREI a însemnat și înființarea de școli și organizarea de conferințe, care aveau menirea de a deștepta simțul național în toată populația românească și de a așeza cu demnitate națiunea română alături de națiunile Europei.

O altă asociație de același gen a fost „Liga pentru unitatea națională a tuturor românilor”²¹, înființată la București (29 decembrie 1890), sub președenția rectorului Universității din București. Activitatea acesteia a susținut limba și cultura română, egalitatea socială, unitatea și solidaritatea națională. Concret, au fost înființate biblioteci, tipărite cărți, organizate conferințe și congrese. Activitatea politică a fost intensă în timpul celui de-al Doilea Război Mondial, când, în urma Congresului extraordinar, din 27 decembrie 1914, a fost schimbat atât consiliul director (Vasile Lucaciu-președinte, Barbu Ștefănescu-Delavrancea-vicepreședinte, Nicolae Iorga-secretar general, Octavian Goga-membru), cât și denumirea, în „Liga pentru unitatea politică a tuturor românilor” și a început editarea ziarului „Unitatea Națională”²².

Au funcționat și alte organizații de propagandă unionistă, care au activat atât în țară: „Cercul românilor de peste munți” (București, 1909), „Asociația națională” (București, 1914), dar și în străinătate: „Societatea anglo-română” (Londra, 1917), „Comitetul național al românilor din Transilvania și Bucovina” (Paris, 1918, al cărui președinte a fost Traian Vuia), „Comitetul de acțiune al românilor din Transilvania, Banat și Bucovina” (Cittaduale, Italia, 1918), „Liga națională română”

²¹ Dintre președinți, amintim pe Grigore Brătianu, V.A.Urechia, Vasile Lucaciu, Nicolae Iorga (1919-1940), Constantin I. Angelescu (1941-1947).

²² Călin Hentea, *Enciclopedia propagandei românești (1848-2009): istorie, persuasiune și manipulare politică*, București, Adevărul Holding, 2012, p. 196.

(Washington, 1918)²³. Toate aceste societăți au susținut și au făcut cunoscută în lume lupta și justetea românilor pentru unitatea lor națională.

Modalitatea de exprimare a acestor asociații a fost asemănătoare, oferind sprijin în editarea de publicații (reviste, broșuri) în care erau transmise mesaje mobilizatoare sau argumentative în vederea demonstrării drepturilor naționale ale românilor. Puncte importante pe harta luptei culturale pentru unire au fost Basarabia și Bucovina, unde au fost editate reviste cu puternic impact naționalist: „Cuvânt moldovenesc”²⁴, „Basarabia”, „Ardealul”²⁵, „România Nouă” (Chișinău, 1906, 1917, editori Pantelimon Halippa și Onisifor Ghibu), „Glasul Bucovinei” (Cernăuți, 1918, editor Sextil Pușcariu), „România Mare. Foaia voluntarilor români din Austro-Ungaria” (Kiev, 1917-1918), „Timpul nou. Foaia soldaților români” (Viena, 1918-1919), care avea ca motto: „Deșteaptă-te, române, din somnul cel de moarte!”²⁶

În Declarația-program, publicată de „Glasul Bucovinei”, la 22 octombrie 1918, de către studenții români din Viena, adunați în jurul ideii de unitate națională, s-a arătat că „Pretindem ca împreună cu frații noștri din Transilvania și Ungaria, cu care ne găsim în aceeași situație, să ne plămădim viitorul care ne convine nouă, în cadrul românismului”²⁷.

Puternica vibrație patriotică a cuprins populația din toate orașele țării și erau trimise scrisori de susținere din partea intelectualilor care susțineau actul unirii. Din Muntenia către Basarabia, sunt menționate în presa vremii mesajele lui Mihail Sadoveanu, Ion Minuleascu, Ioan Petrovici, Radu Rosetti, Ion Pillat, ș.a. Din Chișinău se transmitea că toți învățătorii vor

²³ *Ibidem*, p. 197.

²⁴ Constantin Kirițescu, *op. cit.*, p. 364. Ziarul „Cuvânt Moldovenesc” devenise organul partidului (Partidul Național Democrat Moldovenesc) și era citit, ca și broșurile de propagandă, în toate colțurile țării. Pe drapelul partidului era înscris ca program: autonomia politică, administrativă, bisericească, școlară și economică a Basarabiei.

²⁵ *Ibidem*, p. 365. „Un grup de entuziaști transilvăneni și bucovineni, refugiați în vechiul regat de la începutul războiului european, se asociază intelectualilor basarabeni și aduseră în luptă, pe lângă sentimentul de românesc înflăcărat, și experiența lor de luptători ai cauzei naționale. Adevărați misionari ai Românismului, ei dezvoltă o activitate variată și rodnică: aduc tipografie cu litere latinești, tipăresc abecedare și cărți, scot un ziar, *Ardealul*, țin cursuri de vară învățătorimii basarabene”.

²⁶ *Ibidem*, p. 201.

²⁷ Ioan Scurtu, Gheorghe Buzatu, *op. cit.*, p. 19.

acționa „să scoată norodul din întuneric” și astfel toți basarabienii să poată rosti „Trăiască România, mama tuturor românilor!”

Aflată timp de 106 ani sub dominație țaristă, Basarabia s-a integrat în 1918 în șuvoiul nestăvilat al eliberării popoarelor și al declarării independenței, manifestată cu mare efervescență la nivelul tuturor categoriilor sociale.

Astfel, ziarul „România nouă” scria că, la Iași, la 30 martie 1918, cu ocazia serbării prilejuite de sosirea delegației basarabene, condusă de Ion Inculeț, pentru a înmâna regelui Ferdinand actul unirii, „*deși era zi de lucru, lumea își uitase de treburile și mii și mii de oameni alergau de dimineață spre gară ca să vadă ceea ce niciodată nu se mai văzuse. Pe tot parcursul drumului – steaguri naționale, ordine și însuflețire*”²⁸.

Pregătirile pentru unirea Transilvaniei cu România s-au desfășurat în același timp cu demersurile diplomației publice românești susținute pentru alăturarea celorlalte regiuni. Cu un rol important în dinamizarea acțiunilor revoluționare s-au înregistrat și soldații români întorși de pe front.

Noi, corpul voluntarilor armatei române, ofițeri, subofițeri și soldați de națiune română de pe teritoriul monarhiei austro-ungare, foști prizonieri de război în Rusia, cu jertfa vieții noastre suntem gata să intrăm în luptă pentru împlinirea idealului nostru: de a uni tot poporul, tot teritoriul românesc din monarhia austro-ungară, în una și nedespărțită Românie liberă și independentă (...) Cerem deci încorporarea noastră la România, în numele dreptului fiecărei națiuni capabile de viață și în stare a-și hotărî soarta, de a-și alege singură statul și forma prin care voiește să se guverneze”²⁹.

Votată în unanimitate la Alba Iulia de cei 1.228 de deputați, Rezoluția Unirii a fost prezentată de Vasile Goldiș celor peste 100.000 de români prezenți în acea memorabilă zi. Printre aceștia s-a aflat și Lucian Blaga care a scris: „*În ziua aceea am cunoscut ce înseamnă entuziasmul național, sincer, spontan, irezistibil, organic, masiv. Era ceva ce te făcea să uiți totul, chiar stângăcia și totala lipsă de rutină a oratorilor de la tribună*”³⁰.

La București, un alt eveniment cu valoare de simbol a avut loc la 1 decembrie 1918: întoarcerea regelui Ferdinand și a reginei Maria de la Iași, unde se retrăsese în anul 1916, din calea războiului. Întâmpinați cu pâine și

²⁸ Ibidem, p. 18.

²⁹ Ioan Scurtu, *Alba Iulia 1 Decembrie 1918*, București, Editura Sport-Turism, 1988, p. 99. Proclamația voluntarilor români, foști prizonieri de război în Rusia, 13/26 aprilie 1917.

³⁰ Ioan Scurtu, Gheorghe Buzatu, *op. cit.*, p. 20.

sare, au avut de parcurs un drum înțesat de oameni, care se bucurau de evenimentele istorice fericite la care erau martori.

Regina Maria, puternic impresionată, a redat astfel momentul: *Orașul înnebunise complet. Aveam senzația că până și casele și pietrele din caldarâm strigau, ovaționau, se bucurau împreună cu mulțimea. Noi înaintam printr-un nesfârșit tumult de putenice ovații. Peste tot fluturau steaguri la ferestre și pe acoperișuri era plin de lume, ca să nu mai vorbim de străzi*³¹.

Expresie a unei refulări generale, libertatea individuală s-a manifestat după suferințele războiului cu percepția că realizarea idealului de unitate națională reprezenta, de fapt, o victorie istorică. Odată eliberat din chingile suferinței impuse de autoritățile străine, omul de rând s-a putut manifesta liber și opinia publică a devenit vizibilă în plan social, prin exprimarea tumultuoasă a sentimentelor, ideilor și speranțelor, încleștate până atunci de opresiunile războiului.

Manifestată neunitar, fără o coordonare bine stabilită și fără un plan limpede de acțiune, propaganda unirii românilor a existat și s-a făcut auzită, având, în final, un ecou pozitiv și reușind să atragă atenția opiniei publice din țară și străinătate asupra idealurilor de unitate națională, la care s-a și ajuns, la 1 decembrie 1918. Au mai existat și multe alte manifestații, declarații și proclamații în presă, toate cu același mesaj, de susținere a actului unirii.

Putem concluziona că generația acelor ani, de mare agitație și transformare în toată Europa, a fost pregătită pentru a-și revendica drepturile și libertățile, cu conștiința clară că li se cuvine o soartă mai bună și că formează suportul adevărat al statelor și instrumentul puterii lor.

România unită ajunsese să fie o realitate și un succes pentru care românii s-au luptat atât în linia întâi a frontului, dar și în spatele lui, prin propagandă și acțiuni de diplomatie publică care au depășit granițele țării.

În istoria României, data de 1 decembrie 1918 rămâne „**o zi pentru toate veacurile**”, așa cum a fost definită în acele vremuri, iar Alba Iulia constituie și azi cetatea celei dintâi uniri politice a românilor sub Mihai Viteazul, locul martiriului lui Horea, Cloșca și Crișan și altarul „*redeșteptării conștiinței de neam a românilor de pretutindeni*”³².

³¹ Maria, regina României, *Însemnări zilnice (decembrie 1918-decembrie 1919)*, vol. I, București, Editura Albatros, p. 4.

³² Emil Bădulescu, „1918 – Anul împlinirii idealului național românesc. Consacrarea internațională a unui drept istoric”, în *Buletinul Academiei de Înalte Studii Militare*, București, Editura Academiei de Înalte Studii Militare, 1992, nr. 1, pp. 5-9.

ANEXE

1. Harta României întregite la 1 decembrie 1918³³

2. Decupaje din presa vremii.

1918, 5 decembrie, Paris.

Articolul „Transilvania și România” apărut în ziarul parizian *Le Temps*.
„Consiliul Național Român din Transilvania, Banat, Crișana și Maramureș a proclamat unirea provinciilor românești. Drapelul român flutură pe toate edificiile publice, entuziasmul este indescriptibil. Oamenii plâng și se îmbrățișează pe străzi. Vechi coloni saxoni din Transilvania, care de secole

³³ http://enciclopediaromaniei.ro/wiki/Fi%C8%99ier:Harta_Romania_Mare_1936.jpg, accesat la 15.11.2017.

au împărtășit suferințele românilor, participă din toată inima la bucuria lor”.

1918, 11 decembrie, New York.

Articolul „Se proclamă unirea tuturor românilor” apărut în ziarul *The New York Times*.

„O mare sărbătoare a românilor transilvăneni a avut loc la Alba Iulia, la nord de Sibiu, în ziua de 1 decembrie, când Adunarea Națională a proclamat solemn unirea Transilvaniei cu România. După știrile din ziarele maghiare, o mulțime de 100.000 de oameni, îmbrăcați în diverse costume pitorești, a aclamat cu entuziasm cuvântările fruntașilor naționali. O ordine perfectă a fost menținută de garda națională și de țăranii înarmați”.

1918, 21 decembrie, București.

Alexandru Vlahuță despre jertfele făcute de poporul român pentru realizarea dezideratului multiseclar al unității naționale.

„... Jertfele oamenilor sunt ca florile care se aruncă în calea dreptății. Între cele pe care le aruncăm noi azi, în calea dreptății noastre, sunt și florile culese pe câmpia de la Turda... Singură această amintire ar trebui să înghețe cuvântul pe buzele celor ce, cu atâta ușurință, ne vorbesc de noroc, în aceste zile de dreaptă răsplătire. Noi n-am cerut noroc și nici nu l-am avut vreodată. Cu sânge și cu lacrimi ne-am plătit fiecare clipă de bucurie – rari scăpări, o, așa de rari, în noaptea durerilor noastre! Și lucrul acesta niciun român n-ar trebui să-l uite. Îndărătul strălucitei biruinți pe care o sărbătorim, au stat legionile de mucenici – toată oastea cea nevăzută a trecutului nostru a stat mereu sub arme – la Jiu, ca și la Mărășești; căci pentru orice izbândă mare, morții unui neam se scoală și luptă umăr la umăr cu cei vii.

Grea și îndelungată a fost lupta și mari au fost jertfele ce ni le-a cerut. Dar, precum stejarul care își dezvoltă ramurile de-afară, treptat și asemănător cu rădăcinile din pământ, tot așa în sufletul nostru, cu fiecare jertfă nouă care ne leagă de trecut, răsărea o speranță nouă care ne avânta spre viitor.

Iarnă cumplită, ce părea că nu se mai sfârșește, a fost viața noastră din trecut. Viscol după viscol au bântuit și cuprinsurile și sufletele noastre. (...)

Acum, iată se desprimăvărează (...). Sufletul poporului nostru, sângerând încă de rănilor vechii vieți, așteaptă, ca o arătură proaspătă, sămânța binecuvântată, din care va răsări viața cea nouă. Ieșiți, semănătorilor!”

(Ziarul „Dacia”, nr. 15/21 decembrie 1918, p. 1)

REFERINȚE BIBLIOGRAFICE

- 1.****Marea Adunare Națională întrunită la Alba Iulia în ziua de 1 Decembrie 1918, Acte și documente*, București, 1928.
- 2.*** Maria, regina României. *Însemnări zilnice (decembrie 1918-decembrie 1919)*, vol. I, București, Editura Albatros.
- 3.Bădulescu, Emil: „1918 – Anul împlinirii idealului național românesc. Consacrarea internațională a unui drept istoric”. În: *Buletinul Academiei de Înalte Studii Militare*, București, Editura Academiei de Înalte Studii Militare, 1992, nr. 1.
- 4.Ceachir, Nicolae. *Marile puteri și România (1856–1947)*, București, Editura Albatros, 1996.
- 5.Duca, Ghe. *Memorii*, București, Editura Expres, 1992, vol. I.
- 6.Hentea, Călin. *Enciclopedia propagandei românești (1848-2009): istorie, persuasiune și manipulare politică*, București, Adevărul Holding, 2012.
- 7.Hitchins, Keith. *România: 1866-1947*, trad. Delia Răzdolescu, George G. Potra, ediția a III-a, București, Humanitas, 2004.
- 8.Kirițescu, Constantin. *Istoria războiului pentru întregirea României: 1916–1919*, vol. II, București, Tip. România Nouă, 1932.
- 9.Mîndrican, Ion: „Manevra marilor unități române din anul 1918 pentru eliberarea Basarabiei și Bucovinei”. În: *Buletinul Academiei de Înalte Studii Militare*, București, Editura Academiei de Înalte Studii Militare, 2002, nr. 1, pp. 567-579.
- 10.Neagoe, Sever. *Teritoriul și frontierele în istoria românilor*, București, Editura Ministerului de Interne, 1995.
- 11.Scurtu, Ioan. *Alba Iulia 1 Decembrie 1918*, București, Editura Sport-Turism, 1988.
- 12.Scurtu, Ioan. *Istoria românilor în timpul celor patru regi (1866–1947), Vol. II: Ferdinand*, București, Editura Enciclopedică, 2004.
- 13.Scurtu, Ioan; Buzatu, Gheorghe. *Istoria românilor în secolul XX*, București, Paideia, 1999.
- 14.Stan, Apostol. *Iuliu Maniu: Naționalism și democrație. Biografia unui mare român*, București, Editura Saeculum I.O., 1997.
- 15.http://enciclopediaromaniei.ro/wiki/Unirea_Basarabiei_cu_Romania

**PERSPECTIVA INTERACȚIUNILOR POLITICE ȘI MILITARE
ÎN SECOLUL XXI CA URMARE A UNEI POSIBILE
RECONFIGURĂRI A RELAȚIILOR DE PUTERE
DE TIP BIPOLAR SUA – CHINA**

*THE PERSPECTIVE OF POLITICAL AND MILITARY INTERACTIONS
IN THE XXIst CENTURY OF THE FOLLOWING POSSIBLE
RECONFIGURATION OF US-CHINA BIPOLAR POWER RELATIONS*

Prof. univ. dr. Costel DUMITRESCU
(e-mail: dumitrescucostel1@gmail.com)

Rezumat:

Structurile create în cadrul NATO permit țărilor membre să-și coordoneze politicile, în scopul îndeplinirii sarcinilor fundamentale ale Alianței: apărarea colectivă; gestionarea crizelor și securitatea prin cooperare. Cooperarea cu partenerii se realizează pe baza valorilor comune și a principiilor din actele fondatoare ale Parteneriatului pentru Pace, scopul urmărit fiind sprijinul substanțial al Alianței pentru creșterea capacităților de apărare, a interoperabilității, integrității și transparenței sectorului de apărare.

Cuvinte cheie: *actori determinanți; conflicte militare; interese naționale; noua vecinătate europeană; stat riveran; conflicte de tip hibrid; conflicte asimetrice.*

Abstract:

The structures created within NATO allow member countries to coordinate their policies in order to fulfill the Alliance's core tasks: collective defense; crisis management and security through co-operation. Cooperation with partners is based on the common values and principles of the founding acts of the Partnership for Peace, with the aim being the substantial support of the Alliance for increasing the defense capabilities, interoperability, integrity and transparency of the defense sector.

Key words: *determinants; military conflicts; national interests; the new European Neighborhood; riverain state; hybrid conflicts; asymmetric conflicts.*

Legislația română prevede că Strategia de Securitate Națională a României reprezintă „documentul de bază pe care se fundamentează planificarea apărării naționale”. Prin urmare, strategia reprezintă ilustrarea

politică a acesteia, precum și atributele fundamentale ale statului român în acest domeniu.

Contextul geopolitic și militar actual este într-o dinamică alertă, astăzi reconfigurându-se relațiile de putere: de la un sistem multipolar, în care distingem superputeri – în prezent doar S.U.A., puteri regionale cu putere limitată – Uniunea Europeană, China, Rusia, Japonia, India, Brazilia, Africa de Sud, Arabia Saudită, Turcia, Iran, spre un model bipolar cu China și Statele Unite.

Bipolarizarea este evidentă acum în Asia de Est. În securitate, este un model al Chinei –Rusia față de SUA –Japonia; în comerț, SUA și Japonia susțin Trans-Pacific Partnership (TPP), China sprijină parteneriatul economic regional; banca BRICS, condusă de China și Rusia, nu include SUA și Japonia, în timp ce SUA și Japonia refuză să participe la banca de Dezvoltare a Infrastructurii Asiei, inițiată de China, SUA încercând să determine Australia, Republica Coreea și alte state din Asia de Sud-Est să nu participe.

În următorul deceniu, se pare că nicio țară, cu excepția Chinei, nu va avea potențialul de a reduce diferența dintre ea însăși și SUA în ceea ce privește puterea națională. Puterea națională a SUA fluctuează mai repede decât cele din Rusia, Franța, Germania, Japonia și Brazilia. Rămănerile în urmă au tendința de a se extinde. Puterea națională globală a Indiei se situează la sub o optime din cea a SUA, iar clivajul dintre punctele forte ale celor două țări indică o tendință de lărgire.

După SUA pe locul al doilea la nivel mondial se află China care are o putere națională extinsă și care poate asigura un avans vizibil față de celelalte țări care încearcă să fie actori majori în jocul geopolitic și strategic, atâta timp cât poate menține actuală viteză de creștere economică. China este posibil să aibă o creștere superioară SUA, de aceea este probabil ca să se dezvolte o structură de putere bipolară, pentru că atât SUA, cât și China înregistrează creșteri ale decalajelor față de alte țări în ceea ce privește puterea națională.

În relațiile strategice dintre puterile majore se manifestă o tendință a schimbărilor mult mai complicată în ceea ce privește puterea relativă. Semnele de bipolarizare în relațiile strategice dintre marile puteri s-au evidențiat și prin faptul că alături de Rusia s-a implicat China în

confruntarea cu puterile occidentale asupra crizei din Siria începută în anul 2011.

Divergența chino-japoneză cu privire la Insulele Diaoyu din anul 2012 a condus la conflictul strategic între China și Rusia pe de o parte, și SUA și Japonia de cealaltă parte. În anul următor, criza ucraineană a dus la îmbunătățirea cooperării strategice chino-rusă, consolidând concomitent cooperarea strategică americană în Europa, în special în țările baltice, Polonia, România și Bulgaria.

Odată cu conturarea modelului bipolar, unele țări mici și mijlocii din Asia de Est se reorientează în strategiile lor de securitate. Mongolia, în mod natural, nu se poate baza decât pe China și Rusia; Cambodgia, Laos, Malaiezia, Thailanda se apropie de China; Myanmar și Coreea de Nord se distanțează de China, dar nu se apropie încă de SUA; Filipine, Singapore, Coreea de Sud și Vietnam se bazează pe SUA, iar Indonezia și Brunei stau în expectativă, pregătiți să meargă alături de cei care se vor manifesta mai puternic în zonă. Modelul bipolar din Asia de Est se poate extinde la întreaga zonă Asia-Pacific. Australia a optat să coopereze strategic cu SUA și Japonia; Brazilia a ales să intre în cooperare strategică cu China.

Astăzi, pericolul pentru pacea și securitatea mondială, îl reprezintă mai degrabă conflictele care au loc în interiorul statelor, decât conflictele dintre acestea. Se clamează foarte des modelul de pace democratică potrivit căruia societățile democratice nu dezvoltă conflicte militare unele împotriva celorlalte (acestea pot desfășura acțiuni punitive, dar contra statelor nedemocratice). Transparența socială și responsabilitatea clasei conducătoare față de cei care i-au ales, atingând un nivel înalt în democrațiile consolidate, au posibilitatea de a zădărnici declanșarea unor războaie de către guverne, acțiunile acestora impunându-se în raport de de voința populară. Democrația reprezintă pentru pace o impunere vitală, dar insuficientă, după cum ne-au relevat ultimile conflicte din Orientul Mijlociu. Aici este de discutat dacă modelul social democratic din anumite țări poate fi exportat de îndată către altele sau se speră a fi impus după modelul "pax romana". Dacă nu cumva mai important este modelul cultural ce ține de sorgintea civilizațională la bază fiind ca în orice societate umană educația în familie, în școală și în biserică. Există diferențe în tipurile de familie din Europa și America, cu atât mai mult între familia occidentală (creștină în general) și cea de tip oriental. Educația într-o școală laică este în antiteză cu

educația într-o școală fundamentalist religioasă. Educația și religia au fost mereu aproape sprijinindu-se una pe alta sau negându-se total cum a fost în regimurile comuniste, socialismul de tip comunist considerând religia „opium pentru popor” după cum afirma Karl Marx.

Securitatea internațională este un deziderat care nu a fost îndeplinit decât în linii generale. De fapt conceptul de „vecinătate apropiată” în care Rusia își manifestă interesele se vede cu pregnanță în situațiile pe care aceasta le întreține și le exploatează în fostele republici sovietice prin permanentizarea unor conflicte înghețate de tip hibrid, precum regiunile Lugansk și Donețk din Ucraina, Abhazia și Osetia de Sud în Georgia, Transnistria în Republica Moldova. Aceasta înseamnă un război de uzură, ceea ce a dus la un impas pe frontierele de vest ale Rusiei și Belarusului. Kazahstanul, deși stat independent membru în comunitatea euro-asiatică alături de cele menționate mai înainte este legat indisolubil de Rusia datorită instalațiilor nucleare ale Rusiei pe teritoriul acesteia, al programului cosmic legat de cosmodromul de la Baikonur și companiile petroliere ruso-kazahochineze ce-și desfășoară activitatea în câmpurile petrolifere ale Kazahstanului, ceea ce va conduce la constituirea unui sprijin Rusiei. Singura fostă republică sovietică care a acceptat de la început o simbioză cu Rusia a fost Armenia, republică ortodoxă care se află la frontieră cu Azerbaidjan și Turcia, state de religie musulmană cu care a avut conflicte militare și pe care amintirile istorice au determinat-o să aleagă.

Ca urmare a intensificării fenomenului migraționist dinspre Africa și Asia spre Europa este foarte posibil ca dinspre Orientul Mijlociu să se deschidă noi fronturi de instabilitate în Italia, Grecia și Turcia.

În Extremul Orient, atitudinea Coreei de Nord este mai mult decât provocatoare la adresa Coreei de Sud și a Japoniei, iar mai nou în urma ultimelor teste nucleare reușite și asupra SUA. Deocamdată, poziția Chinei în zonă face ca SUA și aliații săi să se rezume la declarații amenințătoare și la sancțiuni economice. În cazul unei posibile escaladări a conflictului în zonă ce ar putea duce la confruntări militare, este posibil ca Brazilia și Rusia membre ale BRICS să trimită marina spre a sprijini China (Rusia și China strategic nu pot accepta prezența forțelor americane la frontierele lor ce s-ar produce prin căderea Coreei de Nord, iar Brazilia ar putea vedea o oportunitate în a-și întări rolul de putere regională în America de Sud și America Latină). De partea cealaltă, SUA și Canada ar veni în sprijinul

Japoniei pentru menținerea actualului status-quo în nordul Oceanului Pacific. Puternica flotă din Pacific a SUA ar putea să sprijine marina japoneză să facă față navelor chineze, braziliene și nord-coreene. Acest scenariu este ipotetic, dar Japonia trebuie să se protejeze de o eventuală agresiune chinezo-nord-coreeană, precum și SUA trebuie să-și protejeze coasta de est față de Brazilia, scenariu care ar putea avea altă configurație dacă o eventuală confruntare s-ar transforma într-un război de uzură ce ar permite și integrarea altor actori determinanți din punct de vedere geomilitar. În lipsa unor diferende teritoriale, China și India s-ar putea afla de aceeași parte cu Rusia, așa cum se află în BRICS.

Amploarea militară a forțelor alianței NATO reflectă ipoteza că va produce o mai mare securitate în raport cu forțele ruse din estul Europei. În schimb, dinamica fenomenului acțiune–reacțiune generează mai puțin, nu mai mult, securitate de ambele părți. Chiar dacă extinderea forțelor NATO va provoca sau descuraja aventurismul rus sub rezerva incertitudinii acțiunilor viitoare, având în vedere posibilitatea de a judeca greșit percepțiile și calculul riscului în raport cu avantajele vizate de către Kremlin. Pe baza comportamentului recent al Rusiei în zona baltică, în special a disponibilității manifestate de către Vladimir Putin de a se angaja în reacțiile de tip tit-for-tat cu forțele NATO în legătură cu incidentele de hărțuire și manevre militare provocatoare, Putin este puțin probabil să-și schimbe comportamentul provocator în fața militarilor din alianța NATO. Alianța trebuie, prin urmare, să completeze măsurile militare adoptate pentru descurajarea și apărarea împotriva aventurismului militar rus cu alte măsuri pentru a susține apărarea NATO pe flancul estic, reducând în același timp riscul de război cu Rusia. Pașii care merită luați în considerare în continuare includ următoarele:

- realizarea scopului esențial și durabil al NATO de a proteja libertatea și securitatea tuturor membrilor săi prin mijloace politice și militare;
- determinarea caracteristicilor centrale ale noului mediu de securitate;
- specificarea elementelor abordate de către Alianță în raport cu mediul de securitate și furnizarea orientărilor pentru adaptarea forțelor sale militare.

Implicarea americană în apărarea Europei trebuie văzută într-un context global, în care regiunea Asia-Pacific devine tot mai importantă pentru securitatea SUA. Împreună cu talentul președintelui Trump de a provoca retorică și agitație cu privire la împărțirea sarcinilor, mulți au pus la îndoială angajamentul SUA față de NATO și clauza sa de apărare colectivă. Statele Unite rămân angajate în Europa, iar NATO s-a adaptat provocării rusești. Cu toate acestea, se impun măsuri suplimentare pentru a consolida descurajarea, apărarea și coeziunea conexă.

Sunt puține semnale în legătură cu faptul că relațiile tensionate dintre NATO și Rusia și situația dificilă de securitate din Europa de Nord se vor îmbunătăți. Rusia a întărit în mod semnificativ calitatea și disponibilitatea forțelor sale. Aceasta deține câteva avantaje în ceea ce privește echilibrul regional al puterii, cum ar fi capacitatea de întăriri rapide și a dezvoltat capacități care amenință apărarea teritoriului NATO. Stagnarea economică îi poate stopa tendințele. Cu toate acestea, imprevizibilitatea și dorința de a folosi forța constituie motive suplimentare de îngrijorare, la fel ca și lipsa de transparență în planificarea și angajarea forței, așa cum s-a remarcat și cu ultima ocazie în cadrul exercițiului Zapad. Țările mici din apropierea frontierelor cu Rusia văd în aceasta ca fiind principala lor provocare strategică. Provocările în materie de securitate din regiunea nordică și din regiunea extinsă a Mării Baltice sunt parțial diferite, dar și strâns legate. Mai mult, apărarea nordului înghețat rusesc și prioritatea sa de a stabili capacități anti-acces reprezintă o provocare strategică serioasă pentru securitatea și apărarea transatlantică, deoarece aceasta amenință însăși legătura dintre America de Nord și Europa.

Se impune ca o necesitate stringentă mai multe politici cuprinzătoare ale NATO într-o serie de domenii, cum ar fi programele de formare și exerciții mai bine coordonate. În plus, Alianța a depus mult efort pentru a dezvolta planuri de răspuns graduale la nivel regional, cu toate acestea mai trebuie depuse multe eforturi în privința acestora ca parte a unui întreg, inclusiv ca elemente într-o abordare a unui scenariu ipotetic de acțiune. De asemenea, trebuie nuanțată luarea de poziție în întregul spectru al apărării strategice, incluzând aici și forțele nucleare.

În plus, caracterul multinațional al grupurilor de luptă eFP¹ demonstrează solidaritatea aliată, dar complică interoperabilitatea și, prin urmare, eficacitatea operațională. Există, de asemenea, o dezbatere continuă cu privire la prezența Statelor Unite în cazul persistenței sau permanenței.

O analiză rațională a formulării intereselor strategice începe cu interesele exprimate în cursul negocierilor cu părțile în raport cu care acestea există. Din această cauză se urmărește ca interesele naționale să se subscrie intereselor mai ample pe care le are alianța. Astfel, interesele naționale pot fi plasate ponderat pe viitoarele rezultate care ar putea rezulta din interacțiunile politice internaționale. Cu alte cuvinte, abordarea raționalistă se concentrează asupra intereselor expuse ale politicii: posibilitatea ca unele convingeri să aibă la bază norme sau ideologii ce ar fi putut juca un rol, este în mod explicit eliminată. Un dezavantaj evident este că, începând cu deoalarea intereselor la masa discuțiilor între părți și apoi urmărirea acestora de a se subscrie intereselor interne pe probleme de securitate națională, se ratează integrarea din perspectiva interguvernamentalismul liberal, mai ales sub aspectul conceptului de instituționalism interguvernamental care pune accentul pe capacitatea de negociere a statelor, pe convergența intereselor naționale și pe limitele transferului de suveranitate. Ceea ce UE câștigă în rigoare analitică, pierde în înțelegerea proceselor sociale, politice și economice care formează cazuri de cooperare internațională, cum ar fi cele care au loc odată cu integrarea europeană.

Analiza mediului de securitate din punct de vedere al evoluției umane în istoria societății într-un cadru global indică caracterul economic și ideologic care motivează diferitele conflicte și războaie.

Actuala etapă se definește printr-o dezvoltare economică inegală a țărilor sau a comunităților economice în diferite regiuni ale lumii care provoacă o puternică influență asupra moralei și moralului populațiilor afectate. Prin urmare este imposibil sau foarte dificil pentru un stat, chiar și pentru o superputere, să creeze o politică comună în vederea instaurării unei noi ordini mondiale.

¹ Summitul de la Varșovia din 2016 a stabilit o prezență progresivă (eFP), formată din patru grupuri militare multinaționale de luptă în statele baltice și Polonia.

Evident, mutațiile acestea imprimă, la rândul lor, trăsături specifice societății internaționale, relațiilor interstatale, prin prioritizarea unor fenomene, acțiuni și fapte deosebite care trebuie descifrate pentru identificarea unor soluții adecvate pentru ca pacea mondială, securitatea și progresul omenirii să aibă un viitor.

Tot în această idee se pare că secolul XXI a reliefat, mai pregnant ca oricând, în evidență legătura biunivocă dintre două elemente definitorii: securitatea internațională și aspectele economice. Prin urmare, puterea militară depinde atât de cantitatea resurselor unui stat, iar nivelul de dezvoltare economică al statului oferă o bază solidă pentru planificarea strategică militară și pentru dezvoltarea relațiilor internaționale.

Dacă ar fi să analizăm dinamica de securitate națională și europeană prin prisma teoriei malthusiene, am fi tentați să spunem că o viitoare conflagrație nu este posibilă curând pe continentul nostru. Chiar dacă Europa reunește multe culturi, interese economice (mai mult sau mai puțin convergente) ale principalilor actori din al doilea război mondial, faptul că populația Europei se circumscrie teoriei lui Malthus, adică reprezintă astăzi 10% din populația planetei în comparație 25% cât reprezenta înainte de cel de-al doilea război mondial, coroborat și cu situația creșterii economice galopante a țărilor din Asia și a creșterii populației afro-asiatice (reprezintă 75% din populația planetei), face ca liderii europeni să adopte o politică externă și de securitate comună a Uniunii Europene (PESC). Aceasta stabilește cadrul pentru structurile politice și militare și misiunile și operațiunile militare și civile din străinătate. Strategia globală a UE din 2016 definește strategia pentru politica de securitate și apărare comună (PSAC), iar Tratatul de la Lisabona clarifică aspectele instituționale și întărește rolul Parlamentului European. PSAC a fost supusă recent unor schimbări majore la nivel strategic și operațional. Este într-o continuă evoluție pentru a răspunde provocărilor de securitate și cererii cetățenilor pentru un răspuns mai amplu al UE.

De-a lungul istoriei, regiunea Mării Negre s-a aflat la interferența culturilor și civilizațiilor europene și asiatică. Astăzi, aceasta rămâne foarte eterogenă; sunt prezenți doi membri ai UE (România și Bulgaria), trei aliați NATO (Turcia, România și Bulgaria), două țări care aspiră la aderarea la NATO (Ucraina și Georgia) și cele trei țări care doresc să adere la UE (Turcia, Ucraina și Georgia) și Rusia, care în mod esențial vede Marea

Neagră ca fiind apele lor teritoriale și este un jucător mult mai dominant aici, decât în Marea Baltică. Această diversitate explică absența ideilor comune în regiune și eșecurile diferitelor proiecte de integrare regională. Încercările de dezvoltare a cooperării regionale totale între anii 2000 și 2010 au fost grav subminate de recente tensiuni din Crimeea. Se impune cu stringență o strategie pentru transformarea zonei Mării Negre dintr-o zonă de confruntare într-una de cooperare.

În anii 2000, Moscova și-a schimbat atitudinea față de regiune și Flota Mării Negre; aceasta s-a angajat în eforturi sistematice de a-și menține controlul asupra „vecinătății apropiate” și de a împiedica vestul să atragă Ucraina și Georgia. În 2008, în timpul conflictului cu Georgia, marina rusă a folosit baza navală din Sevastopol pentru transportul trupelor și blocarea litoralului georgian. Anexarea Peninsulei Crimeea permite și mai bine Rusiei să desfășoare submarine suplimentare, fregate și rachete în regiune.² Incorporarea Crimeei a mărit litoralul Rusiei câteva sute de kilometri, de asemenea a oferit posibilitatea de a moderniza și extinde baza de la Sevastopol fără permisiunea Kievului. Rusia a adus noi forțe active militare în regiune, inclusiv și-a extins capacitățile A2AD³, provocând în continuare capacitățile NATO de a asigura o apărare eficientă.

La summitul de la Varșovia din 2016, aliații și-au reînnoit angajamentul față de Marea Neagră și au reiterat solidaritatea în acest sens recunoscând anexarea ilegală, continuă și ilegitimă a Crimeei. Comunicatul de la Varșovia clarifică faptul că Alianța sprijină eforturile regionale ale aliaților NATO și statele riverane Mării Negre care vizează „asigurarea securității și stabilității” (NATO, 9 iulie 2016). Aliații s-au angajat de asemenea să adopte „măsuri adecvate” pentru a dezvolta o „prezență directă adaptată în partea de sud-est a teritoriului Alianței”, precum și formarea în regiune a unei brigăzi multinaționale (NATO, 9 iulie 2016), în speță este vorba despre brigada multinațională de la Craiova.

² Până în 2020, Rusia intenționează să desfășoare 30 de nave de război noi, pe lângă cele existente modern S-400 sistem de apărare aeriană în Crimeea.

³ Capacitățile A2AD sunt concepute astfel încât să împiedice adversarul să-și aducă forțele principale sau să opereze în zona conflictuală. Utilizând capabilități A2AD plasate strategic, cum ar fi sistemele de apărare aeriană, se poate întrerupe adversarului accesul la un anumit teritoriu sau spațiu aerian.

Turcia a inițiat în anul 2001 pe plan regional Cooperarea Navală la Marea Neagră prin Grupul (BLACKSEAFOR). Cadrul promovează maritim cooperarea dintre Turcia, Bulgaria, România, Ucraina, Rusia și Georgia, concentrându-se pe măsuri preventive împotriva terorismului, crimei organizate și a traficului. Conflictele dintre Rusia și Ucraina, Rusia și Georgia, precum și tensiunile dintre Rusia și Turcia au redus din eficiența BLACKSEAFOR (în noiembrie 2015, Rusia și-a suspendat participarea la Grup). Cu toate acestea, statele riverane Mării Negre continuă cooperarea maritimă între ele sub forma unor întâlniri periodice ale șefilor instituțiilor de frontieră și Garda de Coastă din regiune. În 2004, Turcia a lansat, de asemenea, Harmony operațiunea navală la Marea Neagră, destinată cooperării cu celelalte state riverane, în scopul de a reduce activitățile teroriste prin urmărirea navelor cu persoane suspecte îmbarcate.

La 15 iulie 2016 conform afirmațiilor președintelui Erdogan a avut loc o tentativă eșuată de lovitură de stat în Turcia organizată de Consiliul Păcii, un grup de militari din cadrul Forțelor armate ale Turciei. Ulterior acestei acțiuni, Turcia și-a intensificat politica externă și acțiunile militare la frontiera cu Siria. Este de reținut faptul că armata turcă care se considera continuatoarea politicii kemaliste s-a opus permanent implicării Turciei în conflictul din Siria, fapt cel făcea pe președintele Erdogan să nu-și poată juca rolul de putere regională. În conflict pe lângă puterile primare S.U.A. și Rusia, sunt implicate și Iran și Arabia Saudită ca puteri secundare, o neimplicare a Turciei în zonă, mai ales că are frontieră comună cu Siria, frontieră care reprezintă zona de interferență a populației kurde după unele surse depășind 13 milioane de locuitori, din care cel puțin 10 milioane se află pe teritoriul Turciei, a făcut ca Turcia a doua forță militară din N.A.T.O. să-și joace rolul geopolitic și strategic.

La 16 aprilie 2017, în Turcia, a avut loc un referendum constituțional, care viza acordarea de puteri zdrobitoare președintelui. Conform rezultatelor oficiale, 51,41% dintre cetățeni au votat în favoare, și 48,59% împotriva modificărilor. Observatorii internaționali din partea OSCE și al Consiliului Europei au remarcat că „referendumul a avut loc pe un teren de joc neechitabil și cele două părți ale campaniei nu au avut șanse egale”(OSCE, 16 aprilie 2017). Mii de protestatari au ieșit în stradă denunțând referendumul. Ca răspuns, autoritățile au extins starea de urgență impusă după lovitură de stat eșuată în iulie 2016. Mulți lideri occidentali au

reafirmat respectul pentru dreptul cetățenilor turci pentru a decide cu privire la propria ordine constituțională, dar, având în vedere împărțirea aproape egală pe această temă a societății turce, au invitat Ankara să caute un consens mai larg și să mențină un dialog respectuos cu opoziția.

Stabilitatea și cooperarea în zona Mării Negre sunt afectate negativ de existența mai multor conflicte „înghețate” sau cu intensitate scăzută în regiune. Această situație tinde să se permanentizeze în Crimeea, Donbas și Abhazia, regiuni cu acces direct la mare. Cu toate acestea, trebuie să se țină seama și de conflictele nerezolvate din Transnistria, Osetia de Sud și Nagorno- Karabah carenu oferă perspective de stabilitate și dezvoltare a cooperării în zona extinsă a Mării Negre.

În prezent, UE deține mai multe strategii bazate pe principii care permit continuarea parteneriatului, a cooperării și consolidarea stabilității în regiune. Programul Bazinul Mării Negre (2014-2020) și Horizon Marea Neagră (BSH) promovează spiritul antreprenorial și de afaceri, fiind fundamentat pe Programul-cadru de cooperare la Marea Neagră (BSCP), care sprijină relațiile și eforturile în domeniul științei și tehnologiei și a mediului în regiune. Forumul ONG-urilor la Marea Neagră înființat în 2008, a fost creat pentru a consolida dialogul și cooperarea între ONG-urile în Bazinul Mării Negre, dezvoltarea capacității ONG-urilor de a influența politicile regionale și naționale.

Strategia globală a UE introdusă în 2016 de Federica Mogherini, Înalțul Reprezentant al Uniunii pentru Afaceri externe și politica de securitate, identifică un conflict prelungit în regiunea Mării Negre și o provocare „la ordinea de securitate europeană”.

În același timp, aceste strategii vor promova modele de bune practici și de cooperare, de consultare și de consensualitate a relațiilor dintre actualii membri ai Alianței și va îmbunătăți relațiile de vecinătate în zonă. Principalele obiective ale politicii de vecinătate sunt:

- 1) prevenirea conflictelor și a actelor de agresiune în vecinătatea apropiată;
- 2) aplanarea disputelor în curs și asigurarea unui climat de liniște pe termen lung;
- 3) stabilirea de parteneriate politico-economice strânse, bazate pe împărtășirea principiilor UE., pe aplanarea conflictelor, pe valori, prosperitate și securitate;

4) controlul migrației și a oricăror forme de trafic ilegal către UE.;

5) protejarea securității cetățenilor UE. ce trăiesc în afara Uniunii.

Rusia reprezintă un partener strategic pentru Uniunea Europeană, atât la nivel continental, cât și global. Ca putere europeană, Rusia trebuie să devină parte a zonei largite de cooperare în Europa. Pentru o pace durabilă pe continentul european stabilitatea democratică și prosperitatea Rusiei sunt esențiale. Uniunea Europeană manifestă toată disponibilitatea pentru o colaborare strânsă cu Rusia, atât în promovarea securității globale, cât și în abordarea provocărilor de pe continentul european, cum ar fi non-proliferarea armelor de distrugere în masă, printr-un dialog politic și de securitate și prin colaborare concretă. Consiliul Permanent de Parteneriat asigură o puternică bază instituțională pentru parteneriatul UE-Rusia, care va adăuga substanță adoptării unei strategii comune revizuite, ce va stabili priorități și va detalia instrumente și mijloace.

Turcia iese în relief ca partener vital pe care Uniunea Europeană îl va integra strâns în aria largită de cooperare europeană. Uniunea Europeană este pregătită să intensifice dialogul politic și de securitate cu Turcia, ca membru al NATO, și o va invita să ia parte, în mod concret, la cooperarea politico-militară. Problema aderării Turciei la Uniunea Europeană se pare că nu mai este de actualitate și prin atitudinea statului turc din ultima perioadă este mai mult decât evident că și-au propus o altă agendă.

În această paradigmă rolul României în cadrul alianței NATO la Marea Neagră devine unul de importanță strategică, și pentru Uniunea Europeană deasemenea în condițiile deschiderii unei noi rute de migrație pe Marea neagră dinspre Siria, Irak și Afganistan. Considerăm că o Românie care să aibă o capacitate de reacție puternică maritimă înseamnă, implicit, o Românie dezvoltată care livrează securitate zonală și implicit partenerilor din Alianță.

REFERINȚE BIBLIOGRAFICE

1. Callaghan, Jean – Securitatea internațională și forțele armate, Editura Tritonic, București, 2011.
2. Cosma, Mircea Col. dr.; Ispas, Teofil, Cpt. drd. - Securitatea în structurile europene și euro-atlantice, Editura Academiei Forțelor Terestre, 2012.
3. Dungaciu, Dan; Cîncă, Sanda – NATO post-Lisabona și provocările regionale, Editura Institutului de Științe Politice și Relații Internaționale, 2011.
4. Dicționar de securitate internațională, Editura CA Publishing, 2012.
5. Tudorache, Ovidiu-Adrian – Conflicte de interese în Europa: NATO-OSCE, în “Studii de Securitate”, vol. 5, nr. 1/2012.
6. Vlăduțescu, Ștefan; Ciupercă, Ella Magdalena – Securitatea națională și manipularea opiniei publice, Editura Didactică și Pedagogică, 2012.
7. Văduva, Gheorghe – Factori de risc la adresa securității și apărării naționale, Editura Universității Naționale de Apărare, București, 2012.

Surse electronice:

1. <http://nato.mae.ro>
2. <http://www.mediafax.ro/>
3. <http://www.realitatea.net/>
4. <http://viapolitica.eu/>

EUROPA – ȚINTA UNOR PERMANENTE AMENINȚĂRI TERORISTE

EUROPE – TARGET FOR PERMANENT TERRORIST MENACE

Prof.univ.dr. Adrian IACOB

Academia de Poliție „Al. I. Cuza”

(e-mail: adi_iakob28@yahoo.com)

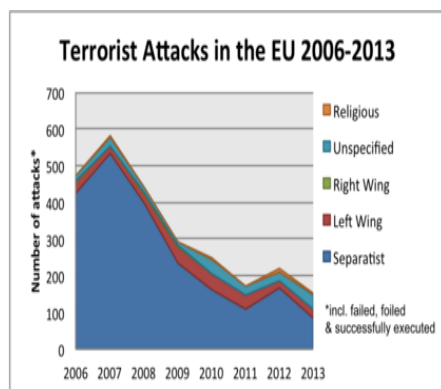
Rezumat: Terorismul din Europa de la începutul secolului al XX-lea a fost deseori asociat cu anarhismul. Atacurile teroriste din marile orașe, în special în Nisa, Berlin, Paris, Bruxelles și cel mai recent în Manchester, au șocat europenii, subliniind provocările de securitate pentru democrațiile deschise care rezultă, printre altele, dintre conflictele din Africa și Orientul Mijlociu și radicalizare religioasă. Ca răspuns, Uniunea Europeană promovează conceptul de Uniune de Securitate pentru a stimula cooperarea între statele membre și pentru a utiliza sinergii în combaterea terorismului.

Cuvinte cheie: conflicte, combaterea terorismului, securitatea, atacurile.

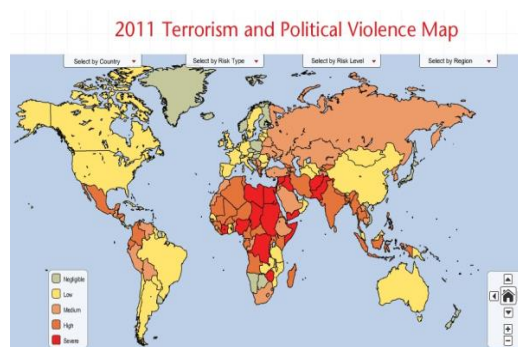
Abstract: Terrorism in Europe around the beginning of the twentieth century was often associated with anarchism. The terrorist attacks in large cities, particularly in Nice, Berlin, Paris, Brussels and, most recently, Manchester have shocked Europeans, highlighting the security challenges for open democracies that result, inter alia, from conflicts in the Africa and Middle East and religious radicalisation at home. In response, the European Union promotes the concept of the Security Union to stimulate cooperation between Member States and to use synergies in combatting terrorism.

Key words: conflicts, combating terrorism, security, attacks.

Terorismul este un sistem organizat și bine determinat cu scopul de a intimida și a crea instabilitate în societățile democratice. Teroristi caută să schimbe echilibrul politico-economic al lumii prin atacuri imprevizibile și nediscriminatorii.

Data source: https://www.europol.europa.eu/latest_publications/37

Principalele amenințări teroriste, în cadrul războiului mondial terorist-antiterorist, după cum urmează:

➤ probabilitatea folosirii de către grupări, organizații, persoane teroriste a armelor de distrugere în masă;

➤ planificarea și efectuarea unor atacuri asupra școlilor, institutelor de cercetare (laboratoarelor chimice și biologice cu scopul de a produce dezastre spectaculoase), unităților economice de o importanță deosebită atât național cât și internațional, precum și în zonele aglomerate (pe mijloace de transport rutier și feroviar, la bordul unor aeronave sau nave, în timpul staționării). Aceste atacuri sunt efectuate sub egida principiilor și ideologiilor considerate sacre, cu scopul de a produce teroare și panică;

➤ Continuarea acțiunilor teroriste de amploare – de natură organizată sau de mică amploare – individuală împotriva democrației occidentale;

➤ Continuarea și intensificarea atacurilor în zonele aglomerate cu explozivi plastici, bombe și alte mijloace, în prezența mass-media;

➤ Continuarea și ramificarea asasinatelor personalităților politice

➤ Acțiuni teroriste, prin folosirea tehnicilor și tacticilor, în vederea creării unor perturbații grave în sistemele de comunicații, bancare, de control și comandă, cu scopul de a intimida și constrânge o populație sau un guvern, în promovarea unor obiective sociale și politice;

➤ Răzbunarea împotriva țărilor care au consolidat coaliția antiteroristă.

Clasificarea terorismului din punct de vedere al cauzelor

1. Terorismul ca instrument de constrângere politică

„Terorismul politic s-a făcut cunoscut neîndoielnic în timpul războiului rece, ca mijloc de subminare reciprocă, printr-o violență non-statală, a celor două ideologii – socialistă și capitalistă –, îndeosebi un terorism ideologic. Fiecare dintre cele două superputeri – și, la umbra lor, o mulțime de alte organizații, organisme sau cercuri de interese – încuraja, la nivel regional, terorismul politic, sub aproape toate formele și formulele sale, de la cele informaționale și psihologice, la asasinate și atacuri. În momentul de față majoritatea organizațiilor teroriste din Europa occidentală, din Africa, din Asia și America latină, inclusiv din lumea arabă, poartă această caracteristică a luptelor asupra capitalismului. În realitate, este vorba de o luptă pentru a impune un anumit tip de putere”¹.

Terorismul este astfel utilizat, ca un instrument de presiune politică.

Scopurile terorismului politic sunt enunțate, după cum urmează:

- ✓ cucerirea puterii politice dintr-un stat prin violență;
- ✓ lupta pentru influență și imagine;
- ✓ lupta pentru schimbarea unui regim politic, prin metode violente;
- ✓ distrugerea violentă a reformelor sociale;
- ✓ instabilitate politică în stat;

Țările care sponsorizează terorismul: Siria, Iran, China, Coreea de Nord, Rusia, Libia, acestea sunt cele mai periculoase din lume, pentru că promovează terorismul, antrenează trupele teroriste și dețin armament nuclear, arme biologice de distrugere în masă. Grupurile teroriste folosesc tactici și procedee mult mai impunătoare în atacurile lor. Cea mai mare amenințare este reprezentată de Statul Islamic din Irak și Levant (ISIL), care a putut să ocupe numeroase teritorii, aceasta folosind metode teribile, precum crucificarea sau decapitarea, cu intenția categorică de a îngrozii oponenții. Decapitarea este o formă de execuție, care a fost abandonată succesiv în lume, puțini cunosc faptul că, ea încă figurează în legislația din Qatar, Yemen și Iran, ca pedeapsă legală; decapitarea a fost suspendată în aceste țări, în mod oficial. În pofida constituirii coaliției internaționale

¹ Gheorghe Văduva, *Terorismul. Dimensiune geopolitică și geostrategică. Războiul terorist. Războiul împotriva terorismului*. Editura Academiei de înalte studii militare, București, 2002, p. 25.

împotriva ISIL și a adoptării Rezoluției Consiliului de Securitate a ONU 2178, din septembrie 2014.

În principiu, războiul din Siria a instituit principalul factor, care a influențat dezvoltarea terorismului, numărul luptătorilor străini, care au pătruns în Siria a fost de 16.000, din peste 90 de țări. Acesta, a depășit cu ușurință numărul total al teroristilor, care au intrat în: Yemen, Somalia, Irak, Pakistan, Afganistan în ultimii 20 de ani. Cei mai mulți dintre aceștia s-au adaptat în ISIL, organizația fiind capabilă din toate punctele de vedere, să ocupe teritorii contigue în Estul Siriei și în vestul Irakului, auto-declarând Statul Islamic cu capitala la Raka-in Siria.

În ultimii ani, Cuba nu a mai sponsorizat terorismul, datorită noii dorințe de a se axa pe turism, economie și îmbunătățirea relațiilor cu alte state, însă, acordă adăpost teroriștilor ETA și a unor refugiați americani. Alte state care sprijină terorismul sunt: Iranul și Sudanul.

2. Terorismul de factură religioasă.

Fenomenele religioase sunt răspândite datorită influenței, pe care o au în rândul adepților. De la cultele religioase până la cruciade, bigotismul a produs numeroase victime. Terorismul religios este unul dintre fenomenele care bulversează radical societatea contemporană.

Terorismul contemporan a căpătat o dată cu evenimentele tragice petrecute în diferite state, cu precădere evenimentul petrecut în S.U.A., la data de 11 septembrie 2001, determinând schimbarea viziunii multor state față de acest dezastru, indiferent dacă au avut un contact cu acest fenomen pe teritoriile lor naționale.

„Fundamentalismul nu este numai o mișcare extremistă, cum se crede adesea. El este o filosofie, o credință, care se consolidează pe un sistem selectiv de valori bine determinate. Selectarea acestora se înfăptuiește după un criteriu bine stabilit și se realizează nu doar, prin „decuparea” unor valori dintre alte valori, ci prin afirmarea agresivă și exclusivă a celor selectate și negarea violentă a celor neselectate”².

² Gheorghe Văduva, *Terorismul. Dimensiune geopolitică și geostrategică. Războiul terorist. Războiul împotriva terorismului*. Editura Academiei de înalte studii militare, București, 2002.

Expresia cea mai cunoscută a fundamentalismului religios este islamismul extrem și manifestarea acestuia la cote înalte, prin cultura jihad-ului.

Fundamentalismul religios își redirecționează atât violența, cât și ura inclusiv pe proprii coreligionari, care se abat de la principiile de bază.

Acest război complex, are două componente:

I. Menținerea și realizarea indiferent de riscuri a unității culturale și religioase în lumea islamică, aceștia acționează cu scopul de a elimina liderii corupți și pentru impunerea legilor, regulilor și obiceiurilor islamice;

II. Desfășurarea și organizarea unor acțiuni împotriva Israelului și S.U.A., țări considerate, de către fundamentalismul islamic, răspunzătoare pentru situația nefavorabilă a statelor arabe.

Originea fundamentalismului islamic, ca și a terorismului extremist-islamic nu a constituit-o niciodată Sharia, Coranul sau alte învățături religioase musulmane, ci evoluția țărilor musulmane în conjunctura afirmării politice și economice a Occidentului creștin. Mulți musulmani au interpretat starea de inferioritate socială, politică și economică, ca pe un semn al relaxării, fapt care, a dus la năruirea imperiilor arabe și a celui otoman.

Liderii islamici au încurajat popoarele arabe în începerea războiului sfânt – „Jihadul”. Popoarele occidentale sunt condamnate pentru situația de destabilizare a Islamului, statele sau grupările islamice achiziționează tehnică de ultimă generație, pentru a deveni puternice și a începe acțiuni militare împotriva „dușmanului de moarte” al lumii islamice.

Pentru a înlătura neînțelegerile, precizăm faptul că, nu există asocieri directe între acte de natură teroristă și credința islamică.

Aum Shinrikyo este o grupare teroristă fondată de Shoko Asahara în anul 1984, având la bază viziunea lui Asahara.

Secta japoneză a acționat, în anul 1995, într-un tren din Tokio, eliberând gaz sarin, rănind aproximativ 5.000 de persoane.

Între 1992-1995, „secta japoneză Aum a încercat cu efort să obțină virusul Ebola. În următorul an, membrii comunității au ajuns să împrăștie antraxul în interiorul unui imobil”³.

³ Oana Magdalena Ciobanu, *Bioterorismul- inamicul invizibil*, Intelligence nr. 14, Serviciul Român de Informații, București 2008, p. 15.

Clasificarea terorismului din punct de vedere al mijloacelor

A. Terorismul informațional și cibernetic.

Este o tehnică, care în literatura de specialitate poartă numele de „terorism informațional”. Este o tehnică de violare a mulțimilor, a opiniei publice pentru a determina un comportament dorit de manipulator, pentru că se știe, că frica este una din cele mai eficiente arme de dirijare a comportamentului uman.

Se știe că, de cele mai dese ori atentatele teroriste cu bombă nu au drept scop distrugerea inamicului, ci introducerea stării de groază în rândul inamicului, o stare de groază paralizantă, care împiedică individul să ia decizii raționale

Riscul izbucnirii unui război cibernetic este un subiect delicat al securității informaționale, datorită faptului, că există posibilitatea ca în viitor să înceapă războaie, prin atacuri cibernetice împotriva economiei altor țări. Țintele cele mai importante ale atacurilor cibernetice sunt sistemele de control al traficului aerian, centralele nucleare, centralele electrice.

Războiul cibernetic poate deveni la fel de important ca cel aerian, spatial, naval și terestru.

Atacurile asupra infrastructurii internetului sunt adevărate pericole, care au posibilitatea de a distruge banca virtuală de computere a guvernului, componente importante ale infrastructurii internetului sau echipamentului, ce permite instalația telefonică. Atacurile în ciberspațiu implică o multitudine de metode pentru a exploata punctele slabe ale securității computerelor: software cu intrări secrete, unde intrușii au posibilitatea de a intra nedetecțiți; viruși virtuali; torente de trafic cu scopul de a asalta computerele; parole furate.

B. Terorismul narcotic

Grupurile organizate conlucrează, din ce în ce mai des, cu crima organizată, cu scopul de ași intensifica capacitatea de a afecta societățile democratice, cu arme convenționale, arme de distrugere în masă, arme nucleare, precum și existența altei forme de război neconvențional

(cibernetice). Apropierea dintre crima organizată și teroriști se dezvoltă în permanență fără existența unor tehnologii.

Terorismul narcotic este prezent, atunci când, traficul de droguri se folosește în scopurile teroriste.

Terorismul narcotic se referă la grupurile, care sunt implicate în mod direct sau indirect în fabricarea, distribuirea și transportarea drogurilor ilegale, pentru a încasa miliarde, cu scopul de a provoca daune societății, prin mijloace criminale.

În concluzie, terorismul utilizează tehnologiile și armele noi, cu scopul de a provoca distrugerii în masă, atingându-și scopurile criminale pentru o cauză națională, religioasă, terestră, etnică și politică.

C. Terorismul de factură psihologică

„Încă din antichitate, Sun-Tzu stabilea în „Arta Războiului”, principiul potrivit căruia, „arta supremă” a războiului este de a-l stăpâni pe dușman, fără să existe o luptă. Este evidențiat faptul că, orice conflicte armate sunt precedate de acțiuni intense de influențare psihologică reciprocă a potențialilor beligeranți, care continuă și după declanșarea ostilităților. Clausewitz a accentuat faptul că, menirea războiului nu este distrugerea forțelor armate ale dușmanului, ci subjugarea voinței acestuia și atingerea obiectivelor politico-strategice, cu pierderi de natură umană și materială cât mai reduse”⁴.

În terorism, cel mai distrugător efect este cel psihologic, fiecare act terorist stârnește teamă, panică, teroare, neîncredere. Principalul obiectiv este de a crea o frică exagerată dusă la cote înalte, prin mass-media. Evenimentele cu un caracter șocant rănesc psihic persoanele și acestea devin foarte vulnerabile.

În general, grupurile teroriste caută faimă, publicitate, renume, prin actele comise. În opinia mea, dacă actele de terorism nu ar fi mediatizate numărul acestora ar scădea în mod considerabil. Majoritatea teroriștilor vor să atragă adepți pentru o cauză, prin mass-media, iar acest obiectiv fără mediatizare nu poate fi îndeplinit, reducând atentatele teroriste.

⁴ Iulia Bulmău, *Factori de risc și amenințări în statul de drept*, AIT Laboratories, București, 2010, p. 87.

Terorismul are un impact psihologic deosebit și cu efecte de lungă durată, acesta propagă scene de teroare și groază cu scopul de a subjuga psihologic societatea, prin țintirea obiectivelor importante și foarte populate.

Grupurile teroriste, pentru a avea un impact cât mai puternic, în atacurile lor, aleg cu foarte mare atenție locul și momentul atacurilor. Ca de exemplu, Timothy McVeigh și complicele său Terry Nichols membrii ai rețelei Al-Qaeda, au ales cu o atenție deosebită ținta, aceasta fiind clădirea tribunalului federal din Oklahoma, considerată un simbol al orașului, cu scopul de a garanta insecuritatea populației civile și teamă omniprezentă.

BIBLIOGRAFIE

1. Gheorghe Văduva, Terorismul. Dimensiune geopolitică și geostrategică. Războiul terorist. Războiul împotriva terorismului. Editura Academiei de înalte studii militare, București, 2002, p. 25
2. Oana Magdalena Ciobanu, Bioterorismul – inamicul invizibil, Intelligence nr. 14, Serviciul Român de Informații, București 2008, p. 15.
3. Iulia Bulmău, Factori de risc și amenințări în statul de drept, AIT Laboratories, București, 2010, p. 87.
4. https://epe.europol.europa.eu/latest_publications/

**NOUA DINAMICĂ A FENOMENULUI TERORIST PE SPAȚIUL
EUROPEAN, „IMPORTUL” TEHNICILOR, TACTICILOR
ȘI PROCEDURILOR UTILIZATE ÎN TEATRELE DE OPERAȚII
DIN SIRIA, IRAK ȘI AFGANISTAN**

**THE NEW DYNAMICS OF THE TERRORISM PHENOMENON
IN THE EUROPEAN SPACE, THE „IMPORT”
OF THE TECHNIQUES, TACTICS AND PROCEDURES
USED IN THE OPERATIONS THEATERS
IN SYRIA, IRAK AND AFGANISTAN**

Conf. univ. dr. Ilie BOTOȘ

Rezumat: Terorismul contemporan, ca fenomen complex, cu o dinamică nouă, presupune o abordare interdisciplinară. Structurarea pe baze științifice a instrumentarului operațional necesar prevenirii și combaterii terorismului, implică participarea unor specialiști din domeniile: intelligence, științelor politice, științelor militare, dreptului, psihologiei, istoriei, sociologiei, informaticii, finanțelor, comunicării și comunicațiilor, criminologiei și criminalisticii, medicinei etc.

Integrarea tuturor domeniilor expuse mai sus din perspectiva analizei fenomenului terorist, trebuie să vizeze elaborarea unor politici, strategii și tactici antiteroriste și contra-teroriste bine fundamentate, cu un înalt nivel de eficiență.

Cuvinte cheie: Terorism, lupta împotriva terorismului, inteligența culturală, psihologie și psihologia războiului.

Abstract: Contemporary terrorism, as a complex phenomenon, with a new dynamics, implies a multidisciplinary approach. Scientifically structuring the operational toolbox necessary to prevent and fight against terrorism implies the participation of specialists in the following fields: intelligence, political sciences, military sciences, law, psychology, history, sociology, IT, finances, communication and communication systems, criminology and forensics, medicine, and so on.

The integration of all fields exposed above from the perspective of the analysis of the terrorism phenomenon must aim at elaborating a series of anti-terrorist and counter-terrorist policies, strategies and tactics well grounded, with a high level of efficiency.

Keywords: Terrorism; fight against terrorism; terrorism investigation; cultural intelligence; psychology and physiology of war.

Secolul XXI a debutat printr-o explozie din punct de vedere al numărului, complexității și obiectivelor atentatelor teroriste derulate de organizațiile și grupările teroriste de sorginte fundamentalist islamică.

Pentru a înțelege mai bine cât de complex și de adaptabil este fenomenul terorist actual, se impune să facem o scurtă trecere în revistă a evoluției lui în timp.

Până la jumătatea secolului XX, mai precis între anii 1950–1960, comunitatea internațională s-a confruntat cu formele de manifestare ale terorismului considerat clasic, având obiective de natura politică, specifice, constând în încercarea de a determina schimbări importante la nivelul politicilor de stat, prin înlăturarea unor decidenți politici. Acest tip de terorism era un terorism selectiv, îndreptat împotriva unor personaje politice considerate inamici ai organizațiilor sau grupărilor teroriste, înlăturarea acestora realizându-se prin acțiuni directe, selective, bine organizate și care urmăreau exploatarea politică a circumstanțelor uciderii liderului respectiv (cazul Aldo Moro). Acest tip de terorism îl întâlnim și în perioada terorismului postmodern, fiind practicat în condițiile în care era utilizat ca modalitate complementară, sau ca operațiuni punctuale, urmărind efecte exacte (cazul Rafic Hariri).

Terorismul modern este specific anilor 1960-2000 și spre deosebire de cel clasic nu vizează ținte precise ci populația civilă în ansamblu.

Obiectivele terorismului modern vizează: generarea unui sentiment de insecuritate și teroare, exercitarea unor presiuni asupra autorităților, neîncredere în clasa politică și guvern, totul datorat atacurilor îndreptate împotriva unor grupuri mari de oameni inocenți.

Aceste operațiuni teroriste nu aveau în vedere persoane sau grupuri de persoane strict determinate, victimele fiind alese la întâmplare, zonele de operații fiind spațiile cu mari aglomerări umane. Specific acestei perioade, din perspectivă tactică, era utilizarea dispozitivelor explozive improvizate (D.E.I.), montate în autoturisme, bagaje, pachete etc., amplasate în zonele țintă și detonate la momentul critic.

La sfârșitul secolului XX strategiile adoptate de organizațiile teroriste s-au modificat substanțial, modul de operare devine extrem de sofisticat, organizarea atentatelor se bazează pe culegere de informații,

planificare atentă, camuflaj operațional și descentralizare, fapt ce a dus amenințările asimetrice pe noi coordonate.

Obiectivele urmărite de organizațiile teroriste nu mai vizează exercitarea unor presiuni de natură politică, ci creionarea unei noi realități, a unei noi alternative la politica de globalizare, promovată de democrațiile occidentale: Jihadul global ca modalitate de realizare a „*califatului global*”.

Dacă de departe pentru început cea mai complexă, bine organizată, cu un număr mare de membri și simpatizanți a fost Al-Qaida, în momentul de față organizația supranumită ISIS, („statul islamic”), prin potențialul financiar, organizare multidimensională, bazată pe o componentă paramilitară desfășurată în țările de origine, și una clandestină, menită a opera în țările occidentale a devenit liderul organizațiilor teroriste sunnite. Aceasta din urmă, utilizează entități teroriste greu de identificat datorită camuflajului operațional și inserției în mediile occidentale.

Operațiunile derulate de acestea sunt planificate în mare măsuri „ad-hoc”, bazându-se adesea pe inițiative particulare, asumate ulterior de ISIS, acestea urmărind obiectivele trasate, la modul general, de liderii organizației teroriste, și care din punct de vedere al modului de operare este lăsat la latitudinea fiecărui „*lup singuratic*” sau mini grup terorist în parte.

Dacă în teatrele de operații aceste organizații derulau operațiuni subsumate insurgenței îndreptate împotriva forțelor NATO sau a forțelor coalițiilor internaționale implicate în lupta împotriva lor, pe spațiile occidentale au derulat cele mai sângeroase și șocante operațiuni, nefăcând altceva decât să utilizeze tehnicile, tacticile și procedurile utilizate în acțiunile derulate în zonele de conflict, îndreptate împotriva personalului militar calificat, folosind ca agenți operativi fie cetățeni ai statelor țintă încadrați în categoria „*luptători străini*” cu instruire specifică și experiență derulată în teatrele de operații în special în Siria, de data aceasta ținta fiind populația civilă, inocentă, incapabilă să sesizeze pericolul la care este expusă și nepregătită să se apere. Separat, au implicat și persoane radicalizate, din a doua sau a treia generație de succesori ai migranților proveniți din state musulmane. Buna cunoaștere a spațiului în care urmau să deruleze operațiunile și camuflajul operațional le-au permis să nu atragă atenția organelor de aplicarea legii sau structurilor de prevenire și combatere a terorismului.

Uciderea unui număr extrem de mare de civili sau personal cu atribuții în domeniul aplicării legii, corelativ cu promovarea agresivă a ideologiei specifice ISIS, diseminată în special prin mijlocele de socializare, au pus în lumină o nouă provocare la nivelul structurilor competente în materie, din statele membre UE .

Se impune să facem câteva precizări legate de fundamentalism și radicalizare, în sensul de a nu extinde acești termeni la întreaga comunitate musulmană întrucât atât sintagma de „*califat global*” cât și mecanismele operaționale de impunere a acesteia de către ISIS sunt strict legate de o dimensiune cvasi religioasă, care încearcă să confiște percepțele religiei tradiționale musulmane, construind o ideologie militantă, de natură a împărții lumea în credincioși și infideli; în casa islamului și casa războiului, încercând să motiveze și prin mecanisme extrem de complexe, să acționeze asupra adeptilor, generând un fenomen de implicare totală în acțiunile de luptă, de natură a anihila efectiv instinctul de conservare al acestora.

Pe cale de consecință, dimensiune ideologică bazată pe o interpretare particulară a preceptelor islamice nu are nimic de-a face cu fundamentele religioase și cu valorile lumii musulmane ci, încearcă să construiască o platforma motivațională capabilă să viruseze un număr mare de persoane vulnerabile din punct de vedere psiho-social, coroborat cu organizarea unei infrastructuri operaționale bine structurate: de formare; instruire; logistică; informații, capabile să asigure derularea unui veritabil război terorist, îndreptat împotriva celor mai importante valori ale democrațiilor occidentale, a spațiului de libertate securitate și justiție care caracterizează Uniunea Europeană.

Fundamentalismul radical, și atentatele suicidare nu sunt specifice numai organizațiilor teroriste de sorginte sunnită. De-a lungul istoriei aceste tipuri de atentate au fost utilizate de grupările insurgente încă din perioada antică: exemplul biblic al lui Samson, grupul sicariilor în secolul I era noastră, gruparea asasinilor în secolul XI-XIII și altele.

Din punct de vedere al anihilării instinctului de conservare, este interesant și fenomenul sinuciderilor în masa cum au fost, de pilda, sinuciderea în masă la fortăreața Masada, a Zeloților, în anul 73 era noastră. Putem discuta și despre fenomene mai recente, la nivelul unor organizații pseudo-religioase: „Oamenii Templului” sau „Secta Davidienilor” conduse de Jim-Jones, David Koresh, Joseph Di Mambro și Luc Jouret, care în

perioada 1978, 1993, 1994, au generat sinucideri în masă. Sinuciderea în masă, spre deosebire de atentatul terorist sinucigaș, se deosebește prin următoarele caracteristici:

- de cele mai multe ori, persoanele au fost forțate să comită actul suicidal neavând o altă alternativă;
- aceste sinucideri în masă s-au produs în interiorul unor comunități relativ mici bazate pe practicarea unui cult comun și care conviețuiau în comun;
- inițiativa a aparținut de fiecare dată liderilor care au și inițiat cultul respectiv și care s-au dovedit a fi extrem de manipulativi și persuasivi în raport cu membrii sectelor respective;
- construirea percepției potrivit căreia sfârșitul lumii este iminent și fenomene catastrofale care marchează începutul acesteia au început deja să se manifeste;
- credința în învierea morților aparținând cultului respectiv și mântuirea lor după actul suicidal.

Mecanisme motivaționale extreme, bazate pe anularea total sau în parte a instinctului de conservare a utilizat și armata imperială japoneză de-a lungul celui de-al doilea Război Mondial prin organizarea a ceea ce a rămas în istorie sub numele de Tokko-tai - forța specială de atac a armatei imperiale japoneze care a generat fenomenul Kamikaze.

Utilizarea metodologiei Kamikaze de către armata japoneză în special în domeniul aviației și marinei a început la finele anului 1944 și a durat până la terminarea războiului, totalizând un număr de 3300 de luptători sinucigași, în special piloți. Fenomenul suicidal japonez îmbracă o altă dimensiune, fiind legată de valențe ancestrale, în conexiune directă cu conceptul onoarei și datoriei de a lupta până la capăt, ilustrate în doctrina Bushido și materializată în ceremonialul Sepuku, practicat în special în perioada evului mediu de către clasa militară a samurailor.

Revenind la Islam, sinuciderea este condamnată în islamul tradițional, fiind considerată, la fel ca și în creștinism, un păcat de moarte.

Centrarea fenomenului suicidal pe războiul pentru supraviețuirea credinței prin intermediul marelui Jihad, sintagma care, la rândul ei, a suferit modificări majore de conținut în explicațiile date de ideologii „*califatului global*”, justifică și face din actul suicidal un veritabil act de martiraj, menit a atrage beneficiile mântuirii și accesul în paradis.

Terorismul sinucigaș nu este specific numai organizațiilor radicalist islamice ci a fost practicat de-a lungul timpului și de organizații teroriste care nu au nimic de-a face cu religia musulmană. De pildă, Tigrii Tamili din Sri Lanka, formată din persoane de religie creștină și hindusa.

În Liban acest tip de acțiuni a fost inițiat de Hezbollah începând cu anul 1980, când s-a derulat prima operațiune realizată de un grup tactic special de acțiune. Primul atac sinucigaș a avut loc la 15 decembrie 1981, iar în perioada 1981-1999 au avut loc 41 de atacuri sinucigașe pe teritoriul libanez. Există indicii că începând cu anul 1989 multe dintre aceste atacuri au fost organizată de grupări teroriste libaneze sub coordonarea ofițerilor de informații sirieni.

Organizațiile palestiniene au utilizat, de asemenea, sistematic, tactici sinucigașe, în special după 1993. Numai în perioada celei de-a doua Intifada au avut loc peste 149 de atacuri sinucigașe. Țintele vizate au fost zonele intens populate (mall-uri, autobuze, piețe etc.), iar grupările implicate la acea vreme au fost: Hamasul, organizația Jihadul Islamic Palestinian, Fatahul și PFLP.

Pe teritoriul Turciei partidul muncitorilor din Kurdistan a operat și operează în continuare cu mijloacele terorismul suicidar, iar la nivelul Ceceniei organizațiile teroriste indigene, în joncțiune și sub coordonarea Al Qaida, au utilizat terorismul suicidar împotriva forțelor Federației Ruse aflate pe teritoriul lor, dar și pentru atacarea unor obiective civile aflate pe teritoriul Federației Ruse. În atentate au fost utilizate o grupare de femei cunoscute sub denumirea „Vădulele Negre” ai căror soți au murit în confruntarea insurgenților ceceni cu forțele armate și de securitate ale Federației Ruse.

Utilizarea tacticilor sinucigașe de către Al-Qaida a dus la extinderea acestui tip de atentat în toate zonele de interes pentru această organizație teroristă, care și-a reconfigurat conceptele operaționale pe noi coordonate, utilizând și antrenând în operațiunile organizate și finanțate de ea grupări mai mici, independente, preluate în siajul operațional al organizației. Menținând același concept, ISIS a dezvoltat pe noi coordonate dimensiunea operațională a infrastructurilor clandestine și în special utilizarea agenților radicalizați sau auto-radicalizați, dându-le acestora posibilitatea să organizeze ad-hoc, pe teritoriul statelor țintă, atentate în conformitate cu direcțiile de acțiune trasate de liderii organizației teroriste.

Aspectele relevate mai sus, ne îndreptătesc să insistăm pe un demers comparativ între metodele utilizate de organizațiile teroriste pentru a identifica pattern-urile operaționale, utilizate în procedurile de „spălarea a creierului” și de programare mentală (mind set) a personalului recrutat pentru acest tip de atac.

Expertul israelian Boaz Ganor, profesor la Institutul pentru Contraterorism din cadrul Universității Herzylia, consideră că: *„atentatul sinucigaș este o metodă tactică operațională, în care cea mai importantă componentă a atacului este legată, în mod direct, de moartea atentatorului.”*

Din perspectivă strategică, atentatele sinucigașe prezintă următoarele avantaje pentru grupările teroriste:

- o mare acuratețe, în timp și spațiu, din perspectiva obiectivelor urmărite;
- un număr mare de victime întrucât atentatorul are capacitatea de a aprecia care sunt condițiile optime pentru a-și atinge obiectivele (număr mare de persoane prezente în zonă, zone cu aglomerări masive de populație etc.);
- interesul major exercitat de mass-media, exploatarea atentatului prin mijloace de socializare și utilizarea lui ca suport pentru dezvoltarea mecanismelor de radicalizare;
- succesul garantat al operațiilor de acest gen.

Atentatele sinucigașe nu necesită cheltuieli și eforturi pentru itinerarii și mijloace de scăpare, nici riscul reținerii, identificării și interogării atentatorului.

În cadrul organizațiilor radicaliste islamice, în special Al-Qaida și ISIS, motivele determinante care stau la baza recrutării, îndoctrinării și antrenamentului mental specific atentatorilor sinucigași, sunt următoarele:

- reconfigurarea imaginii publice a viitorului „shahid” (martir pentru cauza islamului);
- imaginea unui erou martir, veșnic respectat de comunitatea pentru care s-a sacrificat.

Comandamentele sunt, atât de natură religioasă - sacrificiul suprem pentru islam -, cât și de natură etnică, naționalistă uneori, la cei proveniți de pe teritorii unde armatele statelor occidentale au derulat operațiuni. În general, atentatorii sinucigași sunt recrutați din familii sărace cu un mare

număr de copii. În urma acceptării statutului de martir (shahid) familia beneficiază de un nou statut economic și social, membrii acesteia pot primi locuințe, sume de bani, asistență socială din partea unor organizații caritabile islamiste etc.

De asemenea statutul în comunitate al familiei respective se schimbă, de pildă, dacă o femeie care a avut o reputație proastă în societate se sacrifică pentru islam, imaginea ei publică se schimbă definitiv iar familia din care face parte își recapătă respectabilitate în comunitate.

Doctrina radicalist-islamică „acordă” celui care a dobândit statutul de „martir”, unele „avantaje” de natură religioasă, în viața de apoi, în paradis urmând să „beneficieze permanent de serviciile a 72 de virgine”. De asemenea, prin sacrificiul lui s-ar asigura intrarea în Paradis a unui număr de 72 de membri din rudele sale.

Specialiștii au încercat să creioneze profilul, de principiu, al atentatorului sinucigaș, implicat în operațiunile din teatrele de operații sau de pe teritoriul statelor țintă din Orientul Mijlociu. Ceea ce șochează este profilul atentatorilor sinucigași implicați în atentatele recente din Franța și Belgia. Discutăm de persoane din generația doua a treia de urmași ai emigranților, de persoane radicalizate, care, de regulă au urmat un proces complex de instrucție în spațiul de operații sirian, au luptat împotriva inamicilor ISIS, au revenit în țările de origine, unde a utilizat deprinderile și experiența acumulată în cadrul activităților paramilitare în care au fost implicați.

În afara celor care făceau parte din categoria „luptătorilor străini”, avem de a face cu persoane radicalizate prin intermediul mecanismelor din mediul virtual, de natură a asigura resursa umană pe care specialiștii organizațiilor teroriste îi pot recruta, instrui și exploata pe teritoriul statelor membre UE. Educația europeană a acestora, camuflajul operațional de care dispun, constituie beneficii serioase din perspectiva operațională, de natură a periclita major siguranța cetățenilor statelor membre și capacitatea de acțiune a instituțiilor cu atribuții în prevenire și combaterea terorismului sau a celor de aplicare a legii.

Mecanismele psihologice și fazele atentatului complex cu componentă suicidală

Mecanismele specifice fiecărei faze, de pregătire și executare a unui atentat terorist suicidal sunt structurate pe dimensiunea psihologico-ideologică și tehnico-tactică.

În primă fază este punctat potențialul shahid prin intermediul anturajului și al familiei și se începe pregătirea psihologică preliminară în vederea determinării acestuia să accepte o astfel de misiune.

În general, organizațiile radicaliste derulează prin mijloace proprii o propagandă agresivă în vederea creării unui mediu propice recrutărilor pentru acest gen de acțiuni. După recrutare urmează etapa a doua, a îndoctrinării, constând în explicarea beneficiilor de natură materială și a celor de natură spirituală. Totodată proaspătului recrut i se explică necesitatea luptei prin sacrificiul suprem împotriva infidelilor și a opresorilor.

Etapa ulterioară îndoctrinării este cea a antrenamentului mental special. Această componentă, reprezintă numitorul comun al tuturor organizațiilor teroriste indiferent de ideologie și obiective. Antrenamentul psiho-mental constă în utilizarea unor proceduri de control și reglaj psiho-senzorial având ca obiectiv „spălarea creierului”, programarea pentru actul suicidal, decolorarea afectivă cvasi totală a recrutului, anihilarea în tot sau în parte a instinctul de conservare.

Componenta tehnico-tactică vizează în primul rând operațiuni de culegere de informații privind zonele țintă, căile de acces, orele de vârf, dispozitivul forțelor de securitate, variantele de inserție în mediul de interes. De asemenea, agentul operativ este instruit cu privire la asamblarea și camuflarea centurii explozive (organizarea dispozitivului, sistemul de inițiere - bile, cuie, șuruburi pentru mărirea efectului letal). Programarea psihică pentru acțiune, urmărește atât aspectele legate de actul suicidal în sine, cât și capacitatea de auto-reglaj și autocontrolul stărilor emoționale înainte de atentat, pentru a nu fii identificat datorită comportamentului bizar sau atipic.

În general, starea psiho-fiziologică a atentatorului sinucigaș este influențată de factorii de stres specifici care pot genera un blocaj informațional, comunicațional și kinetic, o fixare pe acțiunea sinucigașă. Experiența structurilor cu atribuții în combaterea terorismului, au scos în

evidență faptul că nu de puține ori datorită unor blocaje de natură psihofiziologică o serie de atentate au putut fi dejucate - din păcate, un număr nesemnificativ.

Incapacitatea specialiștilor de a creiona un profil al teroriștilor sinucigași, bazat pe elemente comune de natură externă (precum: vârstă, statut social, studii, origine) sau de natură internă (afecțiuni psihice, comportamente generate de anumite frustrări, setarea psihofiziologică specifică, educație religioasă de tip fundamentalist radicalistă), se datorează în primul rând complexului de factori determinanți dar și eficienței procedurilor de antrenament mental în sensul reglării și controlului stărilor psihofiziologice pe fondul unui proces profund de îndoctrinare și radicalizare care însă nu poate structura un patern, un model care poată fi ușor depistat.

Urmarea acestor două etape, care se derulează în paralel, este *etapa finală* și anume: purificarea rituală, deplasarea în zona țintă, desfășurarea atacului sinucigaș.

Recrutare și instruirea unui atentator sinucigaș presupune: implicarea unui complex de factori și a unui număr important de persoane: familia, anturajul apropiat, mediul social format din adepți și simpatizanți ai mișcării și a metodelor utilizate de organizația teroristă, specialiști în informații, specialiști în explozibili, instructori pentru tehnici de luptă corp la corp, experți în antrenament mental, îndrumători spirituali. Toți aceștia constituie „suportul social” care fixează mai bine dimensiunea motivațională și care exploatează acțional energia pulsionilor afective ale recrutului.

În momentul de față, datorită existenței mijloacelor de socializare și a posibilității lor de comunicare, inclusiv clandestină, în mediul virtual, există posibilitatea ca tot acest complex de persoane și specialități să fie substituit prin informații și proceduri de pregătire „la distanță”, ceea ce nu-i face mai puțin periculoși pe acești „lupi singuratici” auto-radicalizați, care devin mult mai periculoși în raport cu cei înregimentați într-o organizație care, datorita dimensiunii și componentei relaționale „lasă urme” și poate fi monitorizată și destructurată în timp real.

Comportamentul atentatorului este extrem de puternic influențat de mediu și de grupul în care a intrat sau cu care se află în legătură. Din analizele comparative s-au putut desprinde patru elemente determinante:

1) îndoctrinarea pe fondul atmosferei generale din mediul în care trăiește;

2) sistemul de educație specific și influența propagandei, totul pe fondul unor nemulțumiri majore și al frustrării generate de conflictul cultural sau relațional cu valorile occidentale, în ansamblu, sau cu anumiți indivizi;

3) angajamentul de grup, respectiv idealurile și obiectivele, precum și mijloacele de realizare asumate de grupul din care face parte, sau la care aderă, angajamentul personal - datorită asumării răspunderii atentatorului pentru îndeplinirea crezului individual, sau care corespunde celui de grup. Acest angajament culminează cu angajarea voinței și a capacității de acțiune;

4) cultul martirajului, propaganda excesivă și suportul public al comunităților de origine. Ca urmare a acestor etape, candidatul pentru atentatul sinucigaș ajunge să conștientizeze în mod cert următoarele: i se inoculează astfel credința că trebuie să moară în timpul atacului, motiv pentru care se pregătește înainte prin purificări rituale, antrenament mintal și de voință.

Atentatorul decide în cunoștință de cauză și nu sub influența drogurilor sau alcoolului să se arunce în aer în timpul atentatului. De asemenea atentatorul conștientizează că atingerea obiectivelor atacului terorist depinde în mod direct de sinuciderea sa.

Am insistat mai mult pe componenta suicidară a atentatelor teroriste complexe, întrucât cel mai înalt pericol pentru populația civilă îl constituie acțiunile derulate de indivizii integrați în mediul țintă, inserția acestora în locurile cu aglomerări masive de populație, constituie, în cele din urmă, cele mai importante „active” ale unui atentat terorist, din punct de vedere al efectului produs asupra populațiilor din țările țintă.

Atentatele având la bază un dispozitiv complex, format din atentatori sinucigași și trăgători din mișcare („active shooters”) sunt de natura să creeze o „undă de șoc” extrem de puternică la nivelul supraviețuitorilor, șoc care prin empatie se transmite la nivelul întregii țări creând un adânc sentiment de nesiguranță și pericol.

Abordarea integrată, multidisciplinară a acestui fenomen, trebuie făcută în mod obligatoriu, pentru identificarea mecanismelor utilizate în procesul de radicalizare, în vederea depistării potențialului operațional pe care acești indivizi îl pot utiliza pe teritoriul statelor membre UE, în paralel cu acțiunile derulate de structurile luptătoare, membre ale alianței

internaționale, implicate în lupta împotriva ISIS în teatrul de operații din Orientul Mijlociu.

Analiza complexă a riscurilor securitare, generată de fenomenul migraționist conectat cu fenomenul terorist este de natură a permite elaborarea unor analize de risc eficiente, bază a avertizărilor timpurii necesare operațiunilor derulate în timp real de organele cu atribuții în materie.

Continuarea abordărilor sectoriale, pe competențe, fără a avea o vedere de ansamblu și o abordare riguros științifică și competent-operatională de către structurile de profil din țările membre sau de structurile care asigură mecanismele de cooperare și schimb de informații, nu va permite un nivel înalt de eficiență, în primul rând pe linie de prevenire și, în ultimă instanță, pe linie de combatere, ne mai vorbind de intervențiile post-factum la atentat, care scot în evidență incapacitatea mecanismelor de monitorizare și de avertizare timpurie, de a furniza informații în timp real structurilor de intervenție.

REFERINȚE BIBLIOGRAFICE

1. Ariel M., *Aspecte psihologice ale terorismului*, ICT, Herzliya, 2008.
2. Boaz Ganor, *The counter terrorism puzzle - A guide for decision makers* – Transaction publisher, 2007.
3. Boaz Ganor, *Hyper media seduction for terrorist recruiting* – NATO since for peace and security series: human and societal dynamics, 2007.
4. Conf. univ. dr. Ilie Botoș, *Dinamica fenomenului terorist, de la terorismul clasic la terorismul suicidar*, Revista Terorismul azi, nr. 3, 2008.

SECURITATEA CIBERNETICĂ ÎN UNIUNEA EUROPEANĂ

CYBERSECURITY IN THE EUROPEAN UNION

Col. (r.) prof. univ. dr. Gheorghe BOARU

Membru titular al Academiei de Științe ale Securității Naționale
Membru corespondent al Academiei Oamenilor de Știință din România
(e-mail: boarugheorghe@yahoo.com)

Rezumat: Mediul virtual și tehnologiile asociate acestuia au adus societății multe oportunități sociale, culturale, economice,..., dar și noi forme de amenințări sub formă de atacuri cibernetice, criminalitate informatică, sabotaj cibernetic, spionaj cibernetic, terorism cibernetic, război cibernetic.

Nici Uniunea Europeană nu a fost scutită de astfel de amenințări. Evenimentele care s-au petrecut, prin intermediul mediului virtual, au subliniat vulnerabilitatea infrastructurilor cibernetice ale organizațiilor și/sau ale persoanelor private.

Uniunea Europeană și-a făcut o prioritate în agenda sa politică din a lua măsuri concrete pentru a asigura securitatea cibernetică europeană. În acest context, în ultimii zece ani UE a dezvoltat continuu politicile sale de protecție împotriva amenințărilor cibernetice. Astfel, au fost elaborate o serie de strategii specifice securității cibernetice și s-au înființat organisme care să se ocupe de acest domeniu.

În conformitate cu acțiunile europene și ale NATO, România a elaborat documente similare și a creat structuri naționale specifice de securitate cibernetică.

Cuvinte cheie: securitate cibernetică; amenințare cibernetică; criminalitate cibernetică; spațiul cibernetic; infrastructură cibernetică; reziliență.

Abstract: The virtual environment and its associated technologies have brought to society a lot of social, cultural, economic opportunities, ..., but also new forms of threats such as cyber attacks, cyber crime, cyber sabotage, cyber spying, cyber terrorism, cyberwar.

Neither the European Union has been exempt from such threats. Events that have taken place through the virtual environment have highlighted the vulnerability of cyber infrastructures of organizations and / or private individuals.

The European Union has made it a priority in its political agenda to take concrete steps to ensure European cyber security. In this context, over the past ten years, the EU has continuously developed its cyber-threat protection policies. Thus, a number of cyber security strategies have been developed and bodies have been set up to deal with this area.

In line with European and NATO actions, Romania has developed similar documents and set up specific national cyber-security structures.

Key words: cybersecurity; cyber threat; cyber crime; cyberspace; cyberinfrastructure; resilience.

Proeminența securității cibernetice în Uniunea Europeană (UE), Tehnologia informației și comunicațiilor (TIC¹ – ICT²), în special Internetul, au fost un aspect tot mai important al vieții sociale politice și economice, timp de două decenii, la nivel mondial și sunt coloana vertebrală a societății informaționale globale de astăzi. Evoluția și dezvoltarea acestora au adus multe beneficii pentru persoane fizice, precum și pentru o serie de instituții și actori publici și privați, dar, în același timp, ne-au permis să fim martori al impactului pozitiv a rețelelor sociale în revoltele din primăvara arabă din 2011, sau la utilizarea sporită a comerțului electronic în rândurile oamenilor de afaceri și persoanelor fizice.

Cu toate acestea, TIC a adus, de asemenea, amenințări grave de atacuri cibernetice, demonstrate în ultimii ani, prin acte de spionaj cibernetic și criminalitatea informatică în rețelele virtuale, în cadrul ecosistemului în care trăim.

Securizarea spațiului virtual a devenit una dintre provocările de securitate cele mai presante ale secolului al XXI-lea, prin importanța sa pentru viața zi cu zi, pentru guvern, securitate națională, afaceri și deopotrivă pentru cetățeni. Lumea cibernetică și tehnologiile asociate au creat, pe de o parte, mai multe oportunități sociale, culturale, economice și politice pentru toți, iar pe de altă parte, natura sa fără frontiere a adus cu ea amenințări sub formă de atacuri cibernetice și criminalitate informatică.

¹ Tehnologia informației sau Tehnologia informației și a comunicațiilor, abreviat (cel mai adesea IT) TI respectiv TIC, este tehnologia necesară pentru prelucrarea (procurarea, procesarea, stocarea, convertirea și transmiterea) informației, în particular prin folosirea computerelor (calculatoarelor electronice), [https://ro.wikipedia.org/wiki/Tehnologia_informa%C8%9Biei].

² ICT – Information and Communication Technology - Tehnologia comunicațiilor și Informației (TIC) este un termen extins pentru tehnologia informației (IT), care subliniază rolul comunicațiilor unificate și integrarea telecomunicațiilor (linii telefonice și semnale wireless), computere precum și software-ul necesar pentru afaceri, procesare, stocare, și sisteme audio-vizuale, care permit utilizatorilor să acceseze, să stocheze, să transmită și să opereze cu informații, [https://en.wikipedia.org/wiki/Information_and_communications_technology].

Uniunea Europeană nu este imună la astfel de amenințări. Atacurile cibernetice, de tipuri diferite³ declanșate în 2007 asupra rețelelor publice și private și sistemelor informatice ale Estoniei (care au blocat infrastructura cibernetică a țării), și atacurile asupra propriilor sale instituții, în 2011 (Comisia Europeană, Parlamentul European), precum și în alte cazuri de organizații de rang înalt atacate cibernetic, demonstrează realismul acestei afirmații.

Atacurile cibernetice au inclus, pentru a numi doar câteva cazuri de nivel înalt, pe lângă cele amintite mai înainte, atacurile provenind din medii rusești privind sistemele informatice georgiene în 2008, atacul vierme de tip Stuxnet asupra programului nuclear iranian în 2009, redirectionarea de către un serviciu de Internet din China a unui trafic de e-mailuri guvernamentale ale SUA către China, afacerea WikiLeaks (afacerea stenogramelor la nivel global) în 2010.

Dincolo de astfel de atacuri de nivel înalt, rapoartele despre atacuri asupra unor companii, care s-au produs, de asemenea, în ultimii ani au evidențiat și faptul că pierderile suferite de către acestea nu au fost neglijabile.

Astfel de evenimente au subliniat vulnerabilitatea TIC și a adus agenda europeană de securitate a informațiilor în prim-planul chestiunilor politice importante.

Toate acestea au tras un puternic semnal de alarmă pentru UE și au convins că securitatea cibernetică trebuie să se mute urgent în fruntea agendei politice a UE.

Un specialist și publicist român, recunoscut în domeniul intelligence-ului, domnul profesor universitar doctor George Cristian Maior atenționează, de asemenea, într-o lucrare de specialitate, asupra pericolelor unor astfel de atacuri cibernetice: *„Dependența majorității statelor de infrastructurile informatice pentru asigurarea nevoilor de bază permite anticiparea riscului producerii unor efecte devastatoare ca urmare a întreruperii, chiar și pentru scurt timp, a serviciilor publice esențiale precum cele bancare și comerciale, de comunicații, producție sau transport.*

³ Atacurile predominante au fost de tipul: **DoS** (*Denial of Service* - refuzul, blocarea serviciului), **DDoS** (*Distributed Denial of Service*- blocarea distribuită a serviciului), comentarii pe blog-uri, propagandă pe Internet, precum și deteriorarea unor site-uri.

Din această perspectivă, acțiunile ostile în spațiul cibernetic constituie amenințări ample, complexe și directe la adresa securității”⁴.

Concluzia care se desprinde subliniază, de asemenea, caracterul global și multidimensional al problemei de asigurare a securității informațiilor, cu recunoașterea necesității ca guvernanta securității să fie dezvoltată spre a combate amenințarea cibernetică și că, în această acțiune, trebuie să fie angajate mult mai multe niveluri, actori, instituții și persoane implicate în ecosistemul cybernetic.

Pentru a acorda prioritate domeniului și a integra politicile și acțiunilor sale interne și externe UE a produs ulterior prima sa Strategie de securitate cibernetică (*Cybersecurity Strategy*) în 2013; UE a fost conștientă de faptul că nu va putea aborda singură provocările la adresa securității cibernetică având în vedere caracterul global și deschis al Internetului.

Într-un context internațional, regional și național mai larg, acest document a analizat abordarea UE la provocările cu care se confruntă ea însăși în spațiul virtual, înainte și după publicarea Strategiei sale de securitate cibernetică.

Folosind și fuzionarea conceptelor de reziliență și securitatea guvernantei, această strategie ofera un cadru nou pentru înțelegerea și evaluarea modului a cât de mult a progresat UE în integrarea condițiile necesare pentru ca un ecosistem cibernetic, elastic și sigur, să apară în Europa dar și în afara ei. Se susține că încorporarea unor astfel de condiții va facilita apariția unei capacități de trecere adaptabile și flexibile necesare pentru UE pentru a promova securitatea, siguranța și încrederea în spațiul cibernetic.

Un analist și specialist al politicilor europene George Christou⁵ arată în analizele sale prezentate într-o lucrare de specialitate⁶ că securitatea cibernetică poate fi o condiție de bază pentru beneficiile sociale și culturale ale Europei precum și pentru creșterea noastră economică. El susține că

⁴ George Cristian Maior, *Un Război al Minții. Intelligence, servicii de informații și cunoaștere strategică în secolul XXI*, Editura RAO, București, 2010, p.231.

⁵ George Christou, Profesor asociat de Politici Europene, Universitatea din Warwick, Marea Britanie.

⁶ George Christou „*CYBERSECURITY IN THE EUROPEAN UNION-Resilience and Adaptability in Governance Policy*”, New Security Challenges Series, Macmillan Publishers Limited, London, 2016.

tehnologiile specifice (TIC) de securitate sunt esențiale pentru a realiza acest lucru.

De multe ori politicienii încă mai cred și acționează în mod grosier fără o abordare diferențiată și rafinată a unor domenii sensibile. Astfel se întâlnesc opinii care susțin că: războiul cibernetic este de apărare, criminalitatea informatică este de aplicare a legii, viața privată este dominată de justiție și așa mai departe. Din păcate tehnologia și atacatorii nu fac distincție între aceste zone diferite.

Ne punem întrebarea: A fost atacul Stuxnet criminalitate informatică (attack cybercrime)?, Sabotaj cibernetic (Cybersabotage)? sau Război cibernetic (Cyberwarfare)? În funcție de interpretarea politică acestea pot fi diferite, dar atacatorilor nu le pasă. Și data viitoare aceeași tehnologie Stuxnet - care este acum cunoscută în mod public - poate fi utilizată pentru atacarea unui automobil modern, a unei aeronave cu pasageri sau poate fi un atac de blocare a unor întregi sisteme informaționale aparținând unei infrastructuri critice europene sau naționale.

Prin urmare, toți actorii și părțile interesate trebuie să lucreze într-un mod cooperant, iar pentru acest lucru, procesele precum raportarea incidentelor și schimbul de informații sunt esențiale.

Împărtășesc pe deplin opinia exprimată de Prof. Udo Helmbrecht (Director executiv la Agenția Europeană pentru Securitatea Rețelelor Informatic), care, în cuvântul înainte la o lucrare elaborată de George Christou a transmis următorul mesaj: „*Promovarea încrederii și securității în spațiul cibernetic nu este o opțiune pentru UE, este o cerință și o condiție prealabilă pentru realizarea propriilor ambiții, promovarea acestor valori, și (re)definirea identității sale într-o ordine globală dinamică, care se bazează tot mai mult pe interoperabilitate digitală și conectivitate*”⁷.

În acest context, în ultimii zece ani, Uniunea Europeană a dezvoltat continuu politicile sale față de amenințările cibernetic, chiar dacă aceasta s-a făcut, de multe ori, destul de fragmentat. Strategia de securitate internă a UE (ISS- *Internal Security Strategy*, Noiembrie 2010) și Agenda digitală pentru Europa (DAE – *Digital Agenda for Europe*, 2010) au furnizat principalele orientări generale pentru activitățile sale în acest domeniu, chiar și pentru timpurile actuale.

⁷ George Christou, *op.cit.* p. x.

Cu toate acestea, UE a produs, de asemenea, propuneri mai specifice prin Strategia Europeană pentru Securitatea Internetului (*ESIS - European Strategy for Internet Security*, 2011) și Strategia de securitate Cibernetică pentru Uniunea Europeană (*EUCSS – CyberSecurity Strategy for the European Union*, 2013).

Instituțional, Serviciul European de Acțiune Externă (SEAE- *EEAS: European External Action Service*) joacă rolul nodului central coordonator în proiectarea acordurilor asupra politicii de securitate cibernetică a UE pe plan extern, în timp de urgență a UE, în timp ce echipa de calculatoare de răspuns la urgențe a UE (*CERT – Computer Emergency Response Team*) se ocupă de aspectele tehnice ale unui astfel de rol intern.

Direcția Generală de Conectare (*DG Connect – Directorate General Connect*) și Direcția Generală Locală (*DG HOME – Directorate General Home*) preiau conducerea în elaborarea de politici privind Securitatea Rețelelor și Informațiilor (*NIS – Network and Information Security*) și criminalitatea informatică, respectiv, împreună cu Parlamentul European joacă, de asemenea, un rol esențial în cadrul procesului de politici în ceea ce privește regulamentele și directivele relevante.

Dincolo de asta, există agenții cheie ale UE, inclusiv Agenția Europeană de Apărare (*EDA – European Defence Agency*), care funcționează pentru dezvoltarea apărării cibernetică a UE, Agenția Europeană pentru Rețele și Securitatea Informațiilor și a Datelor (*ENISA – European Network and Information Security Agency*), care funcționează să dezvolte consiliere cu părțile interesate și să acorde recomandări cu privire la bune practici în domeniul securității informațiilor (inclusiv a criminalității informatice), precum și cu statele membre ale UE, pentru punerea în aplicare a legislației relevante a UE, în vederea îmbunătățirii rezilienței infrastructurilor critice informaționale și a rețelelor din Europa.

Într-adevăr, în timp ce se realizează o abordare cuprinzătoare a securității cibernetică în cadrul UE, această preocupare trebuie să devină, din ce în ce mai mult, o prioritate politică dar cu o atitudine reînnoită în privința problemelor de urgență. Acum există încă, din păcate, o lipsă de clarviziune cu privire la modul în care amenințările cibernetică pot fi reglementate și coordonate în termeni de guvernare, în scopul de a construi durabil platforme și sisteme rezistente.

Pe scurt, în timp ce UE, cu siguranță, dispune de mai multe instrumente și mecanisme de abordare a problemei securității cibernetice, trebuie să fie dezvoltate modalitățile în care le utilizează, precum și să fie îmbunătățită coerența acțiunilor între instituțiile și actorii implicați.

Studiind aceste probleme mi-am stabilit câteva obiective centrale dar au rezultat și întrebări, izvorâte din necesitatea de a găsi explicații privind evoluția sistemului de guvernare al UE pentru securitate cibernetică, prin care să ofere și o analiză (sper și o înțelegere) mai profundă a modului în care UE poate construi o securitate eficientă ca reziliență (capacitate de adaptare), în ceea ce privește problemele de amenințare cibernetică.

În plus, această analiză poate facilita furnizarea de răspunsuri la întrebările centrale pe care acest articol urmărește să le provoace sau chiar să le ofere:

- Cum putem caracteriza și cum putem înțelege ecosistemul în evoluție al UE privind guvernarea securității cibernetice?
- În ce măsură a fost în stare UE să construiască o abordare cuprinzătoare a securității cibernetice în cadrul ecosistemului în evoluție, și cum pot încorpora condițiile necesare pentru o securitatea eficace ca și reziliență?
- Care este natura ecosistemului elastic în curs de dezvoltare în UE?

Miza care este în joc în spațiul UE este semnificativă. În cazul în care UE nu poate să faciliteze construirea condițiilor necesare pentru ca securitatea, ca și reziliență, în spațiul virtual pe termen scurt și lung, atunci există pericolul ca încrederea și siguranța în Internet să fie erodate și că UE va rămâne vulnerabilă la atacuri cibernetice, chiar, mai important, în imposibilitatea de reacție și de recuperare în cel mai eficient mod.

Îmbunătățirea modului în care UE asigură securitate cibernetică este esențială pentru a putea continua asigurarea beneficiilor sociale, economice, financiare și culturale pe care cetățenii și afacerile care provin din Internet le obțin și, în sens mai larg, evoluția tehnologiilor pentru comunicații și informații. Mai mult decât atât, este esențial pentru UE, de a atinge obiectivele pe care le-a stabilit în Agenda digitală pentru Europa (2010), și la fel de semnificativă, forța motrice a unei astfel de agende – *Strategia Europa 2020*.

În deplin acord cu acțiunile europene, la nivel național a fost aprobată, în februarie 2015, *Strategia Națională privind Agenda Digitală*

pentru România 2020⁸, care definește patru domenii de acțiune dintre care amintesc doar primul domeniu, care este: e-Guvernare, Interoperabilitate, Securitate Cibernetică, Cloud Computing și Social Media.

Acest document a preluat și adaptat la specificul țării noastre elementele Agendei Digitale pentru Europa. Agenda Digitală definește astfel rolul major pe care utilizarea TIC trebuie să-l joace în realizarea obiectivelor Europa 2020.

La nivelul UE, teoretic și conceptual, munca a fost dispersată în raport cu analiza securității cibernetice a ecosistemului emergent (în curs de dezvoltare) făcută de EUCSS. Cercetarea privind securitatea cibernetică a fost extinsă, aceasta crescând progresiv de la o perspectivă la alta iar unii autori, au oferit unele perspective noi de abordare în cadrul UE prin implementarea conceptelor de putere cibernetică⁹ și capacitatea de reziliență (adaptare)¹⁰.

De asemenea, un alt autor¹¹ compară UE cu Organizația Tratatului Atlanticului de Nord (NATO), ca punct de referință pentru a înțelege în continuare limitările și provocările viitoare pentru UE. Doi factori majori limitează UE ca actor de securitate cibernetică: caracterul său interguvernamental, precum și lipsa de viziune colectivă privind securitatea cibernetică a UE și între statele membre. Pentru a juca un rol important în modelarea spațiului cibernetic și de securitatea cibernetică, UE nu poate

⁸ *Strategia Națională privind Agenda Digitală pentru România 2020* a fost aprobată prin Hotărârea de Guvern nr. 245/7 aprilie 2015.

⁹ Alexander Klimburg and Heli Tirmaa-klaar, (2011), *Cyber War and Cyber Security: Challenges Faced by the EU and Its Member States*, DG for External Policies, Policy Department, European Parliament, April 2011, [[http://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/STUD/2011/433828/EXPO-SEDE_ET\(2011\)433828_EN.pdf](http://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/STUD/2011/433828/EXPO-SEDE_ET(2011)433828_EN.pdf)], accesat la 04.02.2017.

¹⁰ Myriam Dunn Cavelty, *From Cyber-Bombs to Political Fallout-Threat Representations with an Impact in the Cyber-Security Discourse*, Volume: 15, Issue: 1, Pages: 105-122, Publication Year: 2013, [http://www.css.ethz.ch/en/publications/search/details.html?id=/f/r/o/m/from_cyberbombs_to_political_fallout], accesat la 01.03.2017.

¹¹ Krzysztof Feliks Sliwinski, (2014), *Moving Beyond the European Union's Weakness as Cyber-Security Agent*, Contemporary Security Policy, DOI:10.1080/13523260.2014.959261 (22 September 2014), [http://repository.hkbu.edu.hk/cgi/viewcontent.cgi?article=1007&context=gis_ja], accesat la 14.03.2017.

trata Internetul ca pe un simplu instrument de comunicare sau platformă de tranzacționare.

Cu toate acestea, astfel de lucrări nu au fost complete în abordarea lor sau privind reflecția conceptuală asupra unui ecosistem de reziliență emergent în cadrul UE și chiar în Europa. Nu aș putea argumenta că astfel de abordări nu au nimic de oferit, de fapt, chiar dimpotrivă, consider că astfel de lucrări au nevoie de aplicații suplimentare și dezvoltare în continuare, pentru a ajunge la o înțelegere mai profundă a cât de departe a mers UE în vederea realizării securității eficace ca reziliență în cadrul acestei evoluții a ecosistemului.

Argumentul unor alți autori¹² este că abordarea UE în domeniul securității cibernetice ar trebui să conducă spre un tip de reziliență adaptabil și flexibil prin mecanisme și modalități de guvernare adecvate, pentru a permite ca aceasta să devină un actor influent în spațiul cibernetic și un lider în ceea ce privește bunele practici în securitatea cibernetică ținând cont de numeroasele și diferitele sale dimensiuni.

Consider că trebuie adăugate anumite clarificări și definiții anumitor parametri.

Prima clarificare se referă la ceea ce fel de rol poate juca UE în „cybersecurity”, în mod realist, având în vedere că ar putea fi atinse unele aspecte de sensibilitate și de securitate națională.

EUCSS recunoaște că „*este în principal sarcina a statelor membre de a face față provocărilor de securitate în spațiul virtual*”¹³, dar de asemenea și că UE trebuie să joace un rol-cheie ca actor în sine în acest „joc”.

În același spirit de abordare Strategia de securitate Cibernetică pentru Uniunea Europeană (EUCSS) precizează că „*Securitatea cibernetică poate fi solidă și eficientă doar dacă se bazează pe drepturile și libertățile fundamentale așa cum sunt consacrate în Carta Drepturilor Fundamentale a Uniunii Europene ...*”¹⁴.

¹² Alexander Klimburg and Heli Tirmaa-klaar, *op. cit.*; Myriam Dunn Cavelty, *op. cit.*

¹³ *Cybersecurity Strategy of the European Union*, Brussels, 7.2.2013, JOIN (2013) 1 final, p.4, [http://eeas.europa.eu/archives/docs/policies/eu-cyber-security/cybsec_comm_en.pdf], accesat la data 10.03.2017.

¹⁴ *Ibidem*.

În acest scop, este clar că UE poate fi un mediator care să ofere o platformă sau chiar o punte de legătură între diferitele domenii de securitate cibernetică, să creeze condițiile necesare pentru implementarea eficientă a unei culturi a securității cibernetică în cadrul statelor membre. De asemenea UE ar putea avea și rolul de critic în lucru cu statele membre, slabe sau puternice, pentru a construi standardele și abilitățile minime (juridice, tehnice, politice, economice, strategice și operaționale), necesare pentru ca UE să se dezvolte ca actor elastic în ecosistem, în ceea ce privește securitatea cibernetică.

Mai mult decât atât, UE poate acționa ca un centru regional eficient, pentru schimbul de bune practici în cadrul statele membre dar și la nivel internațional, prin evoluția, promovarea și proiecția de principii și norme pentru „Guvernarea Internetului”, inclusiv în problemele critice de securitate cibernetică.

Într-adevăr, având în vedere caracterul transnațional și fără frontiere al securității cibernetică dar și de acoperire și influență externă, UE are un rol esențial în crearea unei culturi a rezilienței și de securitatea cibernetică nu numai în Europa, dar și la nivel global.

A doua clarificare se referă la dezbateră în curs cu privire la modul de a defini securitatea cibernetică și diversele sale dimensiuni – securitatea cibernetică, criminalitatea informatică, spionaj cibernetic, terorismul cibernetic, hacktivism cibernetic etc., în timp ce acest lucru a devenit un subiect în sine pentru unii cercetători¹⁵, dar și pentru multe organizații și agenții regionale și internaționale care oferă definiții variate.

Nu mi-am propus să expun aici diversitatea de concepte și definiții. Nu spun că definițiile nu sunt importante, ci mai degrabă consider că ar fi mai potrivit ca o parte centrală a analizei să se concentreze asupra apariției (sau nu) de definiții ci înțelegerii comune privind diferitele concepte și dimensiuni ale securității cibernetică.

Consider că punctul de pornire îl poate constitui definițiile adoptate de către UE (inclusiv de către agențiile relevante ale UE) și statele sale membre. „Cybersecurity”, în acest caz, este definită de către UE în termeni

¹⁵ Federica Di Camillo, Valérie Miranda, *Ambiguous Definitions in the Cyber Domain: Costs, Risks, and the Way Forward*, IAI Working Papers 1126, September 2011 [<https://www.scribd.com/document/104123830/Di-Camillo-Emiranda-Ambiguous-Definitions-in-the-Cyber-Domain>], accesat la 15.02. 2017.

generali, cu trimitere la infracțiunile informatice (concentrată mai mult pe natura acestora).

Apărarea cibernetică nu este definită în cadrul documentele UE, având în vedere sensibilitatea între statele membre cu privire la această problemă precum și reticența anumitor state membre de a participa la această acțiune, având în vedere propriile lor strategii de apărare cibernetică.

Acesta este și motivul pentru care apărarea cibernetică, spre deosebire de criminalitatea informatică și NIS (*Network and Information Security*), intră sub mandat interguvernamental de Politici de Securitate și Apărare Comună- PSAC (CSDP - *Common Security and Defence Policy*) și nu în cadrul de competență exclusivă sau partajată a UE.

Prezint câteva definiții ale conceptelor principale în domeniul abordat, în viziune europeană:

Securitatea cibernetică se referă de obicei la: „garanțiile și acțiunile care pot fi folosite pentru a proteja domeniul cibernetic, atât în mediile civile cât și militare, de acele amenințări care sunt asociate cu sau care ar putea afecta rețelele sale interdependente și a infrastructurii informaționale”¹⁶.

Securitatea cibernetică se străduiește să păstreze disponibilitatea și integritatea rețelilor și a infrastructurii precum și confidențialitatea informațiilor conținute de acestea.

Criminalitatea informatică este definită foarte sintetic ca fiind „o gamă largă de activități diferite penale, dacă sunt implicate calculatoare și sisteme informatice, fie ca instrument primar sau ca o țintă primară”¹⁷.

În aceeași abordare, se consideră că **criminalitatea cibernetică** cuprinde: „infracțiuni tradiționale (de exemplu, fraudă, fals și furt de identitate), infracțiuni informatice (de exemplu, distribuția on-line a pornografiei infantile sau incitare la ură rasială) și infracțiunile unice asupra calculatoarelor și sistemelor informatice (de exemplu, atacurile împotriva sistemelor de informare, negarea serviciului sau infectarea cu malware)”¹⁸.

¹⁶ Cybersecurity Strategy of the European Union, Brussels, op.cit., p.3.

¹⁷ Ibidem.

¹⁸ Ibidem.

În al treilea rând, în timp ce recunoaștem și acceptăm faptul că analiza securității cibernetice, din cadrul oricărui domeniu, trebuie să fie interdisciplinară pentru ca prezentarea să fie cât mai cuprinzătoare - adică, să se asigure pondere egală tuturor nivelurilor: „nivelul fizic“ (hardware), „nivelul logic“ (software și protocol) și conținutul sau „nivelul social“ (cultură, contact uman, idei și politici)¹⁹.

În România cadrul general de cooperare care reunește acele autorități și instituții publice cu responsabilități și competențe în domeniul securității cibernetice este reprezentat de Sistemul Național de Securitate Cibernetică (SNSC). Activitatea SNSC este coordonată la nivel strategic de Consiliul Suprem de Apărare a Țării.

Coordonarea unitară a elementelor SNSC este asigurată de Consiliul Operativ de Securitate Cibernetică (COSC). Din acest consiliu fac parte, în calitate de membri permanenți, reprezentanți ai principalelor ministere și servicii care au responsabilități și competențe în domeniul securității și apărării naționale. Coordonarea tehnică al COSC este asigurată de Serviciul Român de Informații.

În funcție de competențele specifice, în domeniul securității și apărării naționale, fiecare dintre instituțiile care au reprezentare în COSC cooperează cu organisme internaționale ale UE, NATO, OSCE etc.

Guvernul României, prin Centrul Național de Răspuns la Incidente de Securitate Cibernetică – CERT-RO²⁰ – asigură, potrivit ariei sale de competență, elaborarea și promulgarea politicilor publice de prevenire și contracarare a incidentelor din cadrul infrastructurilor cibernetice naționale.

În anul 2013 a fost emisă HG nr. 271 care aprobă *Strategia de securitate cibernetică a României* și Planul de acțiune la nivel național privind implementarea Sistemului național de securitate cibernetică.

Această strategie rezervă un capitol aparte pentru a prezenta conceptele, definițiile și termenii specifici domeniului securității cibernetice. În abordare națională, conceptele la care am făcut referire mai înainte, sunt prezentate astfel: „**Securitatea cibernetică** este „*starea de normalitate rezultată în urma aplicării unui ansamblu de măsuri proactive și reactive*

¹⁹ Yochai Benkler, (1998), *The Commons as a Neglected Factor of Information Policy*, [www.benkler.org/commons.pdf], accesat la data de 20.03.2017.

²⁰ Hotărârea Guvernului nr. 494/2011 privind înființarea Centrului Național de Răspuns la Incidente de Securitate Cibernetică – CERT-RO.

prin care se asigură confidențialitatea, integritatea, disponibilitatea, autenticitatea și non-repudiarea informațiilor în format electronic, a resurselor și serviciilor publice sau private, din spațiul cibernetic. Măsurile proactive și reactive pot include politici, concepte, standarde și ghiduri de securitate, managementul riscului, activități de instruire și conștientizare, implementarea de soluții tehnice de protejare a infrastructurilor cibernetice, managementul identității, managementul consecințelor”²¹.

Criminalitatea informatică – „totalitatea faptelor prevăzute de legea penală sau de alte legi speciale care prezintă pericol social și sunt săvârșite cu vinovăție, prin intermediul ori asupra infrastructurilor cibernetice”²².

Evoluția rapidă a naturii amenințărilor cibernetice a necesitat adoptarea, și de către Organizația Nord-Atlantică, a unui nou concept și a unei noi politici în domeniul apărării cibernetice. În acest sens, NATO și-a redefinit rolul și perimetrul de acțiune în domeniu și a elaborat un plan de acțiune pentru dezvoltarea unor capacități necesare protejării infrastructurilor cibernetice proprii, precum și a unor mecanisme de consultare a statelor membre și de asigurare a asistenței în cazul unor atacuri cibernetice majore.

Ca element de specific național, în accepțiunea Strategiei de securitate cibernetică a României, **apărarea cibernetică** este definită ca fiind: „acțiuni desfășurate în spațiul cibernetic în scopul protejării, monitorizării, analizării, detectării, contracarării agresiunilor și asigurării răspunsului oportun împotriva amenințărilor asupra infrastructurilor cibernetice specifice apărării naționale”²³.

Este de evidențiat faptul că, în acest domeniu al securității cibernetice, abordările românești sunt în deplin acord cu cele europene dar și cu cerințele NATO.

În al patrulea rând, în timp ce această prezentare de idei oferă o acoperire suficientă cu privire la pilonii principali ai EUCSS, mai există încă multe aspecte importante ale UE și ale securității cibernetice europene care

²¹ HG nr. 271/2013 pentru aprobarea *Strategiei de securitate cibernetică a României* și a Planului de acțiune la nivel național privind implementarea Sistemului național de securitate cibernetică, Anexa nr.1 la Strategia de securitate cibernetică a României, p.7.

²² HG nr. 271/2013, op.cit.

²³ HG nr. 271/2013, op.cit.

nu au putut fi acoperite. În plus, prioritățile evidențiate în EUCSS (2013), cum ar fi dezvoltarea resurselor industriale și tehnologice ale securității cibernetice și stabilirea unei politici coerente în spațiul virtual internațional, pentru UE, sunt prezentate doar în mod succint în această abordare.

Dincolo de aceasta, ar mai fi și alte aspecte, cum ar fi securitatea cloud computing, tehnologii inteligente (orașe, mediu, dispozitive etc.) și IT – activarea sistemelor de control industriale, pentru a numi doar câteva, care nu sunt acoperite. Fenomenul „Brexit” ne obligă să recunoaștem faptul că nu toate problemele cibernetice care afectează Europa, UE și statele sale membre ar putea fi clarificate într-o singură explorare de acest tip.

În cele din urmă, există o notă de precauție, care trebuie adăugată, dată de natura dinamică a evoluției politicii TIC și a practicii în sens mai larg privind securitatea cibernetică, dar și de natura formativă a multora dintre inițiativele UE care decurg din strategia sa de securitate cibernetică-EUCSS.

Subiectul abordat poate provoca, în interiorul diferitelor structuri, cel puțin conversație pe relația între aspectele politice, culturale și provocările tehnice de construcție a un ecosistem de securitate cibernetică elastic în Europa și în afara acesteia. La urma urmei, soluțiile tehnice sunt posibile numai dacă există mediul juridic și politic adecvat pentru a le pune în aplicare în mod eficient.

REFERINȚE BIBLIOGRAFICE

- 1.***HG nr. 494/2011 privind înființarea *Centrului Național de Răspuns la Incidente de Securitate Cibernetică - CERT-RO*.
- 2.***HG nr. 271/2013 pentru aprobarea *Strategiei de securitate cibernetică a României* și a Planului de acțiune la nivel național privind implementarea Sistemului național de securitate cibernetică.
- 3.***HG nr. 245/7 apr. 2015 prin care se aprobă *Strategia Națională privind Agenda Digitală pentru România 2020*.
- 4.****Cybersecurity Strategy of the European Union*, Brussels, 7.2.2013, JOIN (2013) 1 final, [http://eeas.europa.eu/archives/docs/policies/eu-cyber-security/cybsec_comm_en.pdf].
- 5.****The Commons as a Neglected Factor of Information Policy*, 1998, [www.benkler.org/commons.pdf].

6. Alexander Klimburg, Heli Tirmaa-Klaar, *Cyber War and Cyber Security: Challenges Faced by the EU and Its Member States*, DG for External Policies, Policy Department, European Parliament, April 2011, [[http://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/STUD/2011/433828/EXPO-SEDE_ET\(2011\)433828_EN.pdf](http://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/STUD/2011/433828/EXPO-SEDE_ET(2011)433828_EN.pdf)].
7. Federica Di Camillo, Valérie Miranda, *Ambiguous Definitions in the Cyber Domain: Costs, Risks, and the Way Forward*, IAI Working Papers 1126, September 2011, [<https://www.scribd.com/document/104123830/Di-Camillo-Emiranda-Ambiguous-Definitions-in-the-Cyber-Domain>].
8. George Christou, *CYBERSECURITY IN THE EUROPEAN UNION-Resilience and Adaptability in Governance Policy*, New Security Challenges Series, Macmillan Publishers Limited, London, 2016.
9. George Cristian Maior, *Un Război al Minții. Intelligence, servicii de informații și cunoaștere strategică în secolul XXI*, Editura RAO, București, 2010.
10. Krzysztof Feliks Sliwinski, *Moving Beyond the European Union's Weakness as Cyber-Security Agent*, Contemporary Security Policy, DOI:10.1080/13523260.2014.959261 (22 September 2014), [http://repository.hkbu.edu.hk/cgi/viewcontent.cgi?article=1007&context=gis_ja].
11. Myriam Dunn Cavelty, *From Cyber-Bombs to Political Fallout-Threat Representations with an Impact in the Cyber-Security*, Discourse, Volume: 15, Issue: 1, Publication Year: 2013, [http://www.css.ethz.ch/en/publications/search/details.html?id=/f/r/o/m/from_cyberbombs_to_political_fallout].
12. Yochai Benkler, *The Commons as a Neglected Factor of Information Policy*, 1998, [www.benkler.org/commons.pdf].

ORDINEA PUBLICĂ – UN CONCEPT JURIDIC TERITORIAL

PUBLIC ORDER – A TERRITORIAL LEGAL CONCEPT

Prof.univ.dr. Țuțu PIȘLEAG

Universitatea Danubius din Galați

(e-mail: tutu.pisleag@yahoo.com)

Rezumat: *Ordinea publică este mult mai cuprinzătoare decât expresia sa în regulile juridice, ceea ce o face o problemă majoră pentru securitatea națională. Ordinea publică în dinamica evoluției sale este proclamată și manifestată prin dimensiuni sociale, politice, economice, culturale, informaționale, psihologice etc., fiind însoțită de anumite reguli care necesită acceptarea ei. Într-un stat de drept, ordinea publică devine un obiectiv constituțional, imperativ pentru viața socială și, în același timp, o consecință a rețelei publice și sociale și a unui sistem juridic în conformitate cu dezvoltarea statului.*

Cuvinte cheie: *ordine publică, ordine de drept, stat de drept, autoritate, libertate.*

Abstract: *Public order is much more comprehensive than its expression in legal rules, which makes it a growing, major problem for national security. Public order in its evolution dynamics is proclaimed and manifest through social, political, economic, cultural, informational, psychological dimensions, etc., avowed by certain rules that require it to be accepted. In a state of law, public order becomes a constitutional objective, imperative to social life and at the same time a consequence of public and social network, and of a legal system in line with the development of the state.*

Key words: *public order, order of law, state of law, authority, freedom.*

Considerând ordinea publică, în conținutul și importanța sa ca domeniu al securității naționale, avem în vedere absența tulburărilor, revoltelor etc. indiferent de tipul unui sistem politic. De asemenea, este recunoscut universal că menținerea ordinii publice reprezintă o funcție principală a statului, iar în cazul în care aceasta nu ar fi îndeplinită ar rezulta anarhia.

Ordinea publică presupune o stare armonioasă a societății în care toate evenimentele sunt conforme cu dreptul stabilit și este sinonimă cu

pacea și liniștea socială. Potrivit legii¹, asigurarea unui climat optim de ordine publică intră în atribuția statului și în același timp și cetățenii au obligația de a avea un comportament în spiritul valorilor corecte, concomitent cu preocupările guvernamentale de standardizare și perfecționare a întregului palier de măsuri administrative specifice. Aceste preocupări devin cerințe permanente impuse de evoluția societății cât și de apariția unor actori privați care se implică în anumite perimetre strict delimitate adecvat domeniului de activitate. Într-o asemenea diversitate, având în vedere conținutul și fizionomia tot mai complexe ale spațiului public, cercetările multidisciplinare și comparative în domeniul ordinii publice devin priorități majore.

Astfel, specific unui stat modern, liberal și democratic, asigurarea unui climat de ordine devine o condiție prealabilă pentru libertatea de exprimare. De asemenea, climatul de ordine și liniște publică sub aspect conceptual, are în vedere și aspectele de natură istorică, socială, juridică, politică, morală, religioasă etc. ale statului român. Deși, conceptul de ordine publică nu este menționat explicit în textul constituțional, acest concept tradițional al politicii publice devine un obiectiv constituțional imperativ al vieții sociale. Conceptul de ordine publică deschide și oferă un potențial nelimitat asupra conținutului întrucât evoluează, se schimbă, se modelează juridic și de asemenea se conturează prin evoluția sistemului politic și juridic românesc. Având în vedere elementele imateriale de conținut ale ordinii publice, moralitatea publică, sănătatea publică, drepturile și libertățile persoanei, apreciem că este imperios necesar ca în extinderea conceptului să fie cuprinse și valorile esențiale ale societății românești, ca o reflectare a identității naționale.

Din perspectiva abordării societății ca nefiind reductibilă la indivizii care o compun, apreciem că ordinea publică poate fi considerată și o ordine socială în care cetățeanul nu este numai beneficiar de drepturi și libertăți, ci și obligații, inclusiv cele care privesc cerințele minime ale vieții într-o

¹ Legea nr. 61 din 27 septembrie 1991 pentru sancționarea faptelor de încălcare a unor norme de conviețuire socială, a ordinii și liniștii publice, republicată, Monitorul Oficial 96 din 07 februarie 2014, (art. 1 - pentru asigurarea climatului de ordine și liniște publică necesar desfășurării normale a activității economice și social-culturale și promovarea unor relații civilizate în viața cotidiană, cetățenii sunt obligați să aibă un comportament civic, moral și responsabil, în spiritul legilor țării și al normelor de conviețuire socială).

societate. În acest context, relevanța și calitatea resurselor instituite de statul român sunt fundamentale pentru configurarea unei ordini publice naționale având în vedere că menținerea acestora reprezintă un interes suprem atât al statului cât și la societății.

În același timp, dispozițiile referitoare la adunările publice sunt corelate cu alte dispoziții privind libertatea de exprimare, de a manifesta sau de a protesta. Față de aceste considerente, avem în vedere și o nouă perspectivă a misiunilor poliției și ale jandarmeriei de a sprijini Constituția, de a proteja cetățenii și de a le apăra drepturile.

În contextul legislației naționale în domeniul ordinii publice, al dinamicii sociale, al complexității riscurilor și al amenințărilor, conceptul juridic de ordine publică devine treptat tot mai greu de definit sub aspectul conținutului ca urmare al sensului tot mai larg, al normelor imperative impuse de textul constituțional. Dimensionarea sensului conceptului de ordine publică, dintr-o perspectivă culturală, în contextul economiei aglomerării *„aduce după sine umbra unei anomii funcționale, dar și forme ale subculturilor agresiunii și frustrării, ceea ce poate involucra subteran spre deflagrații bruște de anarhie”*². Multe aspecte negative ale metropolei au devenit caracteristici pregnante: declinul instituției familiei, destructurarea comunității, erodarea codurilor morale, dezorganizarea socială, creșterea ratei criminalității, adâncirea inechităților sociale, cu cauze multiple și complexe, dintre care problema educației și a învățământului este una globală și care are o contribuție substanțială la instabilitate. În actualul context al creșterii interdependențelor și interrelațiilor, conceptul de ordine publică devine tot mai complex, schimbător și chiar misterios.

În viziune franceză, într-un sens mai larg ordinea publică se referă la un ansamblu de reguli de interes general prin care se reglementează viața în societate. Spre exemplu, sunt aspecte care țin de domeniul ordinii publice, dar care sunt conexe cu moralitatea publică³. Cele mai multe norme de ordine publică derivă din legislație. Ordinea publică se referă la setul de

² Ilie Bădescu, Lucian Dumitrescu, Veronica Dumitrașcu, Geopolitica noului imperialism, Editura Mica Valahie, 2010, p. 81.

³ Art. 6, Codul Civil francez – „acordurile speciale nu pot deroga de la legi care privesc ordinea și moralitatea publică”; Art. 162, Codul Civil Francez, prevede interzicerea căsătoriei între frați și surori, drept pentru care un astfel de fapt este considerat că aparține de domeniul ordinii publice, și deci, căsătoria este nulă din punctul de vedere juridic.

reguli de interes general care reglementează viața în societate. Normele stabilite de legiuitorul francez sunt obligatorii și nu pot fi eludate în nici un fel, ele fiind corelate cu libertățile civile. Astfel, în dreptul contractelor, în cazul în care o regulă sau principiu este de domeniul ordinii publice, părțile trebuie să o respecte obligatoriu și nu se pot deroga de la aceasta printr-o clauză introdusă în acordul lor.

Potrivit dreptului german, s-a consacrat conceptul de „ordine și siguranță publică” și rareori sunt utilizate separat conceptele de „ordine publică” sau „siguranță publică”. Evenimentele interne din fiecare stat au modelat dreptul intern și implicit au influențat organizarea și dimensionarea forțelor de poliție. Preocupările privind problematica domeniului de ordine publică sunt permanente, datorită evoluției și dinamicii sociale.

În doctrina juridică franceză, ordinea publică înseamnă „*toate normele imperative care permit viața în societate și organizarea națiunii*”⁴, întrucât se apreciază că o societate nu poate supraviețui, mai ales în condițiile în care creșterea criminalității organizate și transfrontaliere urmează aproape în timp real globalizarea.

Prin raportare la Convenția europeană a drepturilor omului și la realitatea de necontestat că societățile se democratizează tot mai mult, implicit sunt recunoscute și respectate drepturile și libertățile fundamentale ale omului. În aceste condiții „*scopul administrației începe să dobândească alte valențe, ea trebuie să respecte întocmai legea*”⁵. Cu privire la libertatea de exprimare, avem în vedere și prevederile din Convenția europeană a drepturilor omului care poate fi restrânsă atunci când aceasta este contrară ordinii publice. Este evident că pentru exercitarea acestor libertăți consacrate este nevoie și de consacrarea unor responsabilități și îndatoriri, astfel că se poate interveni prin diverse formalități, condiții, restricții, sancțiuni etc.

Deși sunt multe acte normative care fac referire la ordinea și liniștea publică, nu avem și o definiție în terminis. Ordinea publică se configurează ca o stare de fapt, acceptată și reclamată în societate, reglementată prin lege și care vizează respectarea drepturilor și libertățile cetățenilor. Nivelul extins de reglementare, comportamentul prosocial în spiritul valorilor specifice

⁴ http://www.toupie.org/Dictionnaire/Ordre_public.htm.

⁵ Ion Corbeanu, *Drept administrativ român*, Editura Lumina Lex, 2010, p. 160.

națiunii conduc la protejarea și consolidarea statului. Raportarea la ordinea publică presupune luarea în considerare a mai multor elemente legate de reglementarea caracteristicilor statului de drept, situație în raport de care se pune și problema intervenției organelor de poliție administrativă pentru a preveni încălcarea ordinii publice sau menținerea acesteia. Unele se referă la misiuni specifice de reglementare comportamentală cu scopul esențial de menținere a ordinii publice în contextul relațiilor sociale. Acest lucru este cunoscut sub numele de poliție administrativă.

Conceptul de ordine publică este relativ diferit de modul în care este utilizat în Codul Civil, așa după cum este prevăzut în art. 11 cu privire la respectarea ordinii publice și a bunelor moravuri prin aceea că „*nu se poate deroga prin convenții sau acte juridice unilaterale de la legile care interesează ordinea publică sau de la bunele moravuri*”⁶. În același timp se prevede că exercitarea drepturilor, libertăților dar și a obligațiilor, atât de către persoanele fizice cât și de către cele juridice în concordanță cu bunele moravuri și normele statuate. Aceste prevederi mențin viziunea românească asupra ordinii publice, încă din 1864, potrivit căreia, „*nu se poate deroga, prin convențiuni sau dispoziții legile cari interesează ordinea publică și bunele moravuri*”⁷. Astfel, tot din perspectiva legii civile, se are în vedere impunerea respectului de către întreaga societate. Putem astfel, să considerăm că nu orice încălcare a drepturilor și libertăților cetățenilor apare ca o încălcare a ordinii publice, ci tocmai exercitarea abuzivă a unor drepturi fundamentale. Prin extensie, siguranța națională poate fi considerată ca o „formă agravantă” a ordinii publice. Menținerea și asigurarea ordinii publice, respectarea prevederilor constituționale conduc la fundamentarea statului de drept și la consolidarea ordinii de drept. Ordinea publică se exprimă printr-o evoluție fluctuantă ca urmare a influenței componentelor și dimensiunilor de natură economică, politică, culturală, morală, informațională etc. în corelație și cu dinamica raportului autoritate – libertate. Este evident că pe fondul dinamicii în evoluția societății românești, există potențialul conceptual de intervenție și mobilitate juridică pentru armonizarea drepturilor, libertăților și obligațiilor cetățenilor. Multe provocări pentru starea de ordine publică devin tot mai evidente și din

⁶ art. 11, Codul Civil, republicat în Monitorul Oficial, Partea I, nr. 505 din 15 iulie 2011.

⁷ art. 5, Codul Civil din 1864.

spațiul on-line care reclamă reconfigurarea acțiunilor forțelor de ordine publică în spațiul fizic, susținute prin tactici specifice în spațiul on-line, adecvat noului actism social, media asociațiilor, manifestarea unui anumit tip de profesionalism în exprimarea publică a unor grupuri sociale. Exprimarea publică se centrează astăzi pe funcția de denunț și vigilență ale unor grupuri sociale, față de care politicile publice din domeniul securității publice necesită noi abordări. Provocările la adresa ordinii publice, la adresa valorilor sociale, demonstrează tot mai mult atributul pe care ordinea publică îl are de componentă a securității naționale. Asigurarea și garantarea unui cadru general de consolidare a ordinii publice creează condițiile optime pentru exercitarea drepturilor și libertăților cetățenilor dar și întărirea structurilor specifice statului de drept, ca genții de aplicare a legii.

Se impune totuși, și clarificarea conceptelor de poliție administrativă și poliție judiciară. Activitățile poliției administrative sunt caracterizate prin natura lor preventivă și obiectivele atribuite acestora potrivit legii dar limitele care trebuie impuse. Exercitarea intervenției specifice poliției administrative numai de către anumite autorități vizează interesul comunitar.

În ceea ce privește poliția judiciară, aceasta intervine însă, de regulă, atunci când s-a săvârșit o infracțiune sau altă faptă antisocială. Poliția administrativă urmărește să mențină ordinea, fără a se implica în mod obligatoriu în represiunea faptelor antisociale. (...) poliția judiciară are misiunea de a constata, de a identifica pe autorii unei infracțiuni sau alte fapte ilicite, de a aduna probele, cu scopul declanșării acțiunii judiciare. Caracterul preventiv al poliției administrative o diferențiază de poliția judiciară care are un caracter represiv. Evoluția conceptului de ordine publică pe fondul mobilității și dinamicii acesteia, s-a extins și în ceea ce privește protecția moralității publice și respectarea demnității omului.

Un loc fundamental îl ocupă componenta de prevenire a disfuncționalităților care devine ulterior o chestiune mult mai simplă sub aspectul conceptual și acțional, fiind izolată, punctuală.

Ordinea de drept ca stare a relațiilor sociale este caracterizată prin desfășurarea raporturilor juridice și constituirea normelor juridice într-o unitate coerentă, armonioasă, ierarhic articulată, implicând conformitatea unora față de altele. Aceasta vizează raporturile sociale fundamentate pe combinații de consens, constrângere și control, cu implicații asupra succesiunii, continuității, desfășurării și schimbării evenimentelor,

fenomenelor și relațiilor sociale reglementate de principiile și normele constituționale. În esență, ordinea de drept izvorăște din ordinea constituțională și reprezintă „*acea ordine instituită prin totalitatea normelor juridice emise pe baza și în conformitate cu Constituția*”⁸. În timp ce ordinea constituțională vizează structura statului, relațiile dintre organele statului, autoritățile publice, dintre acestea și cetățeni, ordinea de drept este „*ordinea stabilită de toate celelalte legi emise în baza și conform Constituției. Sfera ordinii de drept este mult mai mare decât sfera ordinii constituționale*”⁹. Față de aceste considerente, punem în evidență importanța domeniului ordinii publice în ansamblul său și în dimensiunile sale. Pe fondul ratei accelerate de modernizare a societății românești, perfecționarea și adecvarea cadrului juridic în scopul realizării unei reacții instituționale ferme, cu forțe și mijloace moderne, suplă, dinamice și eficiente, devin o prioritate. Această prioritate este impusă prin influența consolidării statului de drept și exprimată prin relația bilaterală dintre atribuții (nivelul conceptual și doctrinar) și finalitate (nivelul operațional) în spațiul public. În acest continuum, atribuțiile reflectă aspectele juridice specifice statului național, față de care sunt proiectate scopurile, misiunile și obiectivele care sunt mult mai puternic supuse modernizării pe fondul cerinței publice și care, totodată impun amendarea legislației cu privire la atribuții. Aceste influențe în sensul lor de reciprocitate conduc la menținerea unui echilibru între forța de poliție a unui stat și societate, reflectat în ceea ce reprezintă consolidarea unei forțe de poliție în slujba și în interesul comunității. Potrivit legiuitorului constituant, noțiunea de ordine publică, apare nominalizată în mod expres, fie pentru a marca o limită uzuală a unui drept fundamental, fie pentru a contura o situație de excepție de la regulă, fie pentru a evoca o situație cu un caracter general al exercițiului unor drepturi sau a unor libertăți.

Ordinea publică este cu mult mai cuprinzătoare decât exprimarea ei în normele juridice, ceea ce face ca aceasta să devină o problemă majoră pentru securitatea națională. Ordinea publică se exprimă și se manifestă ca presiune asupra oamenilor și organizațiilor pentru a funcționa conform

⁸ Emilian Ciongaru, Ordinea de drept și justiția, Analele Universității „Constantin Brâncuși” din Târgu Jiu, Seria Științe Juridice, nr. 1/2012, p. 31.

⁹ Ibidem.

cerințelor care decurg din organizarea socială produsă de organizațiile cu funcții gestionare publice, receptate în societate ca fiind statul. Ordinea publică, în starea de dinamică determinată de organizarea și funcționarea statului configurează acesteia dimensiuni de natură socială, politică, economică, culturală, informațională, psihologică etc., dimensiuni exprimate prin anumite norme care impun ordinea publică să fie acceptată.

Starea ordinii publice în parametrii ei de a fi acceptată de către societate este în ultimă instanță o consecință a unei organizări publice și sociale și a unui sistem juridic în concordanță cu evoluția statului. În același timp, calitatea și profesionalismul forțelor de ordine publică reprezintă un indicator al nivelului de democrație într-un stat. Din această perspectivă, personalul forțelor de poliție, cu statut dual (poliție, jandarmerie) a parcurs mai multe etape în evoluția sa, potrivit perioadelor istorice, de la statutul de „războinic”, „gardian” și „comunitar” (în sensul de forță de poliție a comunității, cu atribuții direcționate către consolidarea climatului de siguranță și încredere, în serviciul și beneficiul acesteia). Indiferent de conceptele utilizate și operaționalizate în raport cu sursele (dreptul francez sau dreptul englez), ordinea publică sau politicile publice conțin acele norme create în mod unilateral de către stat cu scopul de a proteja valorile fundamentale ale societății.

La nivel european, statele membre au „responsabilitatea unică în definirea politicilor publice”¹⁰, drept pentru care ordinea publică este un concept specific teritorial la nivelul statului în raport cu particularitățile fiecărei națiuni. În aceste condiții, odată cu evoluția societății, statul poate interveni în ceea ce reprezintă ordinea publică. În același timp, este respectată și funcția esențială a statului cu privire la menținerea ordinii publice. Astfel, statele membre ale Uniunii Europene au libertatea de a-și defini propriile politici publice pentru a proteja interesele fundamentale ale societății. Această realitate se va menține pentru o perioadă de timp, relativ mare, atâta vreme cât încă nu s-a configurat în totalitate și o sferă publică europeană, iar în procesul de europeanizare identitatea europeană există și este înțeleasă mai mult ca un concept politic.

¹⁰ Catherine Kessedjian, Public Order in European Law, Erasmus Law Review, Volume 01 Issue 01, 2007, p. 28.

Bibliografie

- *** Tratatul privind Uniunea Europeană, 13 decembrie 2007.
- *** Constituția României, 1991, cu modificările și completările ulterioare.
- *** Convenția europeană a drepturilor omului, Consiliul Europei, 1950.
- *** Legea nr. 60 din 1991 privind organizarea și desfășurarea adunărilor publice, republicată.
- *** Legea nr. 61 din 1991 pentru sancționarea faptelor de încălcare a unor norme de conviețuire socială, a ordinii și liniștii publice, republicată.
- *** Legea nr. 550 din 2004 privind organizarea și funcționarea Jandarmeriei Române.
- *** Legea nr. 218 din 2002 privind organizarea și funcționarea Poliției Române (cu modificările și completările ulterioare).
- *** Codul Civil din 1864.
- *** Codul Civil, republicat în Monitorul Oficial, Partea I, nr. 505 din 15 iulie 2011.
- *** Strategia națională de ordine și siguranță publică, 2015 – 2020, Ministerul Aferilor Interne.
- 1. Bădescu Ilie, Lucian Dumitrescu, Veronica Dumitrașcu, Geopolitica noului imperialism, Editura Mica Valahie, 2010.
- 2. Bianu Eugen, Ordinea obștească. Îndreptar profesional în știința polițienească, 1938 (ediție sub egida Asociației Române de Drept Umanitar, 2010.
- 3. Boroș Alexandru, Drept penal, partea generală, Editura C.H. Beck, 2014.
- 4. Cârjan Lazăr, Istoria Poliției Române, Editura Vestala, 2000.
- 5. Ciocea Mălina, Securitatea culturală, Editura Tritonic, 2009.
- 6. Cooper Robert, Destrămarea națiunilor, Ed. Univers Enciclopedic, 2007.
- 7. Corbeanu Ion, Drept administrativ român, Editura Lumina Lex, 2010.
- 8. Dănișor Dan Claudiu, Drept constituțional și instituții politice, Editura C.H.Beck, 2007.
- 9. Kessedjian Catherine, Public Order in European Law, Erasmus Law Review, Volume 01 Issue 01, 2007.
- 10. Moroianu Emil Gheorghe, Conceptul de ordine juridică, Studii de drept românesc, București, nr.1-2, ianuarie-iunie 2008.
- 11. Naghi Gabriel, Securitatea europeană. Fundamentări normative și instituționale, București, Editura C. H. Beck, 2010.
- 12. Pavelescu Tiberiu, Tratat elementar de drept administrativ, Editura Sitech, 2007.
- 13. Pișleag Țuțu, Acțional și operațional în ordinea publică, Editura Alutus, 2000.

14. Rosanvallon Pierre, *Contrademocrația: politica în epoca neîncrederii*, Editura Nemira, București, 2010.

15. Sidjanski Dusan, *Viitorul federalist al Europei. Comunitatea Europeană de la origini până la Tratatul de la Lisabona*, Editura Polirom, 2010.

16. Stirn Bernard, *Colloque sur l'Ordre public, organisé par l'Association française de philosophie du droit les 17 et 18 septembre 2015*.

17. Silion Costică, Țuțu Pișleag, Sorin Căpățână, *Adunările publice – potențial de conflictualitate*, Editura Sitech, 2007.

18. Toma Gheorghe, Emil Hedeșiu, *Contracararea crimei organizate transfrontaliere*, Editura U.N.Ap., București, 2005.

http://www.toupie.org/Dictionnaire/Ordre_public.htm

http://cj.md/uploads/Drept_administrativ_roman.pdf

<http://www.rasfoiesc.com/legal/drept/Norma-de-drept-civil15.php>

REDUCEREA RISCULUI LA DEZASTRE – O CERINȚĂ PRIMORDIALĂ ÎN VEDEREA ASIGURĂRII DEZVOLTĂRII DURABILE

DISASTER RISK REDUCTION – A PREREQUISITE TO ENSURE SUSTAINABLE DEVELOPMENT

Col. conf.univ.dr.ing. Florin NEACȘA

Membru titular al Academiei de Științe ale Securității Naționale
(e-mail: neacsaf@yahoo.com)

Rezumat: *Articolul tratează problematica reducerii riscului la dezastre, la nivel mondial și național, având în vedere numărul tot mai mare de astfel de dezastre din ultimele decenii, care au provocat numeroase pierderi de vieți omenești și importante pierderi materiale peste tot în lume. Prima parte articolului cuprinde o statistică realizată la nivel mondial cu privire la efectele dezastrelor în lume. În continuarea articolului este prezentat Cadrul de acțiune Sendai pentru Reducerea Riscului Dezastrelor 2015-2030 adoptat la cea de a treia conferință mondială a ONU. În partea de final a articolului sunt prezentate măsurile legislative adoptate în țara noastră, în vederea reducerii riscului la dezastre.*

Cuvinte cheie: *dezastre, risc, ONU, dezvoltare durabilă, reducere.*

Abstract: *The article refers to the issue of disaster risk reduction, worldwide and nationally, considering the higher and higher number of such disasters in the last decades, which caused many human life losses and major material losses everywhere in the world. The first part of the article includes a statistic elaborated at the level of the entire world as regards the disasters effects in the world. Furtheron, the article presents Sendai Action Framework for Disaster Risk Reduction 2015-2030 adopted at the third world UNO conference. Eventually, the article presents the legislative measures adopted in our country, in order to reduce disaster risks.*

Key words: *disasters, risk, UNO, sustainable development, reduction.*

Introducere

Cea mai importantă agenție la nivel mondial, care se ocupă cu studiul sănătății publice, al impactului asupra mediului și societăților în cazul situațiilor de urgență generate de dezastre naturale și antropice, este

Centrul pentru Cercetarea Epidemiologiei Dezastrelor – CRED, care colaborează foarte strâns din 1980 cu Organizația Mondială a Sănătății. În ultimii ani, CRED a colaborat îndeaproape cu numeroase organisme și agenții ale ONU precum și alte instituții interguvernamentale, guvernamentale, ONG-uri, cu scopul de a pregăti, a diminua și a preveni dezastrele care amenință tot mai mult populația globului și mediul înconjurător.

EM-DAT, este baza de date a evenimentelor de urgență, care din 1900 până în prezent, are informații referitoare la modul de apariție și la efectele rezultate pentru peste 21.000 de dezastre naturale și antropice petrecute pe glob. În 1999 a fost înființat Biroul ONU pentru reducerea riscului la dezastre - UNISDR, care este în același timp punctul central pentru coordonarea reducerii riscului la dezastre și care sprijină punerea în aplicare a Cadrului Sendai 2015-2030.

În ultimii ani se observă o creștere accentuată a dezastrelor de natură climatică, spre exemplu inundațiile, reprezintă un procent de 47% din totalul dezastrelor provocate de vreme în perioada 1995-2015, fiind afectate peste 2,3 miliarde de oameni, cea mai afectată zona a globului fiind Asia cu un procent de 95%. Din datele înregistrate de către EM-DAT, a rezultat o medie de 335 dezastre pe an în perioada 2005-2014, ceea ce reprezintă creșterea cu 14% comparativ cu perioada 1995-2004 și aproape dublu față de perioada 1985-1994. Din studiile UNISDR a rezultat faptul că pierderile economice anuale din cauza dezastrelor sunt cuprinse între 250-300 de miliarde de dolari SUA¹.

Implicarea ONU în reducerea riscului la dezastre pe plan mondial

În perioada 14-18 martie 2015 a avut loc în Sendai, Miyagi, Japonia ultima Conferință Mondială organizată de ONU, care a avut ca subiect de discuție, reducerea riscului de dezastre. Cu această ocazie a fost adoptat Cadrul Sendai pentru Reducerea Riscului Dezastrelor pentru perioada 2015-2030. Statele participante au fost de acord că dezvoltarea durabilă și combaterea săraciei, este strâns legată de reducerea riscului de dezastre și de

¹ http://www.unisdr.org/files/46796_cop21weatherdisastersreport2015.pdf.

construire a rezilienței la acestea, prin includerea acestora în politicile guvernelor tuturor statelor membre ale organizației și întocmirea de planuri, programe și asigurarea de fonduri bugetare, la toate nivelurile. Cadrul de acțiune Sendai este continuatorul Cadrului de acțiune Hyogo adoptat în 2005, care a fost un instrument prin care s-a realizat sensibilizarea opiniei publice și instituționale. Acesta a reușit, să producă un angajament politic și de concentrare a acțiunii, la nivel mondial. Specialiștii au stabilit șapte obiective globale cu ajutorul cărora se evaluează progresul la nivel mondial în ceea ce privește obținerea rezultatului și a obiectivului Cadrului Sendai.

Cele șapte obiective stabilite sunt următoarele²:

- reducerea substanțială a mediei mortalității în caz de dezastre, la valoarea de 100.000 rata de mortalitate în perioada 2020-2030, comparativ cu perioada 2005-2015;

- în perioada 2020-2030 se urmărește reducerea substanțială, a numărului de persoane afectate, în caz de dezastre la valoarea medie globală de 100.000, comparativ cu perioada 2005-2015;

- reducerea pierderilor economice în caz de dezastre, raportat la PIB, până în 2030;

- protecția infrastructurilor critice în caz de dezastre, prin creșterea rezilienței acestora, până în 2030;

- elaborarea de strategii naționale și locale de reducerea a riscului la dezastre, de un număr tot mai mare de țări până în 2020;

- sprijinirea țărilor în curs de dezvoltare, pentru punerea în aplicare a Cadrului Sendai, până în 2030, prin acordarea de ajutor internațional;

- dezvoltarea sistemelor de alarmare și avertizare timpurie în caz de dezastre, și adaptarea acestora la noile posibile pericole până în 2030.

Având în vedere principiile Strategiei Yokohama și a Cadrului de acțiune Hyogo, cadrul Sendai stabilește o serie de principii, care au în vedere respectarea obligațiilor și angajamentelor internaționale în vederea adaptării legislației interne a fiecărui stat membru. Astfel, prevenirea și reducerea riscului la dezastre, este o responsabilitate comună a tuturor statelor dar totodată și o responsabilitate a fiecărui stat membru. Acest lucru se poate realiza, inclusiv prin cooperarea internațională, regională,

² http://www.preventionweb.net/files/43291_sendaiframeworkfordrren.pdf.

subregională, transfrontalieră și bilaterală. Totodată, statele în curs de dezvoltare, prin cooperarea internațională durabilă, pot fi sprijinite în implementarea politicilor naționale de reducere a riscului la dezastre.

Guvernele centrale și autoritățile naționale în domeniu, trebuie să-și asume responsabilitatea reducerii riscului la dezastre, în toate ramurile și sectoarele industriale care ar putea fi afectate de posibilele dezastre. Prin gestionarea riscului la dezastre se are în vedere în primul rând protejarea oamenilor și a bunurilor, dar și a sănătății acestora, de protejare a mijloacelor de trai și a resurselor vitale economiei, a mediului înconjurător și a patrimoniului cultural. Totodată se are în vedere protejarea tuturor drepturilor omului, inclusiv dreptul la dezvoltare.

Reducerea riscului în caz de dezastre, are în vedere implicarea întregii societăți. În acest sens se impune o participare nediscriminatorie în ceea ce privește sexul, vârsta sau dizabilitățile participanților, și trebuie să aibă în vedere protejarea persoanelor cu posibilități financiare reduse. În acest sens, în toate politicile și practicile adoptate se impune implicarea femeilor și a tinerilor. Având în vedere toate aceste aspecte, o atenție crescută trebuie acordată organizării activității de voluntariat, a cetățenilor.

Guvernele naționale trebuie să asigure realizarea cadrului legislativ, în ceea ce privește reducerea riscului la dezastre și a managementului acțiunilor de intervenție, stabilind care sunt principalele sectoare implicate, coordonarea acțiunilor și stabilirea foarte clară a responsabilităților. Totodată se impune implicarea în aceste acțiuni a mediului academic și a celui privat având în vedere complexitatea și caracterul interdisciplinar al acestora. Rolul guvernelor naționale este esențial în reducerea riscului la dezastre, și în acest sens este necesară responsabilizarea autorităților și a comunităților locale precum și asigurarea resurselor necesare acestora în vederea implementării deciziilor în ceea ce privește reducerea riscului la dezastre.

Având în vedere complexitatea deciziilor în ceea ce privește reducerea riscurilor la dezastre, este necesar ca deciziile care se adoptă să aibă în vedere mulțimea criteriilor decizionale stabilite în baza informațiilor de care dispun decidenții. În acest sens trebuie să se asigure un flux informațional continuu, prin implicarea tuturor persoanelor care pot furniza informații indiferent de religie, sex, vârstă sau handicap.

Dezvoltarea durabilă nu se poate realiza decât prin reducerea riscului la dezastre. Având în vedere acest aspect, guvernele naționale trebuie să asigure politicile prin care să fie întocmite planuri și să fie realizate practici și mecanisme care să aibă în vedere securitatea alimentară, protejarea sănătății și securității cetățenilor, și adaptarea societății la schimbările climatice. În funcție de gravitatea și locul intervenției în caz de dezastre, comandanții intervenției pot fi locali, naționali, regionali sau globali dar de cele mai multe ori măsurile care se adoptă pentru reducerea riscului la dezastre au caracter local și specific. Este mai rentabil să abordăm factorii de risc în caz de dezastre pe baza informațiilor furnizate de investițiile publice și private, decât cele bazate pe răspunsul post-dezastru. În etapa de reabilitare și reconstrucție după producerea unui dezastru este esențial să tragem concluziile cele mai bune și pentru reducerea riscului de dezastre trebuie să „construim înapoi mai bine” și să fie realizate campanii de conștientizare și de informare a populației.

Consolidarea cooperării internaționale globale, este o necesitate primordială, în vederea reducerii riscului la dezastre, mai ales în ceea ce privește ajutorarea țărilor în curs de dezvoltare. Țările africane, țările mai puțin dezvoltate, statele mici insulare în curs de dezvoltare, țările fără ieșire la mare în curs de dezvoltare, țările cu venituri medii, cu risc crescut în caz de dezastre, au nevoie de sprijin financiar, de transfer de tehnologie și consolidarea capacităților, de la țările dezvoltate.

În vederea îndeplinirii obiectivului principal al Cadrului Sendai, și anume reducerea riscului de dezastre pentru perioada 2015-2030, au fost stabilite patru domenii prioritare de acțiune, care trebuie aplicate la toate nivelurile, local, național, regional și global, de către statele membre, în sectoarele de activitate cele mai vulnerabile la dezastre.

Cele patru domenii prioritare de acțiune sunt: accelerarea eforturilor pentru înțelegerea cât mai bună a riscului în caz de dezastre; întărirea conducerii acțiunilor în condiții de risc în caz de dezastre în vederea asigurării unui management performant al riscului la dezastre; creșterea rezilienței prin asigurarea de investiții în ceea ce privește reducerea riscului la dezastre; introducerea unui nou concept „să construim înapoi mai bine” în etapa de reconstrucție și consolidare, după un eventual dezastru, și

totodată perfecționarea pregătirii personalului, în vederea asigurării unui răspuns eficient în caz de dezastru³.

Statele membre ale ONU precum și toți cei interesați, trebuie să țină cont de aceste patru domenii prioritare stabilite și să pună în aplicare prevederile acestora, prin integrarea măsurilor de reducere a riscului la dezastru în toate sectoarele economice vulnerabile, cu respectarea legislației și reglementărilor specifice fiecărui stat.

Astfel în domeniul prioritar, accelerarea eforturilor pentru înțelegerea cât mai bună a riscului în caz de dezastru, între măsurile care trebuie să fie adoptate la nivel local și național, sunt precizate următoarele: distribuirea informațiilor necesare luării deciziilor, în funcție de necesitățile diferitelor categorii de utilizatori; efectuarea de analize periodice care să evalueze eventualele riscuri posibile, prin întocmirea de hărți de risc actualizate, pentru toate zonele naționale cu vulnerabilitate ridicată și utilizarea tehnologiei informațiilor geospațiale; prezentarea în fața opiniei publice a impactului asupra oamenilor și mediului înconjurător a diferitelor posibile dezastru specifice; asumarea unor pierderi planificate în caz de dezastru; utilizarea celor mai noi tehnologii în domeniu pentru centralizarea, prelucrarea și transmiterea datelor și informațiilor, în vederea adoptării celor mai bune decizii⁴.

Tot la acest domeniu prioritar mai sunt precizate și următoarele măsuri: utilizarea tuturor metodele posibile cum sunt, lecțiile învățate, bunele practici, schimbul de experiență la toate nivelurile societății, în vederea asigurării factorilor de decizie guvernamentali, a cunoștințelor necesare reducerii riscului la dezastru; implicarea comunităților științifice și tehnologice alături de factorii de decizie politică, în vederea creșterii eficienței deciziilor cu privire la reducerea riscului la dezastru; asigurarea cooperării între diferitele sectoare economice, având în vedere complexitatea planurilor și strategiilor de acțiune în caz de dezastru și adaptarea acestora contextului specific locului intervenției; dezvoltarea de metodologii și de modele de evaluarea a riscurilor, pe baze științifice, care să ducă la analiza vulnerabilităților și expunerea la toate posibilele pericole;

³ http://www.preventionweb.net/files/43291_sendaiframeworkfordrren.pdf.

⁴ http://www.preventionweb.net/files/43291_sendaiframeworkfordrren.pdf.

utilizarea cercetării științifice în vederea realizării de inovare și dezvoltare tehnologică în ceea ce privește managementul riscului la dezastre⁵.

Alte măsuri stabilite la acest domeniu prioritar, se referă la : introducerea de teme de pregătire privind gestionarea riscului la dezastre în educația formală și non-formală, în educația civică, în învățământul de formare și profesional; relizarea de campanii de informare a opiniei publice cu privire la posibilele dezastre și a modului de comportare a oamenilor în astfel de situații, în vederea educării și sensibilizării oamenilor cu scopul reducerii riscului la dezastre; utilizarea politicilor de reducere a riscului la dezastre la toate nivelurile societății; implicarea tuturor structurilor și organizațiilor societății inclusiv a celor comunitare și non -guvernamentale în vederea relizării diseminării informațiilor privind riscul la dezastre, cât mai aproape de locul acțiunii⁶.

Măsurile la nivel global și regional pentru acest domeniu prioritar au în vedere printre altele, relizarea de campanii globale și regionale de sensibilizare și educare a opiniei publice cum sunt : inițiativa „*Un milion de școli sigure și spitale*”, „*Să faci orașe flexibile: Orașul meu se pregătește*”, premiul Națiunilor Unite Sasakawa pentru reducerea riscului la dezastre, Ziua Internațională pentru reducerea dezastrelor⁷.

În domeniul prioritar, întărirea conducerii acțiunilor în condiții de risc în caz de dezastre în vederea asigurării unui management performant al riscului la dezastre, măsurile ce trebuiesc adoptate la nivel național și local, vizează următoarele aspecte: introducerea măsurilor de reducere a riscurilor la dezastre în toate sectoarele societății și la toate nivelurile, și reanalizarea legislației specifice în domeniu; realizarea și punerea în practică a strategiilor naționale și locale de risc la dezastre și întocmirea de planuri de acțiune cu obiective, durată de realizare, responsabilități, foarte bine stabilite, în vederea reducerii riscului existent; realizarea unei evaluări naționale și locale din punct de vedere al mijloacelor de intervenție, a bugetelor alocate și a capacității administrației publice locale și naționale pentru gestionarea situațiilor de urgență generate de dezastre⁸.

⁵ http://www.preventionweb.net/files/43291_sendaiframeworkfordrren.pdf.

⁶ http://www.preventionweb.net/files/43291_sendaiframeworkfordrren.pdf.

⁷ http://www.preventionweb.net/files/43291_sendaiframeworkfordrren.pdf.

⁸ http://www.preventionweb.net/files/43291_sendaiframeworkfordrren.pdf.

Totodată se arată că este necesar să se adopte și măsuri care privesc : adaptarea cadrului normativ și legislativ la cerințele reducerii riscului la dezaastre și crearea de mecanisme și stimulente care să ducă la respectarea acestuia, în ceea ce privește planificarea urbană și utilizarea terenurilor, sănătatea oamenilor și a mediului, codurile construcțiilor; întocmirea de rapoarte și dezbateri publice privind progresul realizat la nivel local și național în ceea ce privește reducerea riscului la dezaastre, întocmite în baza mecanismelor de monitorizare și de evaluare realizate la nivel național și local; stabilirea cu exactitate a instituțiilor responsabile cu managementul riscului la dezaastre, precum și a sarcinilor, competențelor și responsabilităților personalului instituțiilor respective, prin realizarea unui cadru juridic care să susțină adoptarea celor mai bune decizii și să asigure punere lor în aplicare, în vederea reducerii riscului la dezaastre⁹.

Alte măsuri la domeniul prioritar, întărirea conducerii acțiunilor în condiții de risc în caz de dezaastre în vederea asigurării unui management performant al riscului la dezaastre, au în vedere : realizarea platformelor naționale și locale pentru reducerea riscului la dezaastu și stabilirea unui Punct focal național care să pună în aplicare Cadrul Sendai; asigurarea fondurilor financiare și a cadrului legislativ care să permită comunităților locale să implice în managementul riscului la dezaastre pe toți membrii comunităților respective, indiferent de statut și apartenență; reducerea riscului la dezaastu prin modificarea legislației specifice și alocarea de fonduri bugetare suficiente, cu sprijinul parlamentarilor; implicarea sectorului de stat și privat, a organizațiilor științifice și a asociațiilor profesionale, în dezvoltarea unor standarde de calitate în ceea ce privește managementul riscului la dezaastu, prin stabilirea și acordarea de premii și certificări; analiza în ceea ce privește prevenirea producerii de dezaastre, poate să aibă în vedere relocarea unor localități, prin enunțarea de politici publice pentru reducerea riscului la dezaastre, având în vedere prevederile legislației naționale în vigoare¹⁰. La nivel global și regional, măsurile la acest domeniu prioritar, vizează între altele, cooperarea transfrontalieră, relizarea Platformelor Globale, regionale și subregionale pentru reducerea riscului dezaastrelor.

⁹ http://www.preventionweb.net/files/43291_sendaiframeworkfordrren.pdf.

¹⁰ http://www.preventionweb.net/files/43291_sendaiframeworkfordrren.pdf.

Domeniul prioritar, creșterea rezilienței prin asigurarea de investiții în ceea ce privește reducerea riscului la dezastru, stabilește o serie de măsuri la nivel național și local cum sunt: asigurarea tuturor resurselor necesare, financiare, umane și logistice, care să permită punerea în aplicare a strategiilor, politicilor, planurilor, legilor și regulamentelor privind reducerea riscului la dezastru la toate nivelurile și structurile administrației publice; realizarea unui mecanism de protecție financiară la nivel național și local, a investițiilor publice și private, în vederea reducerii riscului la dezastru; realizarea de investiții care să asigure prevenirea și reducerea riscului la dezastru la infrastructurile critice¹¹.

Totodată se precizează faptul că trebuie urmărite și următoarele aspecte: noile construcții, să aibă în vedere încă din faza de proiectare stabilirea de măsuri care să ducă la creșterea rezistenței la diferitele tipuri de riscuri; implementarea unei culturi de prevenire a riscurilor la dezastru și realizarea de evaluări periodice ale impactului asupra societății și mediului; stabilirea de măsuri care să aibă în vedere protejarea patrimoniului cultural, istoric și religios; stabilirea de măsuri structurale și nestructurale care să asigure rezistența locurilor de muncă la riscurile la dezastru; planificarea urbană, politica de utilizare a terenurilor să fie realizată având în vedere evaluarea riscurilor la dezastru și totodată să aibă în vedere evoluția demografică și posibilele schimbări de mediu; realizarea de noi coduri și standarde de construcție și revizuirea celor existente pentru realizarea de structuri rezistente la dezastru, la nivel național sau local; hărțile de risc realizate la nivel național să fie realizate având în vedere integrarea riscului la dezastru¹².

Tot la acest domeniu prioritar mai sunt stabilite o serie de acțiuni care vizează : adoptarea de măsuri care să prevadă creșterea rezistenței sistemelor naționale de sănătate la riscul de dezastru, prin implicarea asistenței medicale primare, secundare și terțiare în acțiunile de gestionare a riscurilor la dezastru; instruirea personalului medical cu privire la riscurile în caz de dezastru și formarea de specialiști în domeniul medicinei de dezastru; punerea în aplicare a Regulamentului Sanitar Internațional a Organizației Mondiale a Sănătății; adoptarea și punerea în practică de către

¹¹ http://www.preventionweb.net/files/43291_sendaiframeworkfordrren.pdf.

¹² http://www.preventionweb.net/files/43291_sendaiframeworkfordrren.pdf.

guverne a politicilor de protecție socială a populației, prin măsuri care să asigure dreptul la hrană și locuință, servicii medicale și educație în etapele predezastru, în timpul dezastrului și în etapa post-dezastru; stabilirea de măsuri care să asigure dezvoltarea durabilă a societății și de protecție a ecosistemului, prin utilizarea resurselor naturale având în vedere reducerea riscului la dezastru; stabilirea de măsuri care să protejeze mijloacele de subsistență și de asigurare a aprovizionării și a continuității serviciilor în caz de dezastru¹³.

Măsurile la nivel global și regional, pentru acest domeniu prioritar, vizează întra altele: dezvoltarea de noi produse și servicii pe baza cooperării mediului academic și de cercetare cu cel privat, cu scopul de a introduce metode inovative în ceea ce privește reducerea riscului la dezastre; analizarea și anticiparea impactului economic și social în caz de dezastre și promovarea coordonării financiare la nivel global și regional, în vederea reducerii acestora; realizarea unor sisteme de sănătate rezistente și aplicarea Regulamentului Sanitar Internațional; depunerea eforturilor la nivel mondial pentru protejarea efectivelor de animale, semințe și unelte precum și a unităților de producție la dezastre; intensificarea tuturor eforturilor pentru a eradica sărăcia și foametea pe glob; creșterea rezistenței afacerilor la dezastre prin implicarea tuturor factorilor publici sau privați.

În cazul ultimului domeniu prioritar stabilit, introducerea unui nou concept „*să construim înapoi mai bine*” în etapa de reconstrucție și consolidare, după un eventual dezastru, și totodată perfecționarea pregătirii personalului, în vederea asigurării unui răspun eficient în caz de dezastru, măsurile stabilite la nivel național și local, vizează următoarele aspecte: efectuarea de analize periodice și adoptarea de măsuri care să ducă la actualizarea politicilor de pregătire de urgență în caz de dezastre și realizarea de scenarii care să ducă la întocmirea de planuri și programe de acțiune ale instituțiilor responsabile avînd ca punct de plecare posibilele schimbări climatice, cu scopul reducerii riscului la dezastre; creșterea rezilienței infrastructurilor critice, astfel încât acestea să rămână operaționale în caz de dezastre pentru a asigura serviciile de bază populației în faza de post-dezastru, inclusiv a recuperării economice și sociale; realizarea de centre naționale, dotate cu echipamente necesare desfășurării

¹³ http://www.preventionweb.net/files/43291_sendaiframeworkfordrren.pdf.

operațiunilor de salvare a oamenilor, în funcție de zonele de relief; întocmirea planului de recuperare post-dezastru și reconstrucție¹⁴.

În ceea ce privește pregătirea la acest domeniu prioritar sunt prezentate o serie de măsuri care privesc: perfecționarea răspunsului în situații de urgență prin perfecționarea pregătirii personalului de specialitate dar și a voluntarilor, precum și prin modernizarea și adaptarea mijloacelor de intervenție; dezvoltarea pregătirii în caz de deastre în ceea ce privește răspunsul și recuperarea în caz de deastre, la nivel local, prin efectuarea de exerciții periodice inclusiv de evacuare a populației și adăpostirea acestora în locurile special amenajate și dotate cu cele necesare traiului; dezvoltarea cooperării la toate nivelurile societății, prin implicarea tuturor structurilor de stat sau private, având în vedere caracterul deosebit de complex și costisitor al reconstrucției în etapa post-dezastru; stabilirea de măsuri care să ducă la reducerea riscului la deastre pe termen scurt, mediu sau lung, prin includerea managementului riscului la deastre în etapele de recuperare și reabilitare post-dezastru; efectuarea de analize privind utilizarea terenurilor și îmbunătățirea structurală a standardelor, în faza de pregătire a reconstrucției în caz de deastre, precum perfecționarea prin toate mijloacele cum sunt schimbul de experiență, cunoștințe sau lecții învățate¹⁵.

Alte măsuri, la acest domeniu prioritar sunt: în etapa de reconstrucție în caz de dezastru, trebuie să se analizeze posibilitatea relocării infrastructurilor critice și a instituțiilor publice, în zonele cu risc scăzut, atunci când acest lucru este posibil; creșterea capacității autorităților locale ca în caz de dezastru să evacueze persoanele care locuiesc în zone cu risc ridicat de dezastru; realizarea unei baze de date naționale care să conțină informații referitoare la cauzele care au dus la apariția de decese în rândul populației, în vederea prevenirii acestora; perfecționarea sistemelor de recuperare a populației în ceea ce privește acordarea de servicii de asistență psiho-socială și de recuperare mintală, tuturor celor care sunt afectați în caz de deastre; revizuirea legislației naționale privind cooperarea internațională, în vederea punerii în aplicare a Regulamentului internațional al Dezastrelor și asistență inițială de recuperare¹⁶.

¹⁴ http://www.preventionweb.net/files/43291_sendaiframeworkfordrren.pdf.

¹⁵ http://www.preventionweb.net/files/43291_sendaiframeworkfordrren.pdf.

¹⁶ http://www.preventionweb.net/files/43291_sendaiframeworkfordrren.pdf.

La nivel regional și global, măsurile adoptate la acest domeniu prioritar, vizează următoarele aspecte: consolidarea unor mecanisme operaționale regionale de răspuns în caz de dezastre, atunci când capacitățile naționale sunt depășite; dezvoltarea continuă și diseminarea standardelor, codurilor și ghidurilor operaționale în vederea perfecționării pregătirii și a răspunsului în caz de dezastre; realizare de investiții cu scopul de a realiza la nivel național și regional a mecanismelor de avertizare timpurie în caz de dezastre, adaptate la toate tipurile de pericole; asigurarea schimbului de experiență și de învățare între țări, cu ajutorul mecanismelor internaționale așa cum este și Platforma internațională de recuperare¹⁷.

Tot aici, măsurile mai au în vedere și realizarea următoarelor acțiuni: desfășurarea de exerciții internaționale regionale de răspuns în caz de dezastre, în vederea perfecționării pregătirii; realizarea de protocoale de cooperare regională, care să vizeze schimbul de capacități de reacție și de asigurare a resurselor, în etapa de răspuns sau post-dezastru; perfecționarea continua a pregătirii personalului de specialitate și a voluntarilor în acțiunea de răspuns în caz de dezastru; punerea în aplicare a mecanismelor globale care privesc riscul hidrometeorologic, prin structurile ONU, cu scopul de a sensibiliza statele cu privire la înțelegerea riscurilor legate de apă, și a impactului acestora asupra societății; realizarea de strategii internaționale, care să ducă la reducerea riscului hidrometeorologic¹⁸.

Măsuri legislative stabilite la nivel național în România

În ultimii ani, România ca țară membră a ONU, a NATO și a UE, a adoptat o serie de măsuri legislative, care au ca scop realizarea unui cadru practic pentru desfășurarea acțiunilor de prevenire și de răspuns eficient în cazul situațiilor de urgență. Totodată s-a avut în vedere și stabilirea măsurilor care se adoptă în faza de post-dezastru, pentru reconstrucție și restabilirea stării de normalitate. Chiar dacă măsurile legislative adoptate în acest sens la nivel național nu au reușit să se armonizeze în totalitate cu prevederile legislației mondiale și europene, țara noastră, prin măsurile adoptate a arătat că acordă o importanță sporită reducerii riscului la dezastre.

¹⁷ http://www.preventionweb.net/files/43291_sendaiframeworkfordrren.pdf.

¹⁸ http://www.preventionweb.net/files/43291_sendaiframeworkfordrren.pdf.

Astfel, în data de 15 aprilie 2004 fost emisă Ordonanța de Urgență a Guvernului nr.21, privind Sistemul Național de Management al Situațiilor de Urgență, aprobată prin Legea nr.15 din 28.02.2005. Ordonanța, stabilește care este organizarea Sistemului Național, compunerea acestuia și atribuțiile componentelor Sistemului Național.

Strategia Națională de Protecție Civilă, a fost aprobată prin adoptarea de către Guvern a Hotărârii nr.547 din 09.06.2005, publicată în Monitorul Oficial nr.600 din 12 iulie 2005. Protecția civilă, componentă a sistemului securității naționale, are rolul de a îndeplini obiectivele prevăzute în Strategia de securitate națională și strategia de ordine publică, iar prin Strategia Națională de Protecție Civilă sunt stabilite obiectivele și măsurile specifice pentru prevenirea și protecția populației, pentru protejarea mediului înconjurător și a valorilor de patrimoniu în caz de dezastre naturale sau antropice¹⁹.

Strategia Națională de management al riscului de inundații, a fost aprobată prin Hotărârea de Guvern nr.1854 din 22.12.2005, publicată în Monitorul Oficial nr.72 din 26 ianuarie 2006. Prin strategia respectivă, se are în vedere modificarea conceptului de acțiune, prin trecerea de la o abordare de tip pasiv la o abordare pro-activă cu scopul de a reduce vulnerabilitățile și potențialele pagube produse de inundații. Totodată se dorește diminuarea impactului inundațiilor asupra populației, bunurilor și mediului prin stabilirea unei politici care să satisfacă cerințele spațiului social în care își desfășoară activitatea membrii societății²⁰.

Strategia națională de prevenire a situațiilor de urgență, a fost aprobată prin Hotărârea de Guvern nr. 762 din 16.07.2008, publicată în Monitorul Oficial nr.566 din 28.07.2008. Elaborată în baza Strategiei de securitate națională a României, a Cartei albe a securității și apărării naționale și a legislației specifice în domeniu, respectiva strategie, stabilește o serie de măsuri și acțiuni specifice la nivel local și național care au ca scop, diminuarea factorilor de risc specifici situațiilor de urgență, printr-o planificare atentă pe termen mediu și lung. Prin măsurile și acțiunile stabilite, se urmărește creșterea capacității de răspuns a unităților

¹⁹ Hotărârea de Guvern nr.547 din 09.06.2005, publicată în Monitorul Oficial nr.600 din 12 iulie 2005.

²⁰ Hotărârea de Guvern nr.1854 din 22.12.2005, publicată în Monitorul Oficial nr.72 din 26 ianuarie 2006.

specializate și a administrației publice locale și naționale în cazul situațiilor de urgență, și adoptarea de măsuri preventive care să diminueze posibilitatea producerii eventualelor situații de urgență²¹.

Strategia națională de management al riscului la inundații pe termen mediu și lung, a fost aprobată prin adoptarea de către guvern a Hotărârii de Guvern nr. 846 din 11.08.2010, publicată în Monitorul Oficial nr.626 din 06 septembrie 2010. Strategia urmărește identificarea riscurilor la inundații și stabilirea de măsuri și acțiuni prin care acestea să fie monitorizate, reevaluate și diminuate astfel încât membrii comunităților să-și desfășoare activitățile într-un mediu bazat pe dezvoltarea durabilă²². Totodată, având în vedere caracterul deosebit de complex al acțiunilor de prevenire și de răspuns în caz de inundații, este nevoie de o coordonare intersectorială, și o implicare activă a tuturor factorilor de răspundere.

Ordonanța de Urgență a Guvernului nr.1 din 21 ianuarie 2014 aprobă unele măsuri în domeniul managementului situațiilor de urgență. Aceasta, modifică și completează Ordonanța de Urgență nr.21/2004 privind Sistemul Național de Management al Situațiilor de Urgență și este aprobată prin Legea 104/2014 cu modificările și completările ulterioare. Practica gestionării situațiilor de urgență a demonstrat faptul că este un proces deosebit de complex, care necesită o coordonare unitară a structurilor implicate de la nivelul executivului iar conducerea efectivă a acțiunilor trebuie să fie realizată de persoane de specialitate cu experiență în domeniu. În acest sens a fost înființat la nivelul guvernului, Departamentul pentru situații de urgență, condus de către un secretar de stat, care asigură prin structurile aflate în coordonare directă sau operațională, monitorizarea, conducerea și coordonarea situațiilor de urgență²³.

Managementul tipurilor de risc a fost aprobat prin adoptarea de către guvern a Hotărârii de Guvern nr.557 din 03.08.2016, publicată în Monitorul Oficial nr. 615 din 11.08.2016. Managementul tipurilor de risc, are ca punct de plecare identificarea la nivel național a tipurilor de risc și risc asociat, stabilirea structurilor și autorităților responsabile și modul de acțiune al

²¹ Hotărârea de Guvern nr. 762 din 16.07.2008, publicată în Monitorul Oficial, Partea I nr. 566 din 28.07.2008, Cap. V.

²² Hotărârii de Guvern nr. 846 din 11.08.2010, publicată în Monitorul Oficial nr.626 din 06 septembrie 2010.

²³ Ordonanța de Urgență nr.1 din 21 ianuarie 2014.

acestora în funcție de fiecare tip de risc în parte, pentru prevenirea, desfășurarea acțiunilor de răspuns și refacerea sau reconstrucția în cazul apariției unei situații de urgență asociată unui anume tip de risc. Au fost stabilite și identificate autoritățile naționale responsabile pe tipuri de risc, domeniile de acțiune ale acestora precum și atribuțiile comandantului intervenției și al acțiunii²⁴.

Ultimul act legislativ adoptat de către guvern pentru reducerea riscului la dezastre este Hotărârea de Guvern nr.768 din 26 octombrie 2016 privind organizarea și funcționarea Platformei naționale pentru reducerea riscului la dezastre publicată în Monitorul Oficial nr. 852 din 26 octombrie 2016.

Platforma este o bază de date deosebit de complexă, constituită la nivel național, în vederea asigurării informațiilor necesare elaborării strategiilor și programelor pentru reducerea riscului la dezastre²⁵.

Concluzii

În ultimele decenii, dezastrele au afectat din ce în ce mai mult populația globului și au provocat pierderi materiale de mii de miliarde de dolari. Schimbările climatice, au accentuat și favorizat apariția dezastrelor, ceea ce pune în pericol dezvoltarea durabilă. Toate țările lumii sunt afectate de dezastre, dar cele mai mari pierderi le au țările sărace și cele în curs de dezvoltare, care nu au dezvoltate mecanisme proprii de protecție împotriva dezastrelor deosebit de eficiente și nu au nici mijloacele financiare necesare pentru prevenire, acțiune și reconstrucție în caz de dezastre. Specialiștii în domeniu au estimat că riscurile la dezastru sunt într-o creștere semnificativă comparativ cu scăderea vulnerabilității la dezastre, acest lucru ducând la apariția de noi riscuri cu consecințe foarte grave asupra sănătății oamenilor, societății și mediului înconjurător. Având în vedere toate aceste aspecte, a devenit deosebit de necesar ca statele lumii să depună toate eforturile pentru a reduce riscul la dezastre și să stabilească o serie de măsuri prin care să crească capacitatea de adaptare a societății și mediului la posibilele dezastre.

²⁴ Hotărârea de Guvern nr.557 din 03.08.2016, publicată în Monitorul Oficial nr. 615 din 11.08.2016.

²⁵ Hotărârea de Guvern nr.768 din 26 octombrie 2016, publicată în Monitorul Oficial nr. 852 din 26 octombrie 2016.

ONU a avut o implicare proactivă în acest sens, Cadrul Sendai pentru reducerea Riscului Dezastrelor 2015-2030, este o conștiință logică a Cadrului de acțiune Hyogo 2005-2015-Construirea rezilienței națiunilor și comunităților în caz de dezastre și a Strategiei internaționale de reducere a dezastrelor elaborată în 1999.

România, trebuie să depună toate eforturile în vederea identificării tuturor tipurilor de risc care pot să se manifeste pe teritoriul țării noastre și să adopte toate măsurile politice, economice și sociale pentru reducerea riscului la dezastre și de creștere a rezistenței societății și mediului la posibilele riscuri. Totodată, este necesară corelarea legislației naționale cu legislația europeană și mondială în ceea ce privește reducerea riscului la dezastre și asigurarea cooperării internaționale cu alte state, în caz de dezastre.

REFERINȚE BIBLIOGRAFICE

- 1.*** *Hotărârea de Guvern nr.547 din 09.06.2005*, publicată în Monitorul Oficial nr.600 din 12 iulie 2005.
- 2.*** *Hotărârea de Guvern nr.1854 din 22.12.2005*, publicată în Monitorul Oficial nr.72 din 26 ianuarie 2006.
- 3.*** *Hotărârea de Guvern nr. 762 din 16.07.2008*, publicată în Monitorul Oficial, Partea I nr. 566 din 28.07.2008, Cap. V..
- 4.*** *Hotărârea de Guvern nr. 846 din 11.08.2010*, publicată în Monitorul Oficial nr.626 din 06 septembrie 2010.
- 5.*** *Hotărârea de Guvern nr.768 din 26 octombrie 2016*, publicată în Monitorul Oficial nr. 852 din 26 octombrie 2016.
- 6.*** *Hotărârea de Guvern nr.557 din 03.08.2016*, publicată în Monitorul Oficial nr. 615 din 11.08.2016.
- 7.*** *Ordonanța de Urgență nr.1 din 21 ianuarie 2014*.
8. http://www.unisdr.org/files/46796_cop21weatherdisastersreport 2015.pdf.
9. http://www.preventionweb.net/files/43291_sendaiframeworkfordrren.pdf.

DECIZIA STRATEGICĂ – INSTRUMENT COGNITIV DE RĂSPUNS EFICIENT LA CRIZE

STRATEGIC DECISION – COGNITIVE INSTRUMENT OF EFFICIENT CRISIS RESPONSE

Col. (r) prof.univ.dr. Ion MITULEȚU

Membru titular al Academiei de Științe ale Securității Naționale
(e-mail: mituletuion@yahoo.com)

Rezumat: Mediul de securitate actual, complex și dinamic, marcat de instabilitate și incertitudine, în care există o multitudine de riscuri și amenințări potențiale, devine un factor generator de crize complexe, cu evoluții aleatorii și imprevizibile, greu de prevenit și soluționat.

Pentru prevenirea și gestionarea unor crize complexe, abordarea cuprinzătoare vizează planificarea integrată și interinstituțională a utilizării instrumentelor de putere în scopul luării unor decizii strategice eficiente.

Decizia strategică este punctul culminant al planificării ale cărei elemente conceptuale sunt elaborate, dezvoltate, analizate și comparate de către nivelul militar-strategic și validate de către structura politico-militară, prin alegerea opțiunii de răspuns care oferă cele mai multe avantaje în soluționarea eficientă a crizei.

Cuvinte cheie: mediul multidimensional, abordare cuprinzătoare, crize de securitate, opțiuni militare de răspuns, structuri politico-militare, decizia strategică.

Abstract: The current security environment, which is so complex and dynamic, marked by instability and uncertainty, including a multitude of potential risks and threats, has become a factor generating complex crises, with random and unpredictable evolutions, hard to prevent and solve.

In order to prevent and manage complex crises, a comprehensive approach aims at the integrated and inter-institutionalized planning of using power instruments in order to make efficient strategic decisions.

The strategic decision is the culminating point of planning, whose concepts are elaborated, developed, analyzed and compared by the military-strategic echelon and validated by the political-military structure, by choosing the option of reaction offering most advantages in the efficient solving of the crisis.

Key words: multidimensional environment, comprehensive approach, security crises, military response options, political-military structures, strategic decision.

Complexitatea și dinamismul mediului de securitate în cadrul căruia se manifestă o multitudine de provocări, riscuri și amenințări generatoare de vulnerabilități, crize și conflicte, determină o abordare cuprinzătoare din partea structurilor de conducere ale statului pentru gestionarea eficientă la nivel interinstituțional și multinațional a acestor situații.

În acest context, ne propunem să abordăm în viziune sistemică, procesul decizional la nivel strategic prin identificarea și prezentarea sintetică a responsabilităților și activităților desfășurate de structurile de conducere politico-militare și militare.

De asemenea, în abordarea acestei probleme complexe, vom avea în vedere prezentarea relațiilor operaționale care se stabilesc între nivelul politico-militar și cel militar în vederea desfășurării unui proces de planificare colaborativ care să genereze condițiile de succes în elaborarea corespunzătoare a opțiunilor de răspuns și fundamentarea deciziei strategice în concordanță cu obiectivele stabilite și starea finală dorită.

Pentru a delimita aria în care se fundamentează și se adoptă decizia strategică, vom analiza la nivel politico-militar activitatea Consiliului Suprem de Apărare a Țării (CSAT), iar la nivel militar, activitatea Statului Major al Apărării/Centrului Național Militar de Comandă S.M.Ap./CNMC¹.

CSAT are la dispoziție și utilizează, după caz, instrumentele de putere de natură militară, politică/diplomatică, economică și civilă pentru transformarea condițiilor inacceptabile generate de natura crizei în condiții acceptabile, materializate în obiective strategice, efecte și starea finală politică dorită. În acest sens, CSAT, coordonează toate structurile sistemului de apărare, ordine publică și siguranță națională pentru gestionarea ansamblului crizelor de securitate care pot afecta valorile, interesele și obiectivele strategice naționale, europene și euroatlantice.

S.M.Ap./CNMC are în responsabilitate întrebuințarea instrumentului de putere militar, pe baza direcționărilor formulate de nivelul politico-militar, în vederea îndeplinirii obiectivelor stabilite și realizării stării finale dorite.

Pentru soluționarea unei crize de securitate (militare), CSAT, ca urmare a analizării sistemelor PMESII (politice, militare, economice,

¹ SMG-3, *Manualul de planificare a operațiilor*, București, 2016, p.10.

sociale, informaționale și de infrastructură) din zona de interes strategic², determină situația și condițiile inacceptabile pe baza cărora formulează opțiunile de întrebuițare a instrumentelor de putere care să producă efectele scontate în vederea neutralizării centrului de greutate al adversarului și realizării în acest fel a obiectivelor stabilite și a stării finale dorite. În acest sens, liniile strategice de angajare, asigură conectarea acțiunilor generate de întrebuițarea instrumentelor de putere diplomatice, militare, economice și civile, în timp și spațiu, în concordanță cu natura crizei și necesitatea promovării intereselor naționale de securitate, în vederea îndeplinirii obiectivelor strategice, realizării efectelor și a stării finale dorite.

La nivel militar-strategic, efectele preconizate direcționează natura acțiunilor care asigură îndeplinirea obiectivelor strategice și realizarea stării finale politice stabilite de către CSAT. Astfel, liniile de operații, asigură integrarea și corelarea condițiilor/punctelor decisive, în timp și spațiu, pentru obținerea efectelor stabilite în vederea influențării centrului de greutate al adversarului care să favorizeze îndeplinirea obiectivelor strategice și realizarea stării finale dorite.

Din această succintă prezentare a schemei de acțiune rezultă faptul că, CSAT formulează obiectivele strategice, starea finală dorită și direcționează nivelul militar-strategic, iar S.M.Ap./CNMC stabilește efectele și fizionomia acțiunilor pentru îndeplinirea cerințelor stabilite³.

Față de acest mod de abordare integrată și interconectată a elementelor conceptuale ale procesului decizional, există lucrări și opinii ale specialiștilor militari care susțin faptul că, există o stare finală dorită la nivel politic (politico-militar) și o stare finală la nivel militar-strategic. Astfel, în opinia acestor specialiști, atingerea stării finale la nivel militar-strategic contribuie la realizarea stării finale la nivel politic (politico-militar)⁴.

În opinia noastră, apreciem ca fiind corectă abordarea în care există numai starea finală dorită la nivel politic, declarată/formulată de CSAT din care decurg obiectivele strategice necesare a fi îndeplinite de către structurile de apărare, ordine publică și siguranță națională. Preconizarea existenței mai multor stări finale (politică, militară etc.) nu face decât să

² SMG-3, *Manualul de planificare a operațiilor*, București, 2016, p.11.

³ *Ibidem*, p.17.

⁴ SMG-103, *Doctrina Armatei României*, București, 2012, p.145.

denatureze relațiile funcționale între nivelurile politico-militare și militar-strategice ale conducerii apărării și chiar să anuleze principiul unității de comandă și direcționarea de către CSAT a procesului de planificare operațională la nivelul S.M.Ap./CNMC.

În acest context, susținem faptul că, numai CSAT stabilește/formulează starea finală politică, obiectivele strategice militare și nemilitare, iar S.M.Ap./CNMC va planifica întrebuințarea instrumentului militar pentru realizarea efectelor preconizate și a obiectivelor operaționale în cadrul campaniei (operației întrunite), asigurând astfel, condițiile de succes pentru realizarea cerințelor nivelului politico-militar.

De aceea, apreciam faptul că, numai CSAT poate determina dacă au fost îndeplinite condițiile pentru realizarea stării finale, iar în acest sens, trebuie să beneficieze de structuri specializate pentru analiză și evaluare.

În mod similar se desfășoară activitățile și la nivel NATO prin implicarea Consiliului Nord-Atlantic (NAC-North Atlantic Council), investit cu responsabilitate politică și putere de decizie și a Comitetului Militar - structura cu cea mai mare autoritate militară, aflată în coordonarea și sub autoritatea NAC⁵.

La nivel strategic, întrebuințarea instrumentului militar are la bază cadrul politico-militar avizat de Comitetul Militar și aprobat de NAC.

Am prezentat aceste elemente conceptuale pentru a nu fi făcute confuzii în exprimarea atribuțiilor și responsabilităților structurilor politico-militare și militar-strategice în procesul de planificare pentru luarea deciziei strategice, care să asigure avantajul necesar în domeniul cognitiv pentru potențarea acțiunilor proprii față de cele ale adversarului, îndeplinirea obiectivelor, realizarea efectelor și a stării finale dorite.

În acest context, apreciem faptul că, decizia strategică este punctul culminant al planificării apărării, când acceptarea (alegerea) opțiunii militare de răspuns (cursului de acțiune) considerată a fi optimă pentru soluționarea crizei de către CSAT, se transformă în concepție militar-strategică și plan militar-strategic, elaborate la către S.M.Ap./CNMC.

Planificarea la nivel militar-strategic constituie procesul interinstituțional de sprijin a deciziei politico-militare luată în cadrul CSAT, prin acceptarea opțiunii optime de răspuns (cursului optim de acțiune), la

⁵ SMG-103/2012, *Op.cit.*, pp.149-151.

propunerea SMap/CNMC, ca mod eficient de soluționare a unei crize de securitate.

În acest sens, SMap/CNMC integrează, sincronizează și coordonează datele, informațiile și produsele de informații necesare evaluării unei crize potențiale care să genereze elaborarea opțiunilor militare de răspuns și a recomandărilor formulate și înaintate nivelului politico-militar pentru luarea deciziei strategice.

De aceea apreciem că esența corelației între nivelurile politico-militar și militar strategic presupune stabilirea liniilor directoare de către CSAT pe baza căroră, SMap/CNMC trebuie să furnizeze la timp și în volum complet ansamblul informațiilor și produselor de informații necesare luării deciziei strategice. După luarea deciziei strategice la nivelul CSAT, se elaborează și se transmite nivelului militar-strategic directiva strategică de inițiere pe baza căreia se va elabora concepția militar-strategică și planul militar-strategic care asigură îndeplinirea obiectivelor strategice prin intermediul utilizării instrumentului militar de putere.

Relația dintre CSAT și celelalte structuri strategice cu atribuții în gestionarea crizelor de securitate (MAI, SRI etc.) este aceeași, în sensul că, decizia politico-militară generează un document de inițiere care constituie baza elaborării unei concepții/plan de acțiune în domeniul respectiv.

Documentele de specialitate stipulează faptul că, responsabilitatea planificării operațiilor la nivel strategic în situații de criză revine CNMC care se subordonează CSAT. În acest sens, este foarte important faptul că, în cadrul CNMC se constituie Grupul de sprijin decizional (GSD) compus din personal al M.Ap.N și secretarii de stat de la celelalte structuri ale sistemului de apărare, ordine publică și siguranță națională cu atribuții în domeniul gestionării crizelor de securitate⁶.

Astfel, se aplică principiile coerenței, transparenței, abordării interinstituționale și cuprinzătoare în procesul de planificare pentru luarea deciziei strategice, în scopul gestionării crizelor de securitate care ar afecta valorile, interesele și obiectivele naționale.

Acesta este motivul pentru care afirmăm faptul că, CNMC, ca structură subordonată CSAT, dispune de o arhitectură modulară și complexă, integrează instituții, proceduri de stat major, interconectează

⁶ SMG-3, *Manualul de planificare a operațiilor*, București, 2016, p.32.

tehnologii și echipamente de comunicații, informații, informatică și apărare cibernetică și dispune de instrumentele necesare (fizice, cognitive și virtuale) pentru desfășurarea unui proces de planificare coerent care să potențeze decizia strategică luată la nivel politico-militar pentru gestionarea eficientă a crizelor de securitate.

CNMC are în compunere Centrul de conducere strategică, structura cu rol operațional în planificarea, pregătirea, executarea și evaluarea acțiunilor de răspuns la crize.

Centrul de conducere strategică este organizat pe următoarele module funcționale: centrul de operații strategice; grupul de planificare a operațiilor strategice; grupul de informații strategice și operații speciale; grupul de sprijin operațional de comunicații, informatică și apărare cibernetică⁷.

Fazele procesului de planificare pentru luare deciziei strategice sunt: cunoașterea situației inițiale a unei crize potențiale/actuale; evaluarea militar-strategică; elaborarea opțiunilor militare de răspuns⁸.

Procesul de cunoaștere a situației inițiale a unei crize potențiale/actuale, denumit și *indicii și avertizarea despre o criză curentă sau potențială* se desfășoară concomitent la nivelurile politico-militar și militar-strategic și are la bază schimbul reciproc de date și informații culese, transmise, procesate și diseminate beneficiarilor de către sistemul informațional.

În această fază, devine esențială colaborarea la nivel interinstituțional pentru asigurarea informațiilor și cunoștințelor necesare înțelegerii situației curente și a evoluțiilor posibile, care să confirme sau să infirme dinamica unui anumit tip de criză.

La nivel politico-militar, se execută colaborarea cu structurile de informații pentru furnizarea datelor necesare monitorizării și analizei mediului internațional de securitate, se formulează direcționări pentru CNMC cu precizarea elementelor care indică a criză emergentă și se solicită evaluări din partea instituțiilor cu atribuții în domeniu.

În acest sens, analiza mediului internațional este orientată către zonele de interes strategic și vizează domeniile PMESII (politic, militar,

⁷ SMG-3/2016, op.cit., pp.32-33.

⁸ Ibidem, p.35.

economic, social, informațional și de infrastructură). Pentru desfășurarea acestei activități analitice, structurile interinstituționale specializate execută managementul informațiilor strategice în vederea detectării și monitorizării unei crize potențiale în fază incipientă.

Diseminarea și evaluarea informațiilor și produselor de informații către decidenți asigură dezvoltarea cunoașterii elementelor caracteristice ale crizei potențiale și înțelegerea situației, adică evoluția, perspectiva, dinamica, efectele și consecințele crizei pe termen scurt, mediu și lung.

Valorificarea acestor elemente se materializează în formularea la nivel militar-strategic a estimării inițiale a crizei, care cuprinde aprecierea naturii crizei, posibilele implicații de securitate (zone, actori, capabilități, acțiuni asimetrice, informaționale, psihologice, cibernetice, mass-media) și precizarea unor recomandări către nivelul politico-militar pentru răspunsul adecvat situației strategice create/potențiale.

Evaluarea acestor domenii trebuie să determine elementele dominante care pot genera sau potența o situație de criză și să ofere răspunsurile adecvate pentru luarea deciziei strategice de către conducerea politico-militară.

Procesul de cunoaștere a situației inițiale a unei crize potențiale/actuale asigură îmbunătățirea înțelegerii fizionomiei și evoluției acesteia, a gradului de implicare a unor actori statali și nestatali, precum și luarea unor măsuri incipiente de răspuns⁹.

Evaluarea militar-strategică este procesul prin care CNMC asigură cunoașterea și înțelegerea unei crize potențiale sau iminente în zona de interes strategic, la solicitarea CSAT, în vederea elaborării estimării politico-militare.

Prin acest proces se determină condițiile strategice în care se vor planifica acțiunile în vederea îndeplinirii obiectivelor, realizării efectelor și a stării finale dorite.

CSAT prin intermediul unei directive, adresată CNMC și celorlalte instituții cu responsabilități în domeniul securității, inițiază procesul de evaluare a situației politico-militare.

⁹ Eugen BĂDĂLAN, Valentin ARSENIE, Gheorghe VĂDUVA, *Eseu de artă strategică*, Editura Militară, București, 2005, pp.319-321.

Directiva CSAT pentru inițierea procesului de evaluare a situației politico-militare are la bază procesul de cunoaștere desfășurat anterior și cuprinde: contextul politico-militar existent în zona de interes strategic din punct de vedere al iminenței crizei și a tendințelor de evoluție a acesteia; elementele corespunzătoare estimării pe domenii de competență; obiectivele politico-militare și militare; măsurile de răspuns la criză pre-autorizate; limitările și constrângerile; cooperarea internațională; termenele de finalizare¹⁰.

Pe baza directivei CSAT, la nivelul SMAp/CNMC se execută evaluarea militar-strategică a zonei de interes care cuprinde: analiza detaliată a naturii crizei și elementelor caracteristice ale acesteia, rezultate din domeniile PMESII; analiza actorilor principali și a rolului acestora în criză; analiza modului de implicare a structurilor internaționale în soluționarea crizei; tipologia riscurilor și amenințărilor strategice potențiale; determinarea stării finale potențiale prin intermediul mijloacelor, obiectivelor și efectelor; elaborarea interinstituțională a considerațiilor finale cu consecințele potențiale ale crizei.

Rezultă că evaluarea militar-strategică elaborată la nivelul SMAp/CNMC include stabilirea și fundamentarea alternativelor pentru angajarea graduală și selectivă a instrumentelor de putere în vederea soluționării crizei potențiale sau iminente.

În acest context, SMAp/CNMC trebuie să dispună de abilitățile necesare pentru înțelegerea modalităților în care utilizarea diferitelor instrumente de putere poate crea efectele preconizate pentru îndeplinirea obiectivelor strategice și a stării finale dorite.

În acest sens, elaborarea liniilor de angajare strategică vizează utilizarea instrumentelor de putere sau o combinație a acestora pentru îndeplinirea obiectivelor strategice, realizarea efectelor stabilite și a stării finale dorite. Astfel, în condițiile conflictelor actuale, întrebuintarea instrumentului militar trebuie analizată în combinație cu celelalte instrumente de putere pentru generarea unor efecte decisive în gestionarea crizelor de securitate.

De aceea, apreciem ca fiind necesară formularea considerațiilor dacă întrebuintarea forței armate este decisivă sau condițiile create oferă

¹⁰ SMG-3/2016, *op. cit.*, pp.200-201.

alternative pentru angajarea și altor instrumente de putere în soluționarea crizei.

În funcție de natura crizei, diversitatea și intensitatea riscurilor și amenințărilor la adresa securității naționale, acțiunile actorilor statali și nestatali, atitudinea organismelor internaționale, utilizarea instrumentului militar poate oferi alternativele unui răspuns strategic limitat, moderat sau decisiv.

După finalizarea evaluării militar-strategice în cadrul SMap/CNMC, aceasta este trimisă la CSAT pentru aprobare.

Aprobarea evaluării militar-strategice stă la baza solicitării CSAT pentru elaborarea de către SMap/CNMC a opțiunilor de răspuns la criză.

Elaborarea opțiunilor militare de răspuns constituie procesul desfășurat la nivel militar-strategic, la solicitarea structurii politico-militare, pentru determinarea și fundamentarea cursurilor de acțiune care să asigure întrebuințarea forțelor și mijloacelor necesare în scopul îndeplinirii obiectivelor strategice, realizării efectelor și a stării finale dorite.

În acest sens, CSAT transmite directiva pentru inițierea procesului de elaborare a opțiunilor militare de răspuns.

Directiva pentru inițierea procesului de elaborare a opțiunilor militare de răspuns valorifică rezultatele evaluării militar-strategice și cuprinde: situația strategică în care se manifestă criza; evaluarea crizei; modalitățile de elaborare a opțiunilor militare de răspuns (numărul de opțiuni/cursuri de acțiune, ipoteze de lucru, riscuri, zona de interes strategic, spațiul de angajare, starea finală dorită); obiectivele politico-militare și militare; limitări și constrângeri; termene de raportare¹¹.

În raport cu prevederile acestei directive, SMap/CNMC selectează mai multe variante pentru dezvoltarea opțiunilor de răspuns/cursurilor de acțiune.

Opțiunile militare de răspuns/cursurile de acțiune dezvoltă modalitățile de întrebuințare a instrumentului militar în combinație cu celelalte instrumente de putere pentru îndeplinirea obiectivelor strategice și a stării finale, precizate de CSAT.

Astfel, deși pot fi dezvoltate mai multe variante de opțiuni militare de răspuns/cursuri de acțiune, acestea trebuie să fie suficient de diferite, dar

¹¹ SMG-3/2016, op. cit., pp.202-203.

în același timp, fezabile și realiste în îndeplinirea cerințelor formulate de nivelul politico-militar.

Esența acestei activități constă în capacitatea nivelului militar-strategic de a formula și pune la dispoziția CSAT a mai multor variante de opțiuni/cursuri de acțiune fezabile, acceptabile și distincte care să permită îndeplinirea cu eficiență a obiectivelor stabilite.

La formularea opțiunilor militare de răspuns/cursurilor de acțiune trebuie avută în vedere complementaritatea măsurilor și acțiunilor militare cu cele nemilitare pentru îndeplinirea misiunilor primite.

Elaborarea opțiunilor militare de răspuns presupune analiza direcționărilor CSAT care cuprind starea finală dorită, efectele și obiectivele strategice preconizate a fi îndeplinite. Înțelegerea acestor elemente, constituie baza pentru abordarea cuprinzătoare a modalităților de întrebuintare a forțelor și mijloacelor la dispoziție pentru a răspunde eficient cerințelor.

În acest sens, vom aborda cadrul strategic necesar elaborării și selectării opțiunilor militare de răspuns care cuprinde: analiza misiunii strategice; stabilirea obiectivelor; determinarea efectelor strategice; stabilirea acțiunilor militare strategice și a celor nemilitare complementare.

Acest mod de abordare este valabil pentru fiecare curs de acțiune supus analizei și este considerat fezabil, dacă asigură îndeplinirea misiunilor precizate de nivelul politico-militar.

Există în documentele de specialitate¹² și alte abordări ale procesului de elaborare a opțiunilor militare de răspuns, în sensul că, în unele situații, acesta poate duce la formularea altor obiective strategice și stări finale, diferite în raport cu precizările inițiale ale CSAT.

Astfel, ne exprimăm opinia că acest mod de abordare reprezintă o situație de excepție, regula fiind aceea de a formula, dezvolta și selecta acele opțiuni/cursuri de acțiune care răspund cerințelor precizate de nivelul politico-militar.

Analiza, evaluarea și compararea opțiunilor militare de răspuns sunt activități cognitive care orientează selectarea, recomandarea și promovarea cursului de acțiune considerat că îndeplinește cel mai bine condițiile de succes pentru aprobare.

¹² SMG-3/2016, *op. cit.*, pp.51-53.

Analiza opțiunilor militare de răspuns are la bază stabilirea tipului de curs de acțiune care contracarează eficient nivelul riscurilor generate de adversarul potențial. În acest sens, opțiunea militară de răspuns la acțiunile adversarului poate fi adecvată, fezabilă și acceptabilă, în raport cu modalitatea preconizată de îndeplinire a misiunii.

Dacă opțiunea militară de răspuns nu reduce nivelul de risc prin influențarea/neutralizarea centrului de greutate al adversarului, situația este inacceptabilă.

O situație inacceptabilă poate fi transformată într-o opțiune acceptabilă condiționat, numai dacă se prevăd măsuri suplimentare de reducere a nivelului de risc. Măsurile suplimentare vizează modificarea/ajustarea realizării stării finale și îndeplinirii obiectivelor strategice, suplimentarea forțelor și mijloacelor, precum și adaptarea procedeele de întrebuințare graduală a instrumentului militar în combinație cu celelalte instrumente de putere.

Analiza opțiunilor militare de răspuns trebuie să răspundă nivelului de risc acceptat și să asigure realizarea obiectivelor strategice, efectelor și stării finale dorite.

Evaluarea și compararea opțiunilor militare de răspuns presupune utilizarea unor criterii care să dea câștig de cauză unor cursuri de acțiune comparativ cu alte cursuri analizate.

Pentru compararea opțiunilor militare de răspuns sunt luate în calcul avantajele și dezavantajele, nivelul riscului strategic acceptat, timpul în care se produc efectele stabilite și durata acțiunilor, astfel încât, să se asigure îndeplinirea obiectivelor și realizarea stării finale dorite.

Această activitate se desfășoară la nivelul SMap/CNMC în cadrul unui briefing în care se recomandă opțiunile militare care răspund cel mai bine îndeplinirii obiectivelor strategice, realizării efectelor și stării finale dorite.

Opțiunile militare de răspuns selectate, care asigură cele mai bune condiții de succes, sunt prezentate pentru avizare ministrului apărării naționale, apoi înaintate către CSAT.

La nivelul CSAT se desfășoară briefingul de luare a deciziei, unde din mai multe opțiuni fezabile, este ales cursul optim de acțiune, care răspunde cel mai bine condițiilor de succes stabilite, cu sau fără modificarea/revizuirea acestuia. Alegerea cursului optim de acțiune de către

Președintele CSAT (grupul decizional) constituie de fapt, luarea deciziei strategice.

Decizia luată în CSAT cu privire la opțiunea militară de răspuns aleasă se materializează în Directiva strategică de inițiere, care direcționează elaborarea Dispoziției de planificare strategică de către SMap/CNMC și se dezvoltă în elaborarea concepției militar-strategice și a planului militar-strategic.

În acest sens, apreciem că Directiva strategică de inițiere constituie de fapt, materializarea deciziei strategice într-un document de conducere care direcționează planificarea operației la nivel militar-strategic. Acest document cuprinde următoarele elemente de bază: motivarea inițierii planificării la nivel militar-strategic în raport cu natura și amploarea crizei, stabilirea obiectivelor politice și a stării finale dorite, formularea misiunii, a sarcinilor pentru instrumentul militar și pentru celelalte structuri participante, cooperarea internațională, limitări, restricții, sprijin și termene¹³.

Având la bază acest document, SMap/CNMC va desfășura procesul colaborativ de elaborare a concepției militar-strategice și a planului militar-strategic, pe baza cărora va fi direcționată activitatea nivelului operativ.

Prezentarea logică a activităților de planificare desfășurate la nivel politico-militar și militar-strategic, clarifică responsabilitățile celor două structuri în procesul decizional. În acest sens, CSAT direcționează activitatea SMap/CNMC și are un rol decizional, iar SMap/CNMC este interfața dintre nivelurile politico-militar și operativ și are rolul de furnizor al informațiilor și produselor de informații către beneficiari pentru elaborarea opțiunilor de răspuns și fundamentarea deciziei strategice.

Eficiența deciziei strategice are la bază următoarele cerințe: raționalitatea la nivel politico-militar; adaptarea strategiei militare la condițiile mediului actual de securitate; valorificarea avantajului informațional; fermitatea și oportunitatea deciziei strategice; consecvența în plan acțional în vederea îndeplinirii obiectivelor, realizării efectelor și a stării finale dorite.

Raționalitatea la nivel politico-militar presupune capacitatea CSAT de a cunoaște și înțelege situația în care se manifestă o criză curentă sau

¹³ SMG-3/2016, op. cit., pp.204-206.

potențială, de a evalua corect evoluția acesteia și de a decide modalitățile optime de utilizarea a instrumentelor de putere pentru îndeplinirea obiectivelor strategice, realizarea efectelor preconizate și a stării finale dorite.

Raționalitatea la nivel politico-militar vizează, de asemenea, capacitatea CSAT de a limita posibilitățile de manifestare și consecințele riscurilor strategice, de a le reduce la un nivel acceptabil și de a prevedea acele opțiuni de răspuns care soluționeze în mod favorabil efectele crizei de securitate.

Acest mod de abordare rațional, cognitiv, trebuie orientat și către stabilirea unor relații funcționale și procedee de lucru eficiente între structurile de conducere politico-militare și cele militar-strategice pentru a fi evitate disfuncționalitățile, activitățile redundante și eliminate opiniile contradictorii care pot influența negativ sau perturba procesul decizional.

Adaptarea strategiei militare la condițiile actuale devine o necesitate, în contextul în care se constată complexitatea și dinamismul mediului internațional de securitate.

Având în vedere diversitatea și intensitatea riscurilor, amenințărilor și vulnerabilităților existente în mediul de securitate, multitudinea actorilor statali și nestatali, desfășurarea unor conflicte în diferite teatre de operații, devine necesară adecvarea strategiei militare la tendințele de evoluție a fizionomiei acțiunilor militare¹⁴.

În acest sens, strategia militară trebuie să dezvolte modalitățile de întrebuintare a instrumentului militar în combinație cu alte instrumente de putere pentru planificarea, pregătirea, executarea și evaluarea operațiilor convenționale, neconvenționale, asimetrice și de tip hibrid. Acest lucru determină structurile de conducere politico-militară și militar-strategică să-și orienteze eforturile către întărirea capacității de apărare, înzestrarea cu sisteme, echipamente de luptă și armamente moderne pentru a răspunde eficient ansamblului riscurilor și amenințărilor potențiale din zona de interes strategic.

Valorificarea avantajului informațional presupune capacitatea structurilor de conducere politico-militară și militar-strategică de a dispune

¹⁴ *Strategia Națională de Apărare a Țării pentru perioada 2015-2019*, București, 2015, pp.11-12.

de sistemele și echipamentele de comunicații, informatică, informații și apărare cibernetică necesare pentru a efectua un management informațional eficient, care să asigure culegerea, procesarea și diseminarea în timp real a informațiilor și produselor de informații către beneficiari, în scopul cunoașterii și înțelegerii situației strategice¹⁵.

Avantajul informațional se materializează în superioritatea decizională și în potențarea capacității de luptă a instrumentului militar.

Fermitatea și oportunitatea deciziei strategice presupune capacitatea structurilor de conducere politico-militară și militar-strategică de a desfășura un proces cognitiv complex, unitar, integrat și eficient, în cadrul căruia sunt valorificate informațiile și produsele de informații în vederea selectării și alegerii cursului de acțiune care răspunde cel mai bine condițiilor de succes și asigură realizarea obiectivelor stabilite și a stării finale dorite.

Dacă fermitatea manifestată în procesul de luare a deciziei strategice are la bază rigoarea, acuratețea, eficiența relațiilor funcționale și responsabilitatea structurilor de conducere, oportunitatea este legată de anticiparea crizei și de aplicarea unor măsuri pro-active cu caracter preventiv pentru a evita surprinderea, a devansa acțiunile adversarului potențial și a asigura îndeplinirea obiectivelor și misiunilor stabilite.

Consecvența în plan acțional constă în capacitatea structurilor de forțe de a valorifica superioritatea informațională și decizională în întrebuintarea cu oportunitate a componentelor puterii de luptă în scopul realizării obiectivelor strategice, efectelor și stării finale dorite.

Consecvența acțională are la bază principiile predictibilității, credibilității și flexibilității, materializate în capacitatea structurilor militare de a executa manevra decisivă, angajarea cu precizie a adversarului, protecția multidimensională și logistica integrată¹⁶.

În acest context, opinăm pentru faptul că, decizia strategică este instrumentul cognitiv care transformă avantajele informaționale în opțiuni de răspuns/acțiuni eficiente executate în scopul îndeplinirii obiectivelor, realizării efectelor și a stării finale dorite.

În concluzie, apreciem faptul că, planificarea, pregătirea, executarea și evaluarea operațiilor la nivel militar-strategic au la bază decizia strategică,

¹⁵ *Strategia Militară a României (proiect)*, București, 2015, p.29.

¹⁶ *Strategia Militară a României/2015, op.cit.*, pp.36-37.

ale cărei elemente conceptuale sunt elaborate, dezvoltate, analizate și comparate de către SMAp/CNMC și validate de CSAT, prin alegerea opțiunii de răspuns care oferă cele mai multe avantaje în soluționarea eficientă a crizei.

REFERINȚE BIBLIOGRAFICE

- *** *Strategia Națională de Apărare a Țării pentru perioada 2015-2019*, București, 2015.
 - *** *SMG-103, Doctrina Armatei României*, București, 2012.
 - *** *SMG-3, Manualul de planificare a operațiilor*, București, 2016.
 - *** *Strategia Militară a României (proiect)*, București, 2015.
 - *** *Documentele Summit-ului NATO de la Varșovia din 08-09 iulie 2016*.
 - 1. Eugen BĂDĂLAN, Valentin ARSENIE, Gheorghe VĂDUVA, *Eseu despre arta strategică*, Editura Militară, București, 2005.
-